

2014 -
2017

Lasten ja nuorten Pieksämäki
- hyvinvointisuunnitelma

Pieksämäen kaupunki
Lasten ja nuorten
Pieksämäki työryhmä

Sisällys

I JOHDANTO	4
II PIEKSÄMÄKI – LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KAUPUNKI	6
III STRATEGINEN SUUNTA, KESKEISET TAVOITTEET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	7
IV NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTI	13
1. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT SEKÄ HYVINVOINNIN TILA	13
1.1 VÄESTÖRAKENNE	13
1.2 TYÖLLISYYS JA TYÖTTÖMYYS	14
1.3 ASUMISEN SEKÄ ASUIN- JA ELINYMPÄRISTÖ	14
1.4 TERVEYDENTILA JA TERVEYSTOTTUMUKSET	15
1.5 ELÄMÄNHALLINTA JA PERHEIDEN SOSIOEKONOMINEN TILA.....	17
1.6 LÄHISUHDEVÄKIVALTA, PERHEVÄKIVALTA, LASTEN JA NUORTEN HÄIRIÖKÄYTTÄYTYMINEN SEKÄ TEHDYT RIKOKSET	19
1.7 KOULUTUSTASO	20
1.8 KOULUOLOT	20
2. KAIKILLE LAPSILLE JA NUORILLE YHTEISET PALVELUT (UNIVERSAALIT PALVELUT).....	21
2.1 NEUVOLA, KOULU- JA OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO	21
2.2 VASTAANOTTOIMINTA JA SUUNTERVEYDENHUOLTO	23
2.3 VARHAISKASVATUSPALVELUT	24
2.3.1 Varhaiskasvatus.....	24
2.3.2 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen	24
2.3.3 Lasten päivähoido.....	25
2.3.4 Esiopetus	26
2.3.5 Kasvatuskumppanuus.....	26
2.3.5 Varhaiskasvatussuunnitelma	26
2.3.6 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	26
2.4 OPETUSTOIMI	27
2.4.1 Kasvatus ja opetustyön resurssit.....	28
2.4.2 Opetuksen järjestämisen muodot.....	28
2.4.3 Opetuksen tukitoimet.....	31
2.4.4 Nuorisotoimi.....	34
2.5 SEUTUOPISTO	36
2.6 LIIKUNTATOIMI	36
2.7 KIRJASTOTOIMI.....	37
2.8 KULTTUURITOIMI	38
2.9 POLIISIN, SEURAKUNTIEN JA JÄRJESTÖJEN LAPSI-, NUORISO- JA PERHETYÖ.....	38
2.9.1 Poliisi.....	38
2.9.2 Seurakunta.....	38
2.9.3 Pieksämäen Seudun Liikunta.....	39
2.9.4 MLL Pieksämäen yhdistys.....	39
2.9.5 Pieksämäen seudun 4H.....	40
2.9.6 Terveys r.y.....	40
2.9.7 Pieksämäen Pelastakaa lapset r.y.....	41
2.10 KOTIPALVELU JA PERHETYÖ	41
2.11 AIKUISSOSIAALITYÖ.....	41

3	TEHOSTETUN TUEN PALVELUT.....	43
3.1	VARHAISKASVATUSPALVELUIDEN TARJOAMA TUKI LAPSILLE JA PERHEILLE.....	43
3.1.1	<i>Erityispäivähoito.....</i>	43
3.1.2	<i>Varhaiskasvatuksen puheterapeutti.....</i>	43
3.1.3	<i>Varhaiskasvatuksen perhetyö.....</i>	43
3.1.4	<i>Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa.....</i>	43
3.2	PERHENEUVOLA.....	43
3.2.1	<i>Lasten ja nuorten psykososiaalinen kuntoutus.....</i>	44
3.2.2	<i>Vanhemmuuden tukeminen.....</i>	44
3.2.3	<i>Perhe- pari- ja yksilöterapia.....</i>	44
3.2.4	<i>Lähisuhdeväkivaltatyö.....</i>	44
3.2.5	<i>Opetus, tiedotus, konsultaatio.....</i>	45
3.3	LASTENNEUVOLA.....	45
3.4	PÄIHDE JA MIELENTERVEYSTYÖ.....	45
3.5	VAMMAISPALVELU JA KEHITYSVAMMAHUOLTO.....	45
3.6	TEHOSTETTU TUKI ESI- JA PERUSOPETUKSESSA.....	46
3.6.1	<i>Oppimissuunnitelma.....</i>	46
3.6.2	<i>Erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa.....</i>	46
3.6.3	<i>HOJKS.....</i>	47
3.6.4	<i>Pienluokkaopetus.....</i>	47
3.6.5	<i>Joustava perusopetus (JOPO).....</i>	47
3.7	ERITYISNUORISOTYÖ JA ETSIVÄ NUORISOTYÖ.....	48
3.8	LIIKUNTATOIMEN TEHOSTETTU TUKI.....	48
3.9	SEUTUOPISTON TEHOSTETTU TUKI.....	49
3.10	PIEKSÄMÄEN SEUDUN LIIKUNNAN TEHOSTETTU TUKI.....	49
4.	ERITYISPALVELUT.....	49
4.1	PÄIHDE JA MIELENTERVEYSPALVELUT.....	49
4.2	LASTENSUOJELU.....	50
4.2.1	<i>Lastensuojelutarpeen määrittely.....</i>	50
4.2.2	<i>Lastensuojeluilmoitukset.....</i>	51
4.2.3	<i>Lastensuojelutarpeen selvitys.....</i>	51
4.2.4	<i>Avohuolto.....</i>	52
4.2.5	<i>Lastensuojelun perhetyö.....</i>	52
4.2.6	<i>Sijaishuolto.....</i>	53
4.2.7	<i>Jälkihuolto.....</i>	54
4.2.8	<i>Huolto- ja tapaamissopimukset, oikeudelle annettavat selvitykset.....</i>	55
4.2.9	<i>Ottolapsineuvonta.....</i>	55
4.2.10	<i>Lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä oleva palvelujärjestelmä ...</i>	55
V	SEURANTA JA KUULEMINEN.....	58

I JOHDANTO

Ensimmäinen Pieksämäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009 - 2013 hyväksyttiin 8.12.2009 82 § Pieksämäen kaupunginvaltuustossa. Suunnitelma laadittiin monialaisena yhteistyönä ja yksi suunnitelman keskeisimmistä tavoitteista on ollut tiivistää eri toimijoiden yhteistyötä lasten, nuorten ja lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi paikkakunnalla. Tavoitteena on ollut kaikessa päätöksenteossa ja kaikilla tasoilla systemaattisesti edistää ja vahvistaa ehkäiseviä toimia ja palveluita, joiden avulla korjaavien palveluiden tarve vähenee.

Niin ensimmäinen Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelma 2009 – 2013, kuin nyt päivitetty Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelma 2014 -2017 pitävät sisällään paikallisen lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämissuunnitelman, joka pohjaa valtioneuvoston hyväksymään valtakunnalliseen nuorisopoliittikan kehittämissuunnitelmaan. Lisäksi lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelma pitää sisällään lastensuojelulain 12§ vaatiman lastensuojelusuunnitelman sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman vaatiman suunnitelman. Usean suunnitelman yhdistämisen tarkoituksena on luoda lasten ja nuorten palveluista saumaton kokonaisuus, jotta pystytään parempaan ja joustavampaan yhteistyöhön sekä asiakkaiden kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen monialaisen yhteistyön myötä mahdollisimman laadukkaasti ja tehokkaasti.

Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita, toimenpiteitä ja vaikutuksia on seurattu ja arvioitu vuosittain. Arviointiraportti on toimitettu niin lautakuntiin kuin kaupunginhallitukseen ja -valtuustoon tiedoksi. Vuosittaisen arvioinnin laadinnan aikana käydään verkoston ja kolmannen sektorin kanssa keskustelua siitä, kuinka lasten ja nuorten palvelut ovat Pieksämäellä rakentuneet ja kuinka niitä tulisi arvioinnin, lakien ja tutkimuksen valossa kehittää sekä tiedolla johtaa.

Suunnitelma päivitetään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Suunnitelman toteutuksesta ja sen seurannasta vastaa Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä. Hyvinvointisuunnitelman ohjausvaikutusta korostaa se, että sen sisältö, kehittämistoimet ja voimavaraehdotukset on otettava huomioon laadittaessa kuntalain (L 365/1995) mukaista kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa eri vuosille. Kuntapäätäjät Pieksämäellä ovat ottaneet lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelman huomioon viimevuosien talousarviota ja – suunnitelmaa laatiessaan. Ohjausvaikutuksesta kertoo mm. tarpeelliset resurssilisäykset lasten ja nuorten palveluissa. Pieksämäen kaupunginvaltuusto on hyväksynyt Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelmassa esitetyt resurssit talousarvioita hyväksyessään seuraavasti:

v.2010 koulupsykologi, lastensuojelun sosiaalityöntekijä ja nuorisotyöntekijä.

v.2011 puheterapeutti sekä neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon asetuksen mukaisesti 1,5 terveydenhoitajaa ja 0,5 lääkäri sekä opiskeluterveydenhuollon ja psykiatrian poliklinikan yhteinen nuorten päihde- ja mielenterveystyöntekijä.

v.2012 perhetyön työntekijä 0,2 lisäys, puolet työajasta neuvolassa ja toinen puoli perheneuvolassa (toimenkuvan muutos)

v.2013 päihde- ja mielenterveystyöntekijän 0,5 lisäys koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon, neuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkärin virka kokoaikaistettiin sekä lisättiin 1 lähihoitajan toimi lapsiperheiden kotipalveluun .

Resurssilisäysten lisäksi työtettä kaikissa Pieksämäen kaupungin lasten ja nuorten palveluissa on kohdennettu entisestään verkostoyhteistyössä mahdollisemman oikea aikaiseen varhaiseen tukeen sekä ennaltaehkäisevään työhön lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyön mukaisesti.

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmän vuonna 2011 henkilöstölle tehdyn webropol-kyselyn mukaan Pieksämäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman strategiat on otettu huomioon eri yksiköiden toiminnassa. Suunnitelmatyöllä koettiin olevan vaikutusta yli hallintorajojen tehtävään yhteistyöhön ja sen pohjalta on laadittu työtä ohjaavia toimintamalleja. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita varhaisen tuen käsikirja joka työstettiin monialaisessa työryhmässä. Käsikirjaan kirjattiin varhaisen tuen yleinen toimintamalli sekä Pieksämäen lasten ja nuorten peruspalvelujen (neuvola, päivähoido, koulu, nuorisotoimi, seurakunta) varhaisen tuen toimintamallit sekä lastensuojelun toiminta Pieksämäellä.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on kokonaisuutena asia, joka edellyttää poikkihallinnollista tarkastelua ja monialaista työskentelyä paikallistasolla. Tällöin oleellista on tehdä yhteistyötä asioiden valmistelussa, suunnittelussa ja toiminnan ohjauksessa ja arvioinnissa. Toimintaprosesseja tulee nykyistä enemmän tarkastella kokonaisuudessaan ja varmistaa, että eri osat toimivat saumattomasti yhteen. Monialaisella yhteistyöllä turvataan palvelujen saatavuutta, riittävyttä, laatua sekä yhteensopivuutta. Toimintojen uudelleen organisoitioikeus ja -velvollisuus on toimialojen johtajilla sekä poliittisilla päätöksentekijöillä. Koska lasten ja nuorten elinympäristö on jatkuvassa muutoksessa, lasten ja nuorten parissa toimivien sekä heidän asioistaan päättävien aikuisten osaaminen on uusien haasteiden edessä. Tämä edellyttää lasten ja nuorten parissa toimivilta herkkyyttä tunnistaa arjen ilmiöitä ja kykyä vastata uusiutuviin tarpeisiin. (lapsi - ja nuorisopoliittinen kehittämissuunnitelma 2012 - 2015, 37 - 40.)

Enemmistö Pieksämäellä olevista lapsista ja nuorista voi hyvin. Huolestuttavaa kuitenkin on, että eri tavoin oireilevien lasten ja nuorten määrä sekä moniongelmaisuus on lisääntynyt. Lasten nuorten ja perheiden terveyttä ovat uhkaamassa hyvin erilaiset vaaratekijät kuin muutama vuosikymmen sitten: Perinteisiä aikuisten elintapasairauksien merkkejä ja riskitekijöitä voidaan todeta jo hyvinkin nuorilla lapsilla. Allergiat, ylipaino, vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikunta, nuorena aloitettu tupakointi ja päihteiden käyttö sekä mielenterveysongelmat, etenkin masennus, ovat suhteellisen yleisiä lapsilla ja nuorilla. Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olevien ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluiden piirissä että erityisen ja tehostetun tuen tarpeessa olevien lasten määrä on tasaisesti kasvanut viime vuosien aikana. Vaikka oppimisessaan erityistä tai tehostettua tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on viimeisen kolmen vuoden aikana pysynyt lähes ennallaan, niin oppilasmäärät ovat kuitenkin kolmen vuoden tarkastelujakson aikana laskeneet ja prosentuaalisesti erityisen sekä tehostetun tuen tarpeessa olevien oppilaiden määrä on kasvanut. Etsivässä nuorisotyössä näyttäytyy opiskeluvaikeudet ja tutkintojen keskeyttäneiden määrän lisääntyminen sekä nuorten päihde ja mielenterveysongelmat.

Lasten ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiselle ja hyvinvoinnin edistämiseksi on vahva perus- ja ihmisoikeusperusteinen velvoite. Erityisesti taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset perus- ja ihmisoikeudet asettavat julkiselle vallalle velvoitteita toimia aktiivisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, koska lasten ja nuorten pahoinvointi sekä syrjäytyminen aiheuttavat inhimillisen ja sosiaalisen kestävyysvajeen, mikä kasvattaa myös julkisen talouden kestävyysvajetta. **Palveluja Pieksämäellä on tulevaisuudessa entisestään kehitettävä ja yhteistyötä lisäävä asiakkaiden, eri hallintokuntien, johdon ja päättäjien kanssa. Työtöitä on suunnattava entisestään ennaltaehkäisevään työhön ja varhaiseen tukeen elämäntarpeiden mukaisesti.** Perhetyötä on lisättävä kaikilla sektoreilla suunnitelmallisesti ja tukea on annettava mahdollisimman varhain jotta ongelmat eivät pääse kasaantumaan. Omia palveluprosesseja on entisestään tarkasteltava ja kehitettävä vastaamaan lasten, nuorten ja heidän perheidensä tuen tarpeita. Tulevaisuuden tavoitteena on kehittää kuntatason organisaatiomallia siten, että lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut on keskitetty yhteen yhteiseen hallintokuntaan.

Esimerkiksi Imatran kaupunki on onnistunut hyvinvointineuvollaan panostamaan ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön ja perheiden varhaiseen tukemiseen ja sitä kautta saavuttamaan neljässä vuodessa liki 700 000 euron säästöt lastensuojelussa. Imatran hyvinvointineuvolan toiminnan tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin ja vanhemmuuden tukeminen sekä erityistä tukea tarvitsevien perheiden varhainen tunnistaminen ja auttaminen. Tavoitteeseen pyritään ehkäisemällä ja hoitamalla lapsiperheiden ongelmia suoraan heidän kotonaan ja tarpeeksi ajoissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kun imatralaiseen perheeseen odotetaan lasta, neuvola tapaa kaikki perheenjäsenet ja perheen kotona käydään kunkin perheen tuen tarpeen mukaan. Varsinainen perhetyö käynnistyy niiden perheiden kanssa, joiden kohdalla herää jonkinlaista huolta hyvinvoinnista. Myös perhetyön muotoja on uudistettu. Työntekijät jalkautuvat kouluihin, päiväkoteihin ja perheiden koteihin myös iltaisin ja viikonloppuisin. Apu on käytännönläheistä virastokäyntien ja keskustelujen sijasta.

Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelma 2014 – 2017 on strateginen toimintalinjaava sekä konkreettiset toimet sisältävä toimintaohjelma. Kuntien päättäjien ja johtajien tehtävä on yhdessä ohjata ja johtaa sekä yhteistyössä kehittää lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointityötä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti Pieksämäellä. Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelma antaa kuntapäättäjille ja palveluiden käytännön toteuttajille kokonaiskäsityksen lasten ja nuorten kasvuoloista sekä käytössä olevista sekä tarvittavista voimavaroista ja kehittämistarpeista.

II PIEKSÄMÄKI – LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KAUPUNKI

Lapsi- ja nuorisopolitiikan peruseriaatteet ja arvot

- Turvallisuus
- Osallisuus
- Arvostus
- Luovuus
- Kumppanuus – yhteistyö

Visio 2017

Pieksämäki on lapsi- ja perhemyönteinen kaupunki, jossa

- lapsilla ja nuorilla on hyvä, turvallinen, virikkeellinen ja kannustava kasvu- ja oppimisympäristö
- lasten, nuorten ja perheiden palvelut toimivat asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja hyvässä yhteistyössä, jolloin ongelmiin löydetään ratkaisuja varhaisessa vaiheessa
- ennaltaehkäisevään työhön tehty panostus näkyy lisääntyneenä terveytenä ja hyvinvointina, korjaavan työn vähenemisenä ja kustannusten hallintana
- lasten ja nuorten aktiivisuus ja osallisuus on lisääntynyt.

III STRATEGINEN SUUNTA, KESKEISET TAVOITTEET JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Pieksämäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tausta-aineiston ja työryhmien työskentelyn pohjalta on Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä päättänyt seuraaviin lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia edistäviin strategioihin:

STRATEGIA 1: Päätöksenteko

Koko kaupunki edistää aktiivisesti toiminnoissaan ja päätöksenteossään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä turvallista kasvua ja kehitystä.

STRATEGIA 2: Vanhemmuus ja elämänhallinta

Lasta ja nuorta sekä perheitä tuetaan elämänhallinnassa. Vanhemmat saavat tukea kasvatustehtävässään.

STRATEGIA 3: Kasvuympäristö

Kaupungin kaikissa toiminnoissa edistetään lasten ja nuorten tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista.

STRATEGIA 4: Palvelujen resurssit ja prosessit

Peruspalveluihin ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit. Erityispalveluilla tuetaan peruspalvelujen ennaltaehkäisevää työtä ja hoidetaan vaikeimmat ongelmat.

STRATEGIA 5: Osallisuus

Lasten ja nuorten luovuutta, osallistumista ja osallisuutta kannustetaan.

STRATEGIA 6: Yhteistyö

Lasten ja nuorten sekä perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden toimivuuden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Seuraavissa taulukoissa strategioille on asetettu konkreettiset tavoitteet toimenpide-ehdotukset aikataulut ja vastuutahot.

STRATEGIA 1. Päätöksenteko ja johtaminen

Koko kaupunki edistää aktiivisesti toiminnoissaan ja päätöksenteossään lasten ja nuorten hyvinvointia sekä turvallista kasvua ja kehitystä.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien hallinnonalojen yhteinen tehtävä. Tavoitteena on kaikessa päätöksenteossa ja kaikilla organisaatiotasolla systemaattisesti edistää ja vahvistaa ehkäiseviä toimia ja palveluita, joiden avulla korjaavien palveluiden tarve vähenee.	- Vuosittaisessa kunnan talous- ja toimintasuunnitelmassa huomioidaan läpäisevästi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi - Lasten ja nuorten palveluyksiköiden (perhepalvelukeskus, koulut, varhaiskasvatus, „nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi) kehittämis- ja toiminta- suunnitelmissa huomioidaan hyväksytyt lapsipolitiikan linjaukset	- Vuosittain talousarvion laadinnan/hyväksymisen yhteydessä - Osana päätöksen ja toimintasuunnitelmien valmistelua	Valtuusto, hallitus, lautakunnat - Kunnan johtoryhmä, eri hallinnonalojen virkamiesjohto, - Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä - Yksiköiden esimiehet ja vastuhenkilöt
Kunta tekee eri toiminnoissaan yhteistyötä muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa (järjestöt, elinkeinoelämä, seurakunnat, poliisi jne.)	- Vuosittainen määräraha kolmannen sektorin toiminnan tukemiseen (vapaa-aikatoimi, kaupungin- hallitus, sos. toimi) - Kehitetään yhdessä kolmannen sektorin kanssa hankkeita ja projekteja sekä kunnan palveluja täydentäviä palvelumalleja (mm. Tyynelän Isä-hanke, MLL:n Vahvuutta Vanhemmuuteen sekä kuntakumppanuus, srk, Pela)	-Vuosittain talousarvion laadinnan/hyväksymisen yhteydessä - Hankeaikataulujen mukaisesti	- Kaupunginhallitus, lautakunnat, yksiköiden esimiehet ja vastuhenkilöt
Päätöksenteon ja toimintojen avulla kavennetaan lasten ja nuorten hyvinvointieroja	Kaikissa hallintokunnissa työn painopisteitä laajennetaan koskemaan koko perheen hyvinvointia, erityisesti riskilapset ja heidän perheensä.	Vuosittain yksiköiden toimintasuunnitelmien laadinnan yhteydessä.	- Yksiköiden esimiehet ja lautakunnat
Lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvien päätösten vaikutuksia arvioidaan ennakoon	Arvioinnissa käytetään terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lapsiarviointi- mallia johon kohdennetaan henkilöstölle koulutusta	Päätösten valmistelun yhteydessä 2014 -17	- Asioita valmistelevat virkamiehet ja päättäjät
Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisotyön osalta luodaan elämäntaakamallin mukainen palvelu- rakenne, jolla voidaan turvata lasten ja perheiden palvelut	Palvelurakenneselvitys	2017	Koulutuslautakunta
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan järjestelmällisesti vuosittain	Lautakunnille, kunnanhallitukselle ja valtuustolle raportoidaan suunnitelman toteutumisesta (toimintakertomukset, tilastot ,tausta-aineistossa käytettyjen indikaattorien seurantatiedot)	Vuosittain	Lasten ja nuorten Pieksämäki –työryhmä

STRATEGIA 2: Vanhemmuus ja elämänhallinta

Lasta ja nuorta sekä perheitä tuetaan elämänhallinnassa. Vanhemmat saavat tukea kasvatustehtävässään.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Vanhempien ensisijaista hoito- ja kasvatusvastuuta lastensa suhteen korostetaan. Ammattihenkilöt auttavat ja tukevat vanhempia tässä tehtävässä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa	-Toimiva lapsi- ja perhemenetelmä (lapset puheeksi) käyttöönnotto perhepalveluissa - Ammattihenkilöstön lisäkouluttaminen erityisesti huomiomaan ja auttamaan perheitä, joiden vanhemmilla on sairautta tai psyykkisiä häiriöitä - varhaisen vaiheen, esim. neuvolan kotikäyntejä, lisäämään - em. alueisiin liittyvät koulutukset, neuvolan perhevalmennuksen kehittäminen	2014 -2017	Lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevät eri hallintokuntien ammattihenkilöt
Vanhemmilla on mahdollisuus keskinäiseen vuorovaikutukseen ja tukeen.	-Järjestetään eri-ikäisten lasten vanhemmille vanhempainryhmiä: esim. Vahvuutta vanhemmuuteen -Pyritään huomiomaan erityisesti isät ja heidän osallisuutensa vahvistamista lasten elämässä (yhteistyö Tyynelän ”Erityisesti isä” - hankkeen kanssa)	2014 -2017	Perhepalvelukeskus, varhaiskasvatus, koulu, nuorisotyö,vapaa-aikatoimi, MLL, Tyynelä
Kaupungin eri hallintokunnat tekevät yhteistyötä muiden tahojen kanssa vanhemmuuden sekä perheiden elämänhallinnan tukemiseksi	- Ammattihenkilöt ovat käytettävissä esim. järjestöjen ja seurakunnan tilaisuuksissa asiantuntijoina ja keskustelun virittäjinä -Vapaa-aikatoimen palveluilla tuetaan ja edistetään nuoren kasvua ja kehitystä (kirjasto-kulttuuri- ja liikuntatoimi) - MLL:n kuntakumppanuus	2014 -2017	Perhepalvelukeskus, vapaa-aikatoimi, koulutoimi, nuorisotoimi
Lapsiperheiden palveluja vahvistetaan suuntaamalla perhetyötä hyvinvoinnin tukemiseen ja ongelmien ennaltaehkäisyyn (erityisesti vauvaperheet)	Lapsiperheille kotipalvelusetelit käytössä Lapsiperheiden kotipalvelu keskitetään kokonaisuudessaan perhepalvelukeskukseen	2014 - 2017	Kotipalvelu , perhepalvelukeskus kaikki hallintokunnat
	Perhetyön resurssien suuntaaminen äitiys- ja lastenneuvolaan edistävään ja ennaltaehkäisevään työhön	2014 -2017	Perhepalvelukeskus
Mahdollistetaan työnkuvien muutokset ja edistetään perhetyön koulutusta lasten ja nuorten parissa toimiville sekä tehostetaan palveluprosesseja	Aloitetaan perhetyön oppisopimuskoulutus lasten ja nuorten parissa toimivalle henkilöstölle	2014	Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä
	Tarkastellaan yhteistyössä verkoston kanssa kaikkia lasten ja nuorten palveluja ja palveluprosesseja. Luodaan uudenlaisia omia palveluprosesseja ja toimintatapoja lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä tukemiseksi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa	2014 - 2017	Lasten ja nuorten työryhmä, lautakunnat, eri hallintokunnat

STRATEGIA 3: Kasvuympäristö

Kaupungin kaikissa toiminnoissa edistetään lasten ja nuorten tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Kasvu- ja kehitysympäristöt sekä elinympäristö edistävät lasten ja nuorten turvallisuutta, terveyttä, sosiaalisuutta ja oppimista.	<p>Huolehditaan, että kaikki kaupungin päiväkodit ja koulut ovat terveellisiä ja turvallisia oppimis- ja elinympäristöjä ja siten edistävät lasten ja nuorten hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä -> tehdään koulujen terveellisyys-/ turvallisuuskartoitukset joka 3. vuosi</p> <p>Huolehditaan erityisesti päiväkotien ja koulujen lähiseudun liikenneturvallisuudesta.</p> <p>Huolehditaan lasten leikki- ja ulkoilualueiden turvallisuudesta ja virikkeisyydestä Kaupungin turvallisuussuunnitelman päivittäminen</p>	Uusi päiväkotikiikotie Hiekanpäähän 2015 Hienkanpään koulun valmistuminen 2016.	koulutuslautakunta, varhaiskasvatus, koulutoimi, tekninen toimi
Panostetaan lasten ja nuorten keskeisten terveysongelmien ehkäisyyn ja niiden esiintyvyyden vähentämiseen.	<ul style="list-style-type: none"> - Eri tahot toteuttavat mielenterveysongelmien ehkäisytyötä perustehtävässään tehostetusti (masennus, ahdistuneisuus, yksinäisyys). Mielenterveys-/ päihdesuunnitelma. - Terveellinen ravitsemus huomioidaan neuvolan, kouluterveydenhuollon, päiväkotien ja koulujen suunnitelmissa tehostetusti. Erityisesti ylipainon ehkäisy! - makeisvapaa päivähoitoympäristö 1.8.2014 	- Huomioidaan eri yksiköiden toimintasuunnitelmissa vuosittain	Kaikki hallintokunnat Terveystoimi
Nuorten tupakointi ja päihteiden käyttö saadaan vähenemään. Päihdekokeiluja siirretään mahdollisimman myöhäiseksi. Toteutetaan Pieksämäen ”Savuton kunta” mallia	<ul style="list-style-type: none"> - Nuorten päihteiden käytön ehkäisytyön pohjana on kunnan päihde-/ mielenterveysstrategia -Neuvola- ja kouluterveydenhuollon päihdekasvatusta tehostetaan asetuksen mukaisesti -Kuka päättää –ohjelma -Tupakkalain määräykset huomioidaan kaikissa kaupungin tiloissa ja toiminnoissa. Nuorten vapaa-ajan palvelut savuttomia ja päihteettömiä Järjestetään valistusta /teematapahtumia kouluilla sekä nuorten vapaa-ajalla 	- Huomioidaan eri yksiköiden toimintasuunnitelmissa vuosittain	Kaikki hallintokunnat
Nuorten keskinäiseen sekä perheen sisäiseen väkivaltaan on toimivat puuttumis- ja auttamismallit ja ne ovat eri yksiköissä käytössä	<ul style="list-style-type: none"> - Toteutetaan kaupungin väkivaltatyöryhmässä laadittua lähisuhdeväkivallan puuttumismallia. Väistö-hankkeen mukaiset toimenpiteet. - Ammattihenkilöstölle järjestetään koulutusta - Jokaisella koululla on kiusaamista ehkäisevä toimintamalli 	-Huomioidaan eri yksiköiden toiminta- ja koulutussuunnitelmissa vuosittain	Kaikki hallintokunnat

STRATEGIA 4: Palvelujen resurssit ja prosessit

Peruspalveluihin ja erityispalveluihin varataan riittävät resurssit. Erityispalveluilla tuetaan peruspalvelujen ennaltaehkäisevää työtä ja hoidetaan vaikeimmat ongelmat.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Turvataan riittävät avopalvelut sekä perus- että erityispalveluissa huomioiden lait, asetukset ja suositukset, mm. oppilas- ja opiskelijahuoltolain velvoitteet.	-Lisätään neuvolan perhetyöhön 0.5 perheohjaajan (th) työpanos	alkuvuosi 2014	Johtavat viranhaltijat, lautakunnat, kaupunginhallitus, valtuusto
Erityispalvelut (perheneuvola, lastensuojelu) antavat konsultaatioapua ja tukea peruspalveluille varhaisessa vaiheessa asiakaslähtöisesti. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut ovat koordinoituja	- Luodaan toimintamallit ja sovitaan käytännöt - Moniammatillista verkostotyötä kehitetään - Selkiinnytetään asiakasprosessien toimintamalleja - Yhteensovittava johtaminen - kehitetään työparityöskentelyä yli yksikkörajojen	2014 -2017	Perhepalvelukeskus (neuvola, perheneuvola, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, lastensuojelu,) päivähoido, koulu, nuorisotoimi, vapaa-aikatoimi
Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu on riittävää, oikea-aikaista ja vaikuttavaa	-Lastensuojelun sosiaalityön ja perhetyön palvelut perustuvat lastensuojelutarpeen selvityksessä todettuihin palvelutarpeisiin, jotka kirjataan asiakassuunnitelmiin. - Annettujen palveluiden vaikuttavuutta seurataan. - Hyödynnetään avo- ja sijaishuollon tiimien osaamista tehden yhteistyötä verkostoissa	-Lastensuojelutarpeen selvitykset tehdään lain mukaisesti kolmen kuukauden aikana asian vireille tulosta. -Asiakassuunnitelmia ja perhetyönsuunnitelmia tarkistetaan säännöllisesti.	Johtavat viranhaltijat Lastensuojelun sosiaalityöntekijät, perhetyöntekijät
Mahdolliset resurssien päällekkäisyydet puretaan	-Eri hallinnonalojen toimintatavat selvittää ja luodaan yhteiset toimintatavat erityisesti palvelujen rajapinnoille	2014 -2017	Eri hallinnonalat
Varataan voimavarat nuorten terveyden ja hyvinvoinnin seurantaan	-Koulu-, sosiaali- terveys- ja nuorisotoimi varaavat varat kouluterveyskyselyn toteuttamiseksi ja sen tulosten hyödyntämiseksi hyvinvointisuunnitelman toteutuksessa	2014 -2017	Ao. johtavat viranhaltijat, lautakunnat , valtuusto
Oppilaan tarvitsema tuki on järjestetty laadukkaasti ja tehokkaasti koko kunnan alueella.	Turvataan riittävät resurssit opetustoimessa. Kehitetään joustavia tapoja oppilaan tuen järjestämisessä. Oppilashuollon palvelut ovat riittävät ja yhdenvertaiset kaikissa kaupungin oppilaitoksissa.	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki voimaan 1.8.2014 Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma käyttöön 1.8.2016	koulutuslautakunta, koulut
Kehitetään nuorisotyötä koulussa ja laaditaan toiminnalle selkeä mallinnus	Luodaan yhdessä uudenlaisia toimintatapoja tukemaan työrauhaa sekä yhteisöllisyyttä koulussa. Toteutetaan koulunjälkeistä kerhotoimintaa lsten ja nuorten kasvun tukemiseksi.	2014 -2017	Koulutuslautakunta, koulut ja nuorisotoimi

STRATEGIA 5: Osallisuus

Lasten ja nuorten luovuutta, osallistumista ja osallisuutta kannustetaan.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Lapset ja nuoret osallistuvat yhä enemmän opetuksen ja koulunkäynnin suunnitteluun sekä heitä koskevaan päätöksentekoon kaikilla kouluasteilla.	Kaikilla kouluilla on toimivat oppilaskunnat ja vanhempaintoimikunnat. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti uuden opetussuunnitelman laadintaan. Oppilaat ja opiskelijat osallistuvat mm. koulun työaikojen, oppilas- ja opiskelijahuollon sekä järjestyssääntöjen suunnitteluun ja laadintaan	2014 -2017	Koulut, esiopetus
Asiakkaan osallisuutta palveluprosessissa vahvistetaan.	Mahdollistetaan seuraavat toiminnot: -Lasten parlamentti -nuorisovaltuusto Pisto -peruspalveluiden arviointitilaisuus vuosittain -kuulemistilaisuudet -nuorten osallisuusryhmätoiminta aktiivointiraha	2014 -2017	Nuorisotoimi, kaikki hallintokunnat ja poliittinen järjestelmä
Toteutetaan lasten ja nuorten kuuleminen lastensuojelulain asettaman velvoitteen mukaisesti	Varataan riittävät resurssit lastensuojelutarpeen selvityksen työskentelyyn sekä avo- ja sijaishuollossa olevien lasten kuulemiseen	2014 -2017	Perhepalvelukeskus

STRATEGIA 6: Yhteistyö

Lasten ja nuorten sekä perheiden kanssa työskentelevien yhteistyötä tehostetaan palveluiden toimivuuden varmistamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

TAVOITE	TOIMENPIDE	AIKATAULU	VASTUUTAHO
Asiakaslähtöisten palveluprosessien kuvaaminen kaikissa lasten ja nuorten palveluissa	-Käydään työprosessit läpi yhteisesti ja selvitetään yhteistyön ongelmakohtalasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittua johtaminen THL (hankkeet apuna)	2014 -2017	Kaikki eri hallintokunnat
Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden rajapinnat tunnistetaan	- Laaditaan selkeät toimintamallit palvelujen rajapinnoille (neuvola-päivähoito-koulu-perheneuvola-lastensuojelu-erityisnuorisotyö) - Yhteinen ohjausryhmä kaikille kaupungin kouluille ja oppilaitoksille oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitteluun - Työkokoukset - Yhteiset koulutukset	2014 -2017	Perhepalvelukeskus, terveydenhuolto, nuorisotoimi, koulu, varhaiskasvatus
Tiedonkulun parantaminen	- Saatetaan yhteystiedot ajan tasalle - Yhteistyömenetelmien kehittäminen(lomakkeet yms.) -Yhteiset moniammatilliset palaverit ja seminaarit	2014 -2017	Perhepalvelukeskus, terveydenhuolto, nuorisotoimi, koulu, varhaiskasvatus
Jokainen hallitsee perustyössään varhaisen puuttumisen menetelmät	-Järjestetään koulutusta huolen puheeksi ottamisen ja varhaisen puuttumisen menetelmistä	2014 -2017	Perhepalvelukeskus, koulu, terveydenhuolto, nuorisotoimi, varhaiskasvatus
Luodaan asiakaslähtöinen matalan kynnyksen palvelumalli erityistä tukea tarvitsevien nuorten tukemiseksi	Kehitetään nuorisosematoimintaa tukemaan syrjäytymisen uhan alla olevia nuoria - etsivä nuorisotyö, nuorten työpaja, toisen asteen oppilashuolto, starttipaja, pienryhmätoiminnot	2014 -2017	Koulutuslautakunta, perusturvalautakunta, eri hallinnonalat ja kolmas sektori

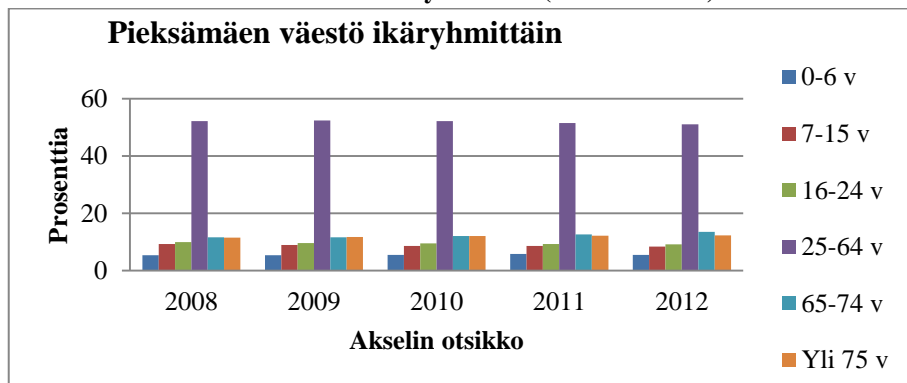
IV NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTI

1. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT SEKÄ HYVINVOINNIN TILA

1.1 Väestörakenne

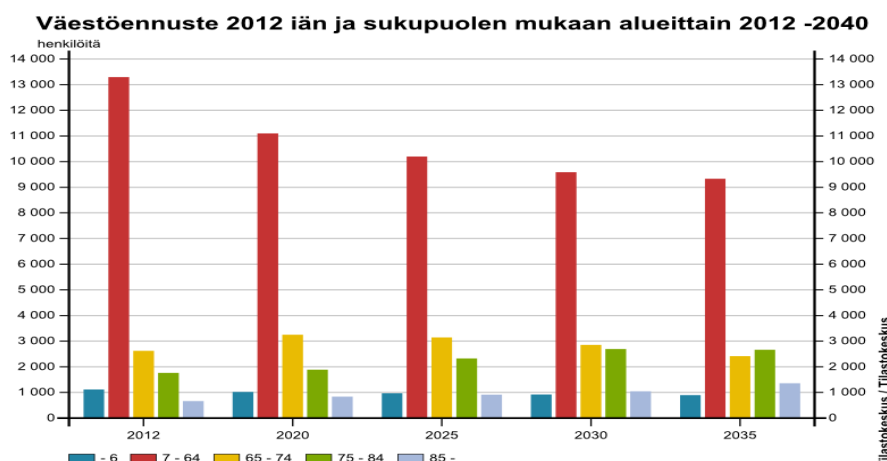
Pieksämäen väkiluku on viidessä vuodessa pienentynyt vajaalla tuhannella. Kun vuoden 2008 lopussa paikkakunnalla oli 20 304 asukasta, oli lukumäärä vuoden 2013 lopulla 19 407. Etelä-Savossa väestön ikärakenteen muutos on ollut nähtävissä koko 2000-luvun: Vanhusten suhteellinen osuus kasvaa, kun taas alle 25-vuotiaiden määrä pienenee. Pieksämäellä muutos on ollut hieman nopeampaa kuin Etelä-Savossa keskimäärin. Vuonna 2012 Pieksämäen väestöstä noin neljäsosa oli alle 25-vuotiaita ja yli 65-vuotiaita oli lähes 26 prosenttia. Syntyvyys on Pieksämäellä ollut viiden viimeisen vuoden aikana noin 150 vauvaa vuosittain.

Kaavio 1.1.1 Pieksämäen väestö ikäryhmittäin (Tilastokeskus)

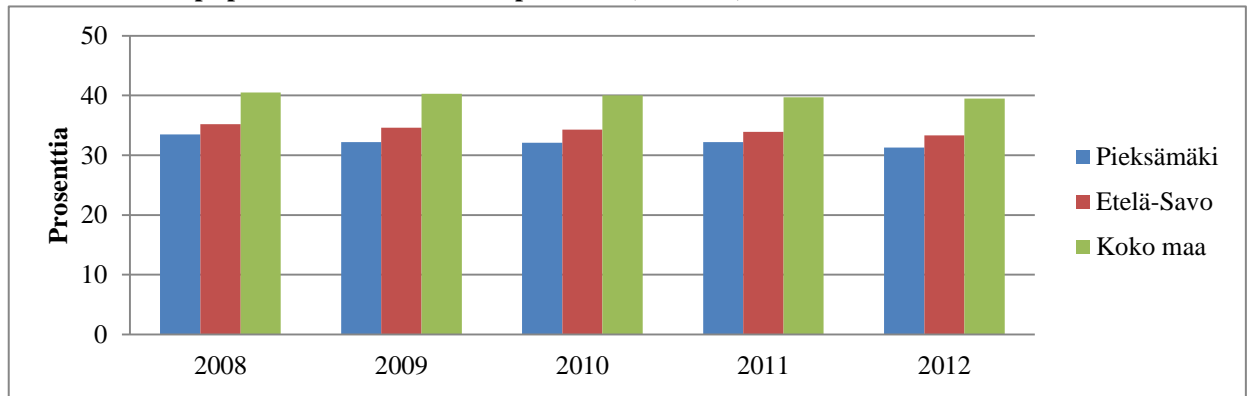
Väestöennusteen mukaan vuosien 2013–2020 aikana lasten ja nuorten sekä työikäisten määrä vähenee merkittävästi ja yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa: 0–19-vuotiaiden määrä vähenee 12,8 prosenttia ja 20–64-vuotiaiden määrä vähenee 18,3 prosenttia. Yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa 19,2 prosenttia. Ennusteen mukaan kaupungin väestöstä vuonna 2020 on alle 20-vuotiaita lapsia ja nuoria 17,5 prosenttia. Työikäisen väestön (20–54-vuotiaat) osuus on 48,7 prosenttia ja yli 65-vuotiaita on joka kolmas (33,8 prosenttia).

kaavio 1.1.2. Väestöennuste 2012 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2012 – 2040 (Tilastokeskus)

Lapsiperheitä Pieksämäellä on hieman vähemmän kuin Etelä-Savossa ja huomattavasti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Vuonna 2008 Pieksämäellä oli lapsiperheiden osuus asukasluvusta 33,5% Pieksämäellä ja vuonna 2012 puolestaan 31,3% . Lapsiperheen osuus kaikista perheistä on laskenut tasaisesti viime vuosina kuten kaaviosta 1.1.3 käy ilmi.

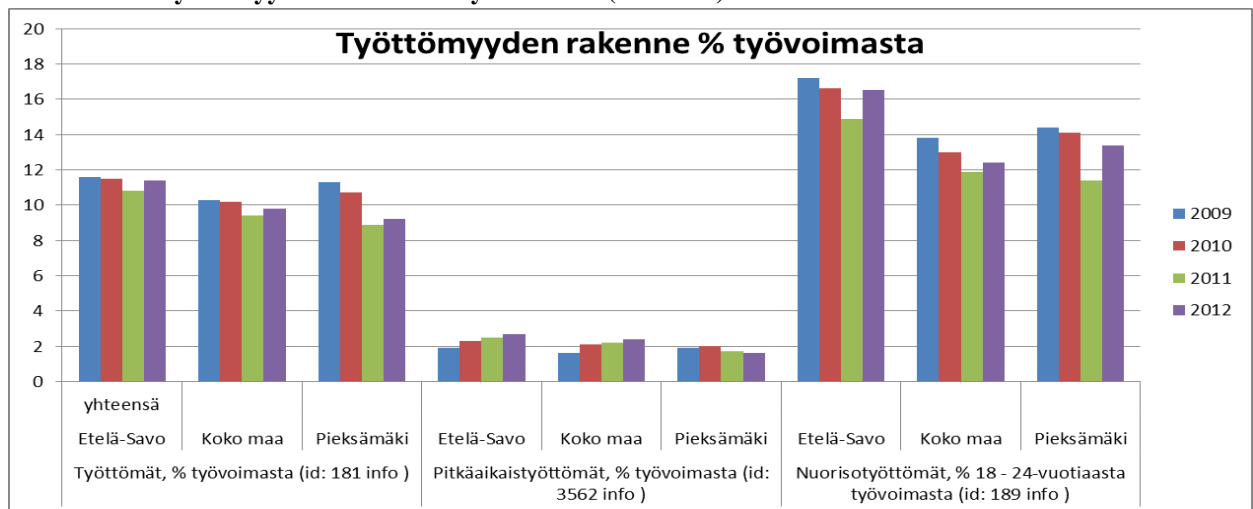
Kaavio 1.1.3. Lapsiperheiden osuus kaikista perheistä (Sotkanet)

1.2 Työllisyys ja työttömyys

Työllisyystilanne Pieksämäen seutukunnalla on työikäisten (20–49-vuotiaat) osalta hieman koko maan ja Etelä-Savon keskiarvoa parempi. Kuitenkin Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan Pieksämäellä vuonna 2013 oli työttömiä yhteensä 939 henkilöä, nuorten osuus työttömistä oli 16 % (153) Nousua työttömien työnhakijoiden määrässä oli edelliseen vuoteen 20 % (783), nuorten osuus työttömistä oli 2012 vuonna 13 % (98), absoluuttisena nousuna 55 nuorta työtöntä. Nuorisotakuu ei ole pystynyt vähentämään nuorten työttömyyden kasvua.

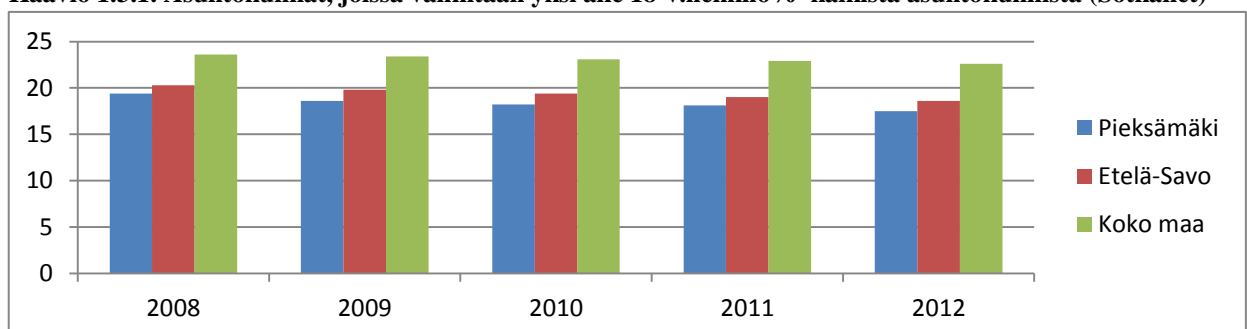
Kaavio 1.2.1 Työttömyyden rakenne % työvoimasta (Sotkanet)

1.3 Asumisen sekä asuin- ja elinympäristö

Pieksämäen kaupungissa on tiivis kaupunkikeskusta sekä ympärillä laaja haja-asutusalue entisine kuntakeskustaajamineen. Asuin ja elinympäristö on erilainen eri kaupunginosissa. Asuinkuntia, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö, on kaikista asuinkunnista Pieksämäellä alle viidennes (18,1%). Määrä on pikkusen vähemmän kuin Etelä-Savossa ja selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Elinympäristössä ja fyysisessä toimintaympäristössä (liikenneväylät, virkistysalueet, leikkikentät, koulut, päiväkodit) on puutteita, huom! erityisesti taajamat, kylät.

Kaavio 1.3.1. Asuinkunnat, joissa vähintään yksi alle 18-v.henkilö% kaikista asuinkunnista (Sotkanet)

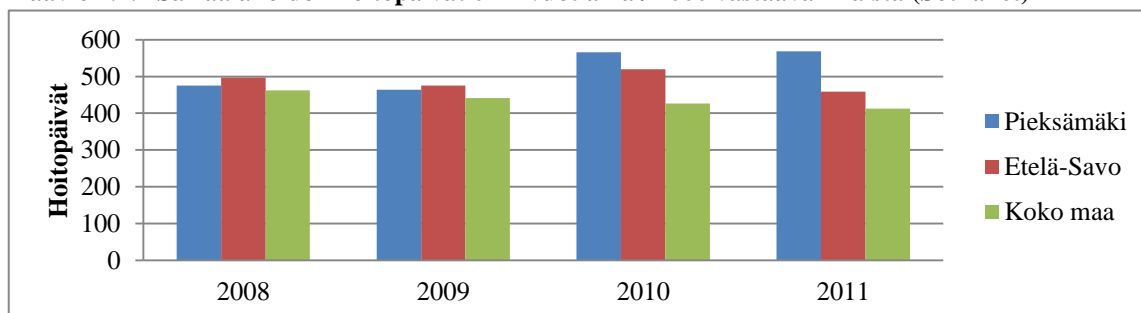

1.4 Terveydentila ja terveystottumukset

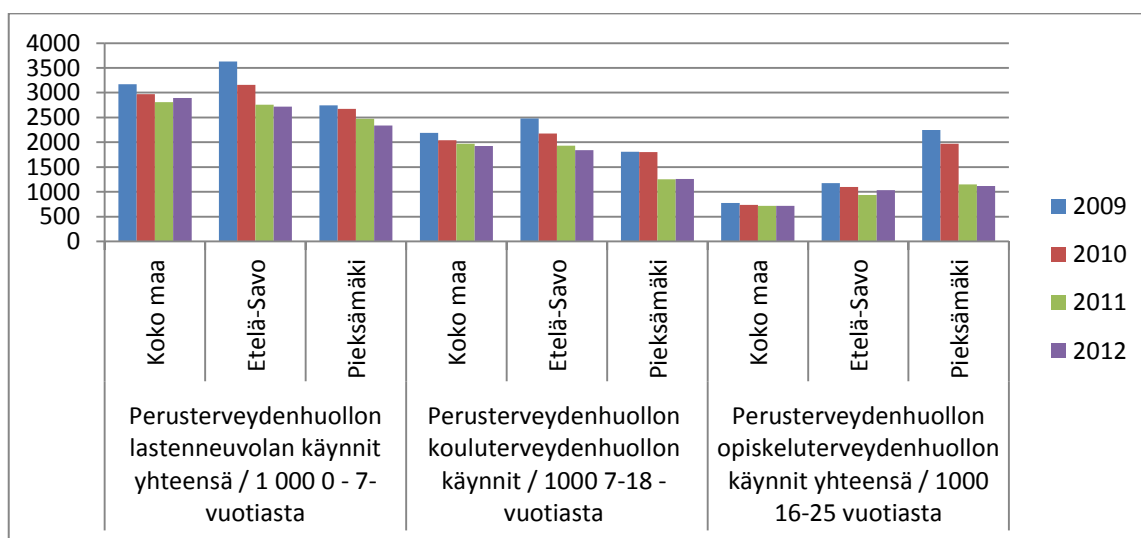
Lasten terveydentilaa ja sen kehitystä kuvataan kouluterveyskyselyn elämäntapavalintoihin, sosiaalisiin suhteisiin ja terveydentilan kokemiseen liittyvillä indikaattoreilla sekä lasten erikoissairaanhoidon kehityksellä vuosien 2008 -2013 aikana.

Sairastavuutta kuvaa mm. laitos- ja avohoidon palveluiden käyttö. Toisaalta palveluiden käyttö kertoo myös jotain rakenteellisista ja toiminnallisista eroista eri kuntien ja alueiden välillä. Pieksämäkeläisten lasten sairaalahoitopäiväluvut ovat lisääntyneet vuodesta 2008 vuoteen 2011 ja olivat vuonna 2011 korkeammat kuin Etelä-Savossa ja koko maassa keskimäärin.

Kaavio 1.4.1 Sairaalahoidon hoitopäivät 0-17 vuotiaille / 1000 vastaavanikäistä (Sotkanet)

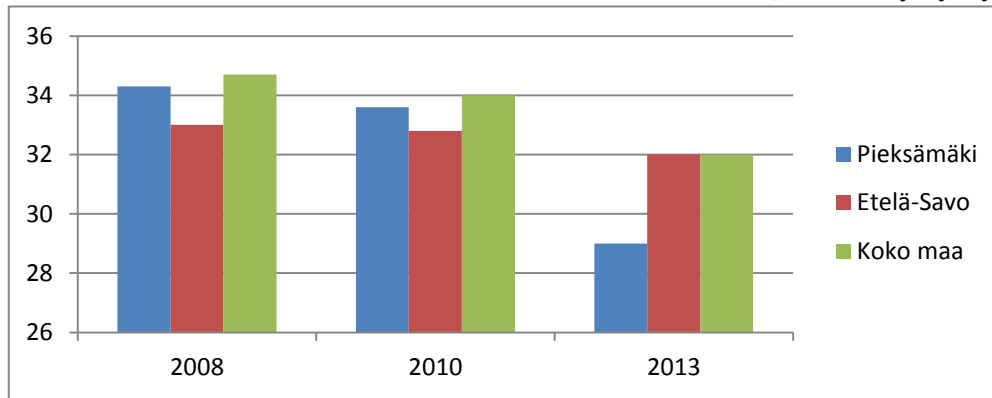
Kaavio 1.4.2 Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1000 0-7 -vuotiasta, perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit 1000/ 7 -18 vuotiasta sekä perusterveydenhuollon opiskeluterveydenhuollon käynnit / 1000 16-25 vuotiasta (Pmk) Sotkanet

Lastenneuvolan käyntimäärät vuodesta 2009 vuoteen 2012 ovat hieman vähentyneet. Vuonna 2009 voimaan astunut neuvola-asetus määrittelee tarkastusten sisältöä entistä tarkemmin, jolloin yksittäisten tarkastusten kesto on pidentynyt. Sekä lastenneuvolan että opiskeluterveydenhuollon käyntimääriä vuonna 2009 ja 2010 nostivat pandemiarokotukset, jotka kirjattiin ao. alueille. Tiedonkeruu on muuttunut vuonna 2011. Aikaisempien vuosien tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2011- 12 kanssa.

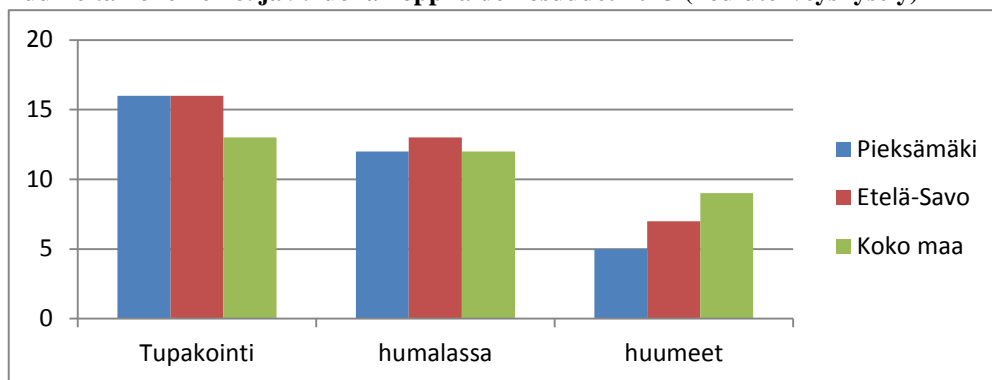
Kouluterveydenhuollon käyntimäärät 7–18-vuotiaille ovat Pieksämäellä olleet 2000-luvulla maan ja maakunnan keskitasoa, vuonna 2011 kuitenkin alhaisemmat kuin Etelä-Savossa ja koko maassa. Vuodesta 2010 vuoteen 2012 kouluterveydenhuollon käynnit ovat vähentyneet merkittävästi. Vähennykseen on voinut vaikuttaa se että, kouluterveydenhoitajat hoitavat myös lastenneuvolaa, jolloin kouluilla ollaan suhteessa vähemmän aikaa ja ns. päivystys- ja sairaanhoitokäyntejä tilastoituu siten koululta vähemmän.

Kaavio 1.4.3 Harrastaa liikuntaa harvemmin kuin kerran viikossa (kouluterveyskysely)

Kouluterveyskyselyn mukaan liikuntaa harvemmin kuin kerran viikossa harrastavien 8. ja 9. luokkalaisten määrä on Pieksämäellä pienempi kuin Etelä-Savossa ja koko maassa ja se on selvästi vähentynyt v:sta 2008 v:een 2013.

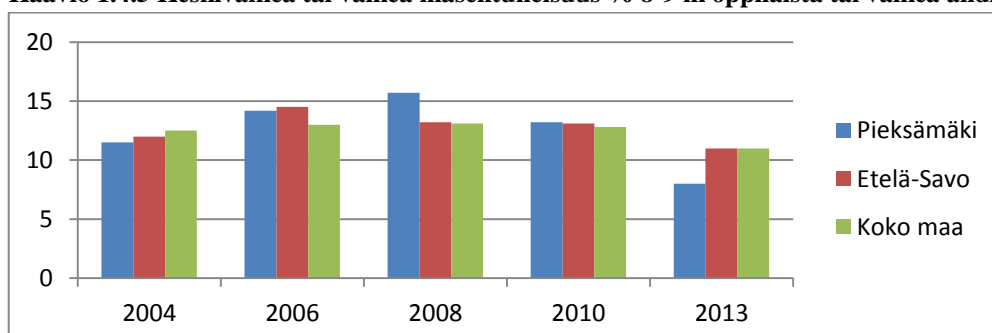
Kaavio 1.4.4 Päivittäin tupakoivien, kerran kuussa humalaan juovien sekä ainakin kerran laittomia huumeita kokeillen 8. ja 9. luokan oppilaiden osuudet 2013 (kouluterveyskysely)

Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn mukaan pieksämäkeläisiä 8. ja 9. luokkalaista päivittäin tupakoivia nuoria on lähes yhtä paljon kuin Etelä-Savossa ja molemmissa enemmän kuin koko maassa. Humalassa vähintään kerran kuussa olevia nuoria on Pieksämäellä lähes saman verran kuin koko maassa, mutta vähemmän kuin Etelä-Savossa. Kyselyn mukaan pieksämäkeläiset tytöt juovat ja polttavat poikia enemmän.

Peruskoululaisista laittomia huumeita on kokeillut 5%, lukiolaisista 12% eli vähintään jopa joka kymmenes ja ammattikoululaisista 17% eli lähes joka viides. Laittomien huumeiden kokeiluksi luetaan se, jos nuori on kokeillut vähintään kerran laitonta huumetta kuten esim. kannabista, amfetamiinia tai muita vastaavia aineita. Etelä-Savon koko tilaston huomioiden Pieksämäen lukiolaiset kokeilevat laittomia huumeita useammin kuin muissa alueen kunnissa.

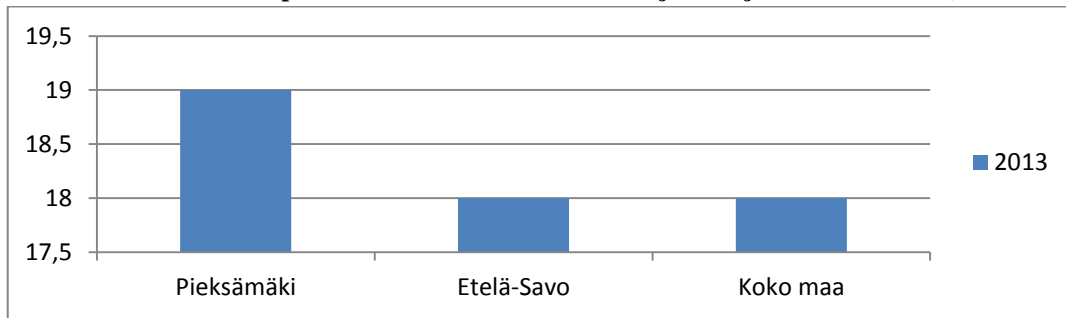
Kaavio 1.4.5 Keskivaikkea tai vaikea masentuneisuus % 8-9 lk oppilaista tai vaikea ahdistuneisuus (Sotkanet)

Keskivaikkea tai vaikeaa masentuneisuutta kokevien 8. ja 9. luokkalaisten osuus lisääntyi 2000 –luvun alkupuolelta vuoteen 2008 lähes 6 prosenttiyksikköä, mutta on kääntynyt sen jälkeen laskuun. Vuonna 2013 masentuneisuuden tilalla mitattiin ahdistuneisuutta, mikä on pieksämäkeläisillä jonkin verran Etelä-Savon ja koko maan lukuja pienempi. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki 8% peruskoululaisista ja 5% lukiolaisista. Ammattikoululaisista jopa joka kymmenes (10%) koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta.

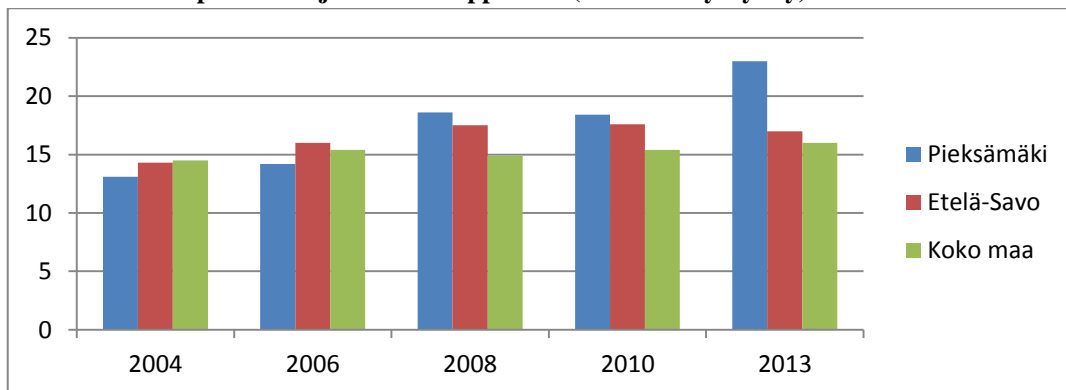
Masentuneisuutta on mitattu 12 kysymyksellä, jotka perustuvat Beckin masentuneisuusmittariin ja ahdistuneisuutta seitsemän kysymyksen GAD-7-mittarilla.

Kaavio 1.4.6 Hakenut apua masennukseen ammattiauttajalta 8. ja 9. luokkalaiset (kouluterveyskysely)

Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn mukaan pieksämäkeläiset 8. ja 9. luokkalaiset nuoret ovat hakeneet ja saaneet ammattiapua masentuneisuuteen useammin kuin vastaavasti etelä - savolaiset ja koko maan nuoret. Pieksämäkeläisistä 8. ja 9.luokkalaisista tytöistä 26% oli hakeutunut ammattiauttajan luo masentuneisuuden takia.

Kaavio 1.4.7 Ylipaino% 8. ja 9. luokanoppilasta (kouluterveyskysely)

Vuoden 2013 kouluterveyskyselyn mukaan noin puolet Pieksämäkeläisistä 8. ja 9.luokkalaisista ei syö aamupalaa ja 36% ei nauti koululounasta päivittäin. Lisäksi 8. ja 9. luokkalaisista 58% ei syö yhteistä ateriaa iltpäivällä tai illalla perheen kanssa. Reilu kolmannes korvaa kouluruuan makeisilla ja sipseillä. Ylipainoisten Pieksämäkeläisten 8. ja 9. luokkalaisten osuus vastaavasta ikäluokasta oli vuoden 2013 kouluterveyskyselyn perusteella 23% , joka on huomattavasti suurempi kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. Etenkin Pieksämäkeläisten poikien ylipaino on huolestuttavasti lisääntynyt (28%).

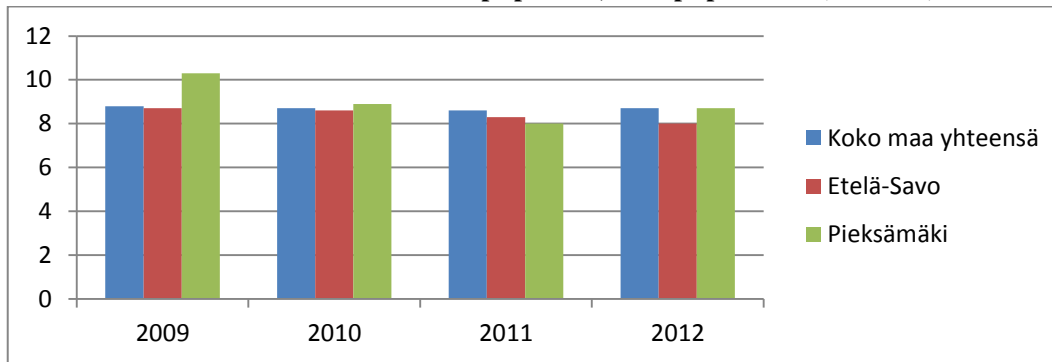
1.5 Elämänhallinta ja perheiden sosioekonominen tila

Kaavio 1.5.1 Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä (Sotkanet)

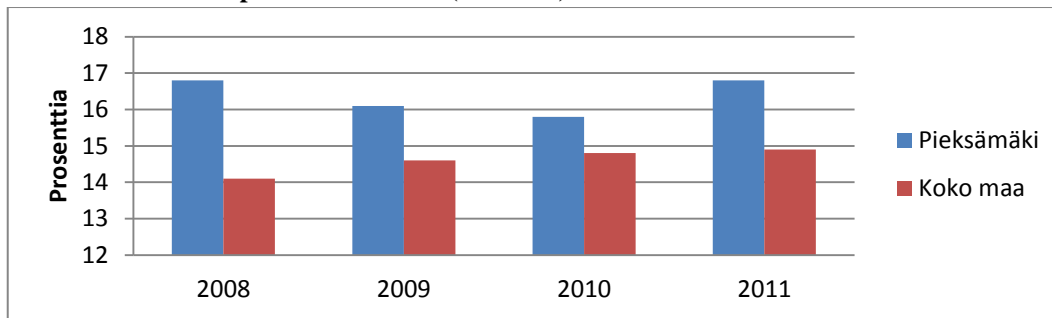
Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä on Pieksämäellä suurempi kuin Etelä- Savossa tai koko maassa yleensä. Lisääntymistä tämän perhemuodon osalta on jatkuvasti tapahtunut vuosina 2009- 2010 kunnes vuonna 2011 yksinhuoltajaperheet ovat vähentyneet ja taas lähteneet nousuun vuonna 2012. Pieksämäellä vuonna 2012 useampi kuin joka viides lapsi on asunut yksinhuoltajan perheessä. Samanlainen kehitys on havaittavissa koko Etelä-Savossa kun taas koko maan tasolla yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä on kasvanut tasaisesti joka vuosi.

Kaavio 1.5.2 Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (Sotkanet)

Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä vuosina 2009- 2012 on vuotta 2011 lukuun ottamatta koko ajan ollut Pieksämäellä suurempi kuin Etelä-Savossa tai Suomessa keskimäärin. Erityinen huippu on havaittavissa vuonna 2009, jolloin toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus Pieksämäellä oli hieman yli 10 % kaikista lapsiperheistä kun se samaan aikaan Etelä-Savossa ja koko Suomessa oli noin 8.5 %. Toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus Pieksämäellä oli vuonna 2012 (8,7 %) joka on hieman enemmän kuin vuonna 2011 (8%).

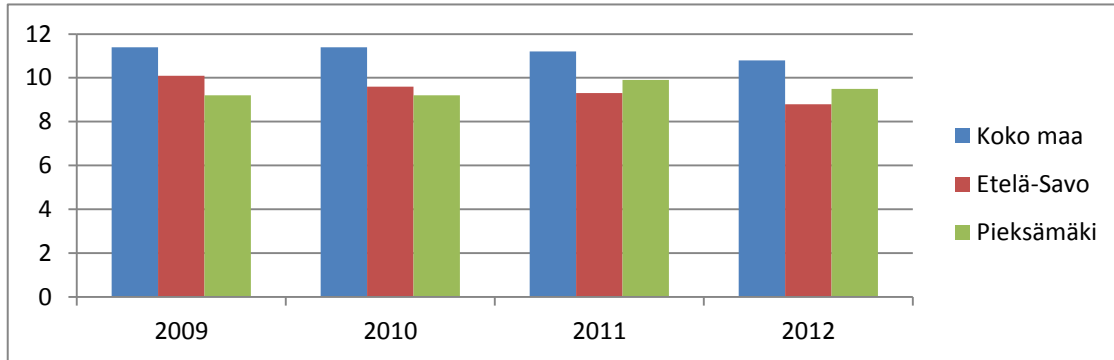
Kaavio 1.5.3 Lasten pienituloisuusaste (Sotkanet)

Lapsiperheet Pieksämäellä ovat pienituloisempia kuin lapsiperheet Suomessa yleensä. Vuosien 2008- 2011 kaaviosta käy ilmi, että vuodet 2009 ja 2010 ovat olleet lapsiperheiden talouden näkökulmasta parempia kuin vuodet 2008 ja 2011, jolloin lapsiperheistä pienituloisiksi luokiteltavia oli lähes 17 %. Koko maassa vuosina 2008 - 2011 pienituloisia lapsiperheistä oli 14- 14.8 %. Lapsiperheiden pienituloisuus on kyseisenä tarkastelun kohteena olevana ajanjaksona lisääntynyt Suomessa joka vuosi.

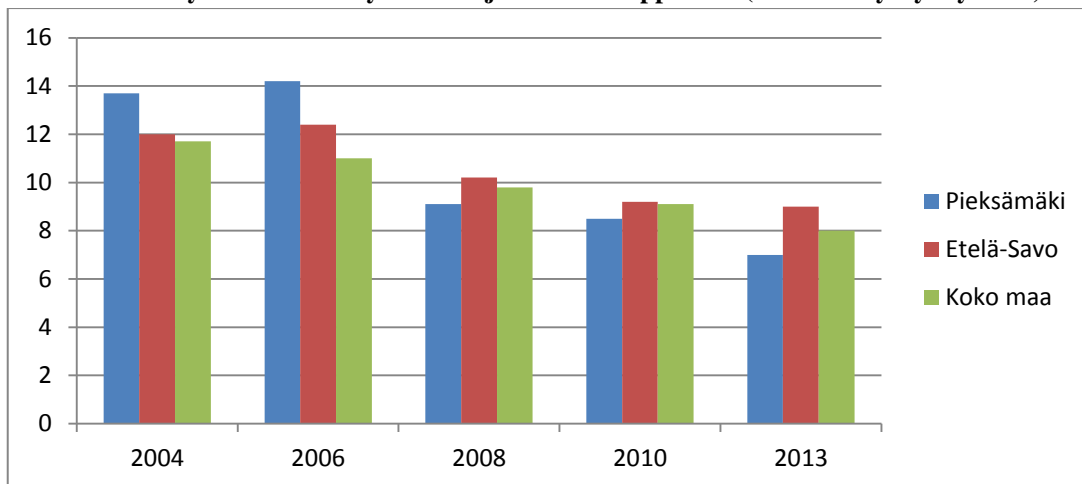
Kuten nämä lapsiperheiden toimeentulotuki ja lapsiperheiden pienituloisuus tilastot osoittavat, lapsiperheistä monet elävät niukkojen ulkoisten resurssien varassa. Perheen köyhyys aiheuttaa lasten elämään konkreettista puutetta. Köyhyys vaikuttaa negatiivisesti myös vanhemmuuteen. Perheen vanhempien taloudelliset paineet heijastuvat perheen ilmapiiriin ja sitä kautta lapsiin. Useat kansalliset tutkimukset ovat osoittaneet perheen pitkäaikaisen heikon taloudellisen tilanteen olevan riski lasten fyysiselle ja psyykkiselle kehitykselle. Pitkäaikaistyöttömät ja toimeentulotuen saajat elävät äärimmäisessä niukkuudessa. Toisaalta on myös niitä työssä käyviä henkilöitä, joiden palkka on niin pieni, että perhe elää köyhyysrajalla etenkin, jos perheessä on vain yksi aikuinen. Lapsiköyhyys on tutkimusten mukaan kolminkertaistunut Suomessa viimeisen kahdenkymmen vuoden aikana.

Kaavio 1.5.4 Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 vuotiaiden osuus vastaavankäisistä (Sotkanet)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24vuotiaiden määrä Pieksämäellä on ollut vuosina 2009-2012 keskimäärin 9-10 % vastaavankäisistä nuorista. Pieksämäen ja koko Etelä-Savon tilanteessa ei ole suuria eroja kun taas koko maan tilannetta tarkasteltuna prosenttiosuus vaihtelee 11-12 % välillä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli peruskoulun jälkeistä koulutusta. Nuoren hyvinvoinnin näkökulmasta tilannetta tarkasteltuna peruskoulun ulkopuolisen koulutuksen ulkopuolelle jääminen on vakava riski yksilön psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Se voi johtaa aikuisuudessa paitsi työelämän ulkopuolelle jäämiseen ja taloudelliseen huono-osaisuuteen myös syrjäytymiseen elämän muilla tärkeillä osa-alueilla.

Kaavio 1.5.6 Ei yhtään läheistä ystävää 8. ja 9. luokan oppilaista (kouluterveyskysely THL)

Niiden osuus 8. ja 9. luokkalaisista, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, on vähentynyt merkittävästi vuodesta 2004 vuoteen 2013. Pojat ilmoittavat tyttöjä huomattavasti useammin läheisen ystävän puuttumisesta.

1.6 Lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, lasten ja nuorten häiriökäyttäytyminen sekä tehdyt rikokset

1.6.1 Perheväkivalta

	2010	2011	2012
poliisin kotihälytys/ perheväkivalta	623 kpl	703 kpl	862 kpl
lastensuojeluilmoitus/ perheväkivalta	20 kpl	29 kpl	18 kpl

Yllä olevat poliisin kotihälytysten luvut kertovat Etelä-Savon poliisin niistä kotihälytystehtävistä, joissa syynä on ollut perheväkivalta. Poliisilaitoskohtaisia tilastotietoja ei ole saatavissa eivätkä kyseiset luvut kerro siitä, onko kotihälytystilanteessa ollut kyseessä lapsiperhe. Perheväkivaltaan liittyvät työtehtävät ovat kuitenkin vuosittain lisääntyneet Etelä-Savon poliisilaitoksen alueella vuosina 2010-2012.

Poliisilla on työnsä puolesta lastensuojelulain 25§:n perusteella ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluun niissä tilanteissa, joissa kotihälytys koskee perheväkivaltatilanteita lapsiperheessä. Poliisin kotihälytystilaston alapuolella on kerrottu niiden lastensuojeluilmoitusten määrä Pieksämäellä, joissa lastensuojeluilmoituksen syynä on ollut perheväkivalta. Tilaston perusteella perheväkivallan esiintyminen Pieksämäellä on vähentynyt merkittävästi vuonna 2012 edelliseen vuoteen 2011 verrattuna. Molempia tilastoja yhtä aikaa tarkasteltaessa huomiota kiinnittää poliisin kotihälytysten määrän kasvu ja lastensuojeluilmoitusten määrän lasku. Tämä kertoo siitä, että kotihälytyksistä suurin osa tapahtuu perheisiin, jossa ei ole lapsia ja / tai toisaalta siitä, että Pieksämäellä ei ole paljon sellaista perheväkivaltaa, joka tulisi viranomaisten tietoon vaan poliisin työ näissä asioissa kohdistuu enemmän muille paikkakunnille Etelä-Savossa.

Kouluterveyskyselyn mukaan toistuvasti rikkeitä vuoden aikana oli tehnyt peruskoululaisista 16%, ja 11% ammattikoululaisista eli ainakin joka kymmenes ammattikoululaisista on tehnyt toistuvasti rikkeitä vuoden aikana. Lukiolaisilla prosentti oli 4% .

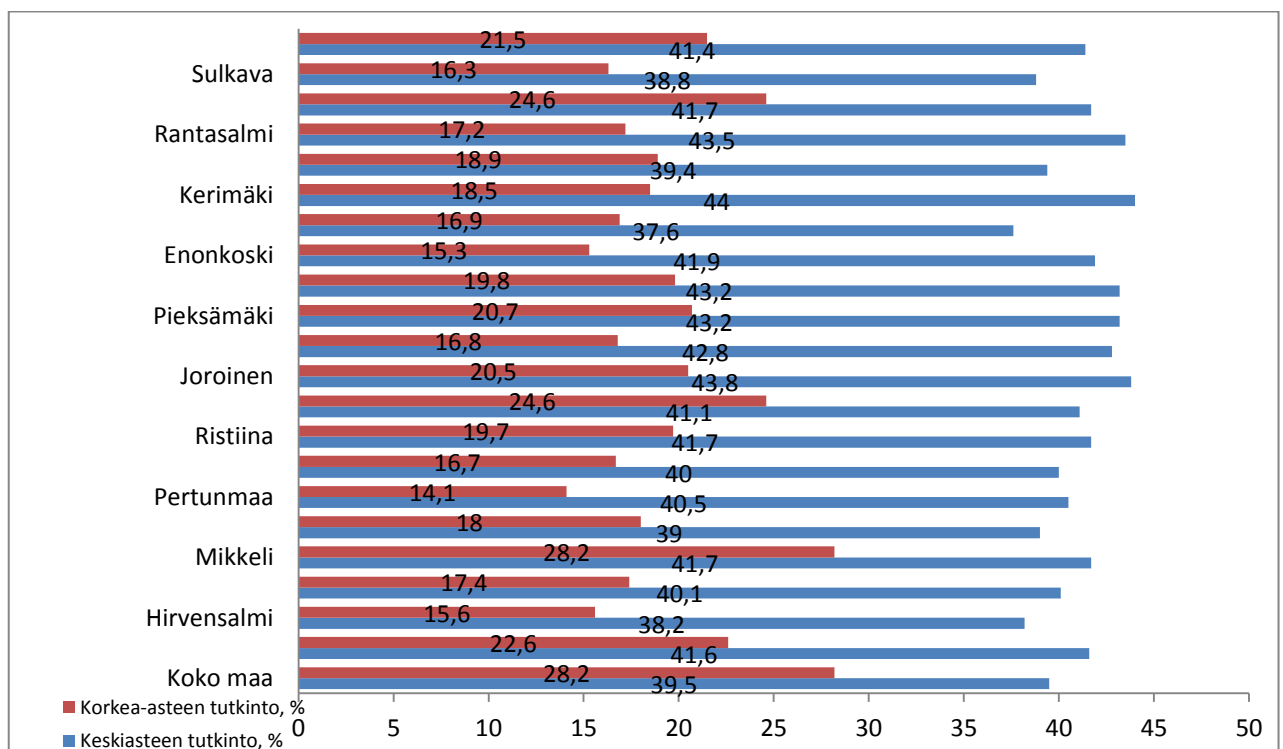
Uutena aiheena kouluterveyskyselyssä kysyttiin seksuaalisen väkivallan kokemisesta. Vastanneista peruskoululaisista 12%, lukiolaisista 14% ja ammattikoululaisista 17% ilmoitti kokeneensa seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti. Muun fyysisen uhan kokeminen on kuitenkin vähentynyt aiempaan kyselyyn verrattuna, paitsi ammattikoululaisilla joista 23% oli kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana (P15% ja L9%).

(P=peruskoulu A= ammattiopisto ja L= lukio)

1.7 Koulutustaso

Tutkinnon suorittaneita Pieksämäellä on saman verran kuin Etelä-Savossa, mutta vähemmän kuin koko maassa. Pieksämäellä korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä on selvästi alle maan keskiarvon. Keskiasteen tutkinnon suorittaneita on Pieksämäellä enemmän kuin Etelä-Savon maakunnassa tai koko maassa.

Kaavio 1.7.1 Väestön koulutus rakenne kunnittain ja seutukunnittain Etelä-Savossa 2011 (15-vuotta täyttäneet) Etelä-Savon maakuntaliitto/Tilastokeskus

1.8 Kouluolot

Yli puolet peruskoululaisista (P 62%, L 29% ja A39%) kertoo koulun fyysisissä työoloissa olevan puutteita. Koulutapaturmia lukuvuoden aikana on sattunut 25% peruskoululaisista, 11% lukiolaisista ja 14% ammattikoululaisista.

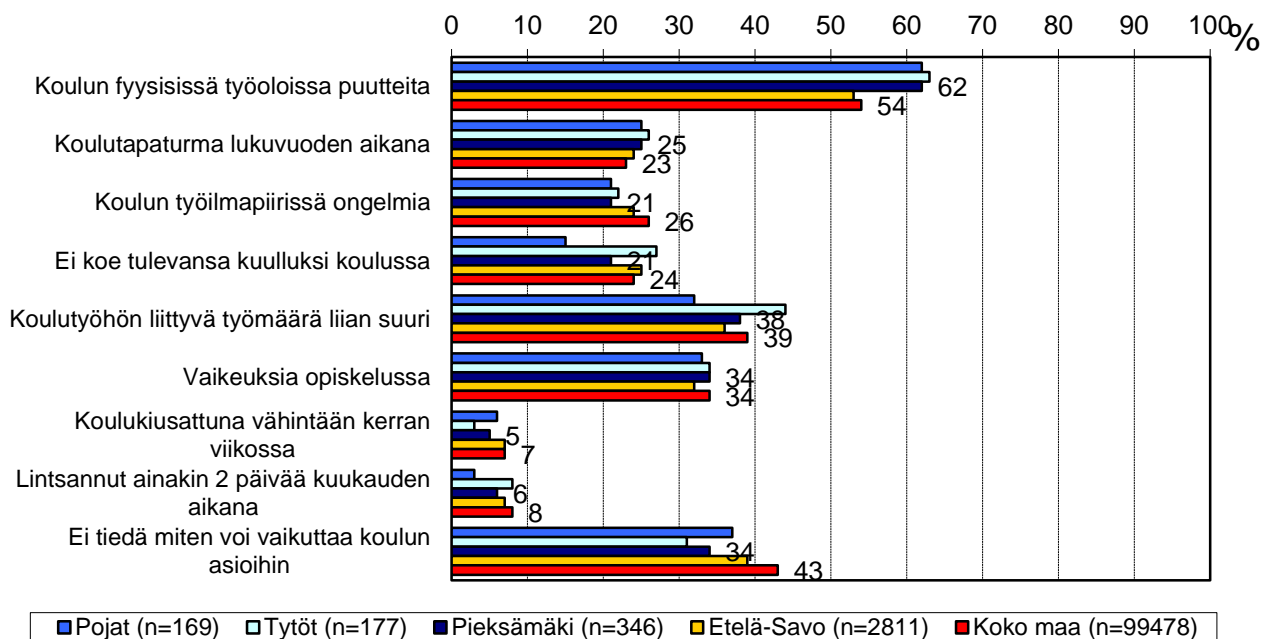
Ongelmat koulun työilmapiirissä ovat vähentyneet. Silti noin joka viides peruskoululaisista (21%) ja ammattikoululaisista (20%), sekä lukiolaisista melkein joka kymmenes (7%) kertoo koulun työilmapiirissä edelleen olevan ongelmia. Työilmapiirin ongelmiksi luettiin esim. puutteet luokan työrauhassa, kiireisyys, vaikeudet työskennellä ryhmissä ja tulla toimeen muiden oppilaiden ja opettajien kanssa.

Vastanneista P38%, L37% ja A15% kokee koulutyön määrän liian suureksi. Opiskeluun liittyvät vaikeudet, kuten vaikeus löytää itselle oikea oppimistapa tai tehdä läksyjä, yleistyivät (P34%, L37% ja A 27%). Etenkin tytöt (44%) Pieksämäellä kokevat koulutyöhön liittyvän työmäärän liian suureksi.

Kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsy koettiin kaikissa oppilaitoksissa helpottuneen aiemmasta kyselyvuodesta (P91%, L92% ja A96%). Peruskoululaiset ja ammattikoululaiset kertoivat myös koulukuraattorille pääsyn helpottuneen (P91% ja A94%), mutta lukiolaisista lähes kolmannes (30%) koki kuitenkin koulukuraattorille pääsemisen edelleen vaikeaksi.

(P= peruskoulun 8-9 lk, L=lukio 1. ja 2. vuoden opiskelijat, A= toisen asteen ammatillinen oppilaitos 1. ja 2. vuoden opiskelijat)

KOULUOLOT Pieksämäki 2013

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat

THL: Kouluterveyskysely

2. KAIKILLE LAPSILLE JA NUORILLE YHTEISET PALVELUT (UNIVERSAALIT PALVELUT)

2.1 Neuvola, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto

Neuvolatoimintaa sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa määrittelevät terveydenhuoltolaki (voimaan 1.5.2011) sekä vuonna 2009 voimaan tullut asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009). Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut suositukset tarvittavista voimavaroista asetuksen velvoitteiden hoitamiseksi. Neuvola-, koulu- ja opiskelijaterveydenhoitajia on Pieksämäellä äitiys- ja perhesuunnitteluneuvola mukaan lukien yksitoista. Pieksämäellä neuvola- ja kouluterveydenhuollossa terveydenhoitaja vastaa laaja-alaisesti joko äitiys- ja/tai lastenneuvolasta tai lastenneuvolasta ja alakoulujen kouluterveydenhuollosta. Yläkoululla ja opiskelijaterveydenhuollossa joka oppilaitoksella on oma nimetty terveydenhoitaja. Lastenneuvolassa työskentelee laskennallisesti noin kolme kokopäiväistä terveydenhoitajaa ja 0,4 lääkäriä. Koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa on vuoden 2013 alusta lukien työskennellyt laskennallisesti kuusi kokopäiväistä terveydenhoitajaa ja 0,6 lääkäriä sekä kokopäiväinen nuorten mielenterveys-, päihde- ja kriisisairaanhoidaja. Lisäksi osastonhoitaja toimii terveyden edistämisen yhdyshenkilönä. Lastenneuvolan toimipisteet sijaitsevat pääterveysasemalla ja Naarajärvellä. Kaksi terveydenhoitajaa työskentelee väestövastuuhoitajina Jäppilässä ja Virtasalmella. He hoitavat myös oman alueensa lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon. Helmikuun alussa 2013 täytettiin neuvola- sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon ylilääkärin virka. Perhesuunnitteluneuvola (ehkäisyneuvola) hoidetaan äitiysneuvolan ja opiskelijaterveydenhuollon

yhteydessä. Nykyiset henkilöstöresurssit vastaavat suurin piirtein STM:n suosituksia. Lisäksi neuvolassa työskentelee perhetyöntekijä, jonka työaika jakautuu neuvolan ja perheneuvolan kesken (50% / 50%). Lääkäriresurssia on hankittu lisäksi tarpeen mukaan ostopalveluna.

Lastenneuvolatyön yleistavoitteena on lasten terveydentilan sekä perheiden hyvinvoinnin kohentaminen yleisesti, mutta etenkin erityistä tukea tarvitsevilla perheillä. Noin joka viides lapsi kuuluu ns. ”huolen harmaalle vyöhykkeelle”. Tämä viidennes lapsista perheineen on se ryhmä, joka usein tarvitsee moniammatillista apua ja räätälöityjä ratkaisuja ongelmatilanteisiinsa. Lastenneuvolassa toimitaan lapsen edun mukaisesti, perhekeskeisyyttä ja asiakaslähtöisyyttä kunnioittaen.

Neuvolan toiminnassa korostuvat ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen, voimavaralähtöisyys ja moniammatillinen yhteistyö. Neuvolassa tuetaan vanhempia luomaan lapsen turvallinen ja vastavuoroinen kiintymyssuhde sekä rakentamaan myönteinen käsitys lapsestaan ja omasta vanhemmuudestaan jo varhaisessa vaiheessa. Lasten sairaudet, kehitystä vaarantavat tekijät sekä perheen muut terveys- ja hyvinvointiongelmien pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Neuvolan tehtävänä on seurata lapsen terveydentilaa ja kehitystä määrääkaistarkastuksissa ja muissa tapaamisissa lapsen ja perheen kanssa sekä ohjata tarvittaessa erityistutkimusten ja -palveluiden piiriin. Neuvola-asetuksen myötä on otettu käyttöön tietyille ikäluokille tehtävät laajat terveystarkastukset, joihin sisältyvät sekä terveydenhoitajan että lääkärin tapaamiset. Laajoissa tarkastuksissa kartoitetaan lapsen terveydentilan lisäksi koko perheen hyvinvointia. Laajojen tarkastusten välillä lapsi ja perhe tapaavat terveydenhoitajan määrääkaistarkastuksissa. Lapsen ensimmäisen elinvuoden aikana tarkastuksia on yksitoista, seuraava puoleltoista vuoden iässä ja kahdesta ikävuodesta eteenpäin vuosittain yhdeksänteen luokkaan asti. Lastenneuvolassa laajoja tarkastuksia on kolme, samoin kouluiässä. Neuvola-asetus velvoittaa myös selvittämään määrääkaistarkastuksista pois jäävien tuen tarpeen.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen. Sen tehtävänä on tukea oppilaiden ja opiskelijoiden tervettä kasvua ja kehitystä yhteistyössä oppilashuollon, muun henkilöstön, opettajien sekä vanhempien kanssa. Tavoitteena on löytää yksittäisten oppilaiden kasvun ja kehityksen poikkeamat sekä terveyden ja hyvinvoinnin vaaratekijät mahdollisimman varhain tarvittavia jatkotoimia sekä tukea varten. **Kouluterveydenhuollon** päätehtävä on oppilaan hyvinvoinnin ja terveyden seuraaminen, arviointi ja edistäminen. Tämä toteutuu laajoissa terveystarkastuksissa, sekä väli vuosina oppilaan ja terveydenhoitajan välisissä terveystapaamisissa. Kouluterveydenhuolto osallistuu myös oppimisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamiseen ja selvittämiseen sekä oppilaiden koulukypsyyden ja oppimisedellytysten arviointiin yhteistyössä muun oppilashuoltohenkilöstön ja opettajien kanssa. Kouluterveydenhuollolla on lisäksi tärkeä tehtävä oppilaiden henkilökohtaisessa terveyskasvatuksessa.

Terveydenhuoltolain mukaan kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät (terveydenhuoltolaki 16§):

- 1) kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein
- 2) vuosiluokittain oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen
- 3) oppilaan vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- 4) oppilaan suun terveydenhuolto, johon sisältyvät suun terveystarkastukset vähintään kolme kertaa ja yksilöllisen tarpeen mukaan
- 5) oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen sekä pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
- 6) oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset

Opiskeluterveydenhuolto huolehtii kokonaisvaltaisesti oppilaitosten opiskelijoiden terveydestä. Tavoitteena on edistää opiskelijan hyvinvointia, tukea opiskeluterveyttä ja tulevaa työkykyä. Lukiossa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville järjestetään terveydenhoitajan tarkastus ensimmäisenä ja lääkärin tarkastus ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Tarkastuksessa on tärkeä saada kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä ja hyvinvoinnista sekä ohjata opiskelijaa tekemään terveyttä edistäviä valintoja. Huomiota kiinnitetään opiskelijan elämäntilanteeseen, opiskelumotivaatioon ja terveysriskeihin. Opiskelijan terveydentilaa arvioidaan erityisesti opinnoista selviytymisen kannalta. Opiskeluterveydenhuollon keskeisimpiä tehtäviä ovat sairauksien ennaltaehkäisyyn tai hoitoon liittyvä neuvonta ja omahoidon ohjaus, sairauksien seuranta, psykososiaalisen tuen antaminen, tapaturmien ensiapu, rokotustoiminta ja ehkäisyneuvonta.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestetään kunnassa sijaitsevien oppilaitosten opiskelijoille riippumatta heidän asuinkunnastaan ja ne ovat käytettävissä myös työharjoittelun aikana. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin on oikeutettu opiskelija, joka opiskelee vähintään kaksi kuukautta päätoimisesti ammattikorkeakoulussa, toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa tai lukiossa. Opiskeluterveydenhuollon palvelut eivät koske oppisopimus- eikä iltaopiskelijoita.

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät

- opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyn edistäminen
- opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin turvaaminen ja parantaminen
- terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, joihin sisältyvät mielenterveyshäiriöiden ja päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus sekä seksuaaliterveyttä edistävät palvelut ja suun terveydenhuollon palvelut
- opiskelijan erityisen tuen ja tutkimuksen tarpeen varhainen tunnistaminen ja tarvittaessa tutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen

Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto toimivat kiinteässä yhteistyössä lastensuojelun, perheneuvolan sekä päivähoiton kanssa. Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajat ja -lääkäri ovat pysyviä jäseniä koulujen/oppilaitosten oppilashuoltoryhmissä. Yhteistyötä tehdään muiden hoitotahojen kanssa tai ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- ja seksuaaliterveyspalveluihin. Myös muiden hallinnonalojen, järjestöjen sekä vapaaehtoistoimijoiden kanssa yhteistyötä tehdään tarpeen mukaan ja voimavarojen sallimissa puitteissa. Myös joka kolmas vuosi tehtävä koulu/opiskeluympäristön ja – yhteisön terveellisyys ja turvallisuuden tarkastus tehdään laajassa yhteistyössä koulun/oppilaitoksen, oppilaiden/opiskelijoiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilöstön työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Lasten, nuorten ja perheiden terveystarpeiden kehittämistarpeet

1. Lasten nuorten ja perheiden terveyttä ovat uhkaamassa hyvin erilaiset vaaratekijät kuin muutama vuosikymmen sitten: Perinteisiä aikuisten elintapasairauksien merkkejä ja riskitekijöitä voidaan todeta jo hyvinkin nuorilla lapsilla. Allergiat, ylipaino, vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikunta, nuorena aloitettu tupakointi ja päihteiden käyttö sekä mielenterveysongelmat, etenkin masennus, ovat melko yleisiä lapsilla ja nuorilla. Myös aikaisemmin saavutetut hyvät hammasterveyden tulokset ovat uhkaavasti heikentyneet. Perheiden monenlaiset psykososiaaliset ongelmat, sekä vanhempien päihteiden käyttö ja väkivalta voivat uhata lasten ja nuorten hyvinvointia perheissä.

2. Neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon erityisinä painopisteinä tulevina vuosina ovat varhainen puuttuminen lapsen ja nuoren terveyttä ja hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Jo äitiysneuvolassa aloitettu perhetyö on todettu kannattavaksi lapsen tulevan hyvinvoinnin kannalta. Äidin ja vauvan varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ja muu vauvaperhetyö sekä isien huomioiminen pienen lapsen elämässä ovat ensisijaisia tärkeitä asioita ennaltaehkäistessä mahdollisia tulevia ongelmia. Lasten, nuorten ja perheiden ravinto- ja liikuntaneuvonta sekä päihteiden käytön tunnistaminen ja siihen puuttuminen on keskeistä. Lasten ja nuorten masennus tulee tunnistaa terveystarkastuksissa ja lapsi/nuori on saatettava ajoissa riittävän ammattitaitoisen tuen piiriin.

3. Kaikki edellä mainittu vaatii paitsi neuvolan ja kouluterveydenhuollon henkilöstön vahvaa ammattiosaamista myös moniammatillista yhteistyötä. On luotava selkeät toimintamallit keskeisistä moniammatillisen työn alueista mm. perhepalveluissa ja lastensuojelussa. **Voimavaroja tulee suunnata entistä varhaisempaan vaiheeseen perheessä mm. neuvolan perhetyön avulla.**

2.2 Vastaanotto toiminta ja suunterveydenhuolto

Perusterveydenhuollon sairaanhoitopalveluissa asiakas ottaa yhteyttä oman alueen vastaanoton sairaanhoitajaan, joka tekee hoidon tarpeen arvion, ohjaa ensisijaisesti oman alueen lääkärille tai kiireellisessä tapauksessa päivystykseen jollekin muulle lääkärille terveyskeskuksessa. Kiireellisessä päivystystilanteessa, asiakas voi tulla myös suoraan jonottamaan päivystykseen terveyskeskukseen. Kesäkuun -14 alusta kaikki kiireellinen päivystys keskitetään sairaalan päivystyspoliklinikalle.

Erikoissairaanhoito on järjestetty joko Pieksämäen sairaalan erikoispoliklinikoilla ja osastoilla tai Mikkelin keskussairaalaan. Lapset ja nuoret käyttävät pääsääntöisesti Mikkelin keskussairaalan erikoissairaanhoitoon palveluita. Lapsia voidaan ohjata tarvittaessa myös terveyskeskuksen fysioterapiayksikköön ns. kuntoneuvolakäynnille.

Lasten ja nuorten suun terveydenhuollossa toiminnan pääpaino on yksilöllisissä määräaikaistarkastuksissa sekä ehkäisevässä työssä. Yksilölliset määräaikaistarkastukset sisältävät **koko** ikäluokan tarkastukset ensimmäisellä

luokalla (hammaslääkärin suorittamana), viidennellä (suuhygienistin tai hammaslääkärin suorittamana) ja kahdeksannella luokalla (hammaslääkärin suorittamana). Muuten noudatetaan yksilöllisesti määriteltyjä tarkastusvälejä. Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään henkilökohtainen hoitosuunnitelma. Lisäksi tehdään tarvittaessa erikoisalakohtaisia suun tutkimuksia (esim. oikomishoitosuunnitelma). Tarvittavat kuljetukset hammashoittoon ovat jatkuneet.

Asetuksen (338/2011) vaatimukset yhteistyöstä toteutuvat neuvolaikäisten kohdalla: vuodesta 2011 lähtien terveydenhoitaja on tehnyt 1-vuotisneivolakäynnin yhteydessä myös arvion lapsen suun terveydentilasta. Neuvolasta ohjataan myös ensimmäistä lastaan odottavat perheet suun terveystarkastukseen. Pieksämäellä suuhygienistin suorittama suun terveydentilan arvio on toiselle vanhemmista maksuton.

Neuvolaikäiset on kutsuttu henkilökohtaiselle käynnille pääasiassa hammashoitajien toimesta. Esikouluikäisille on toteutettu oma suun hoidon projekti vuodesta 2012 alkaen. Profylaksiahammashoitajan toteuttama harjausopetus ja suun hoito-ohjaus ravintovalistuksineen tapahtuu pääasiassa ryhmätilaisuutena.

Kouluikäisistä tällä kertaa kolmasluokkalaiset ovat suun terveyden edistämiprojektin piirissä. Kohderyhmänä ovat Harjun, Kontiopiuston ja Maaselän koululaiset. Kotiin lähetetyn, täytetyn sokerikellon perusteella profylaksiahammashoitaja käy läpi koululaisen kanssa ravintoasioita, tarkastaa hampaiden puhtauden ja neuvoo oikeaa harjaustekniikkaa. Näissä kaikissa tarkastuskäynneissä tavoitteena on motivointi oman tai lapsen suun hoitamiseen ja henkilökohtainen ohjaus ja opetus siihen. Alle kouluikäisten kohdalla vahvistetaan vielä vanhempien tietoisuutta oman esimerkin tärkeydestä.

Nuorille yläkoululaisille – 7 lk oppilaille – on koulun pyynnöstä toteutunut suuhygienistin pitämä tunti liittyen koulun oppiaineen (terveyskasvatus) yhteydessä olevaan teemaan. Vuonna 2013 terveyskasvatustuntiin on sisällytetty tietoa etenkin energiajuomista, hampaiden eroosiosta ja kariesestä ja motivointia kahdesti päivässä tapahtuvaan harjaukseen fluoritahnalla.

Pieksämäellä opiskelevat nuoret ovat saaneet systemaattisesti henkilökohtaisen kutsun suuhygienistin toteuttamaan suun terveystarkastukseen v. 2012 lähtien. Tarkastuksessa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve. Kutsuttuja ovat olleet toisen ja ensimmäisen vuoden opiskelijat.

Suun terveydenhuollossa on aloitettu kiinnittämään erityistä huomiota lasten ja nuorten peruuttamattomiin poisjäänteihin. Vanhemmille lähetettyihin kirjeisiin peruuttamattomasta poisjäännistä on lisätty tieto asetuksen mukaisesta velvollisuudesta ja lapsen oikeudesta suun hoitoon ja tarvittaessa lastensuojelutarpeen selvityksestä.

2.3 Varhaiskasvatuspalvelut

2.3.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Se koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ja on suunnitelmallista sekä tavoitteellista. Kasvatuskumppanuus ammattitaitoisen henkilökunnan ja perheiden välillä korostaa vanhempien asiantuntijuutta omasta lapsestaan ja on yhteistyötä lapsen parhaaksi. Toiminta-ajatuksena on näkemys lapsesta aktiivisena toimijana ja uuden tiedon hankkijana. Toiminnan tulee tarjota lapselle mahdollisuuksia havainnoida, kokeilla ja tutkia ympäristöä leikin avulla unohtamatta lapsen oppimisen iloa. Ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä kasvattajan tuella. Lapsuutta tulee vaalia ja ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Näin lapsi oppii ottamaan huomioon muita ja välittämään toisista sekä suhtautumaan myönteisesti itseensä, erilaisiin kulttuureihin ja ympäristöön

MITÄ ON VARHAISKASVATUS?

*”Se on kurkku, joka kasvaa. Paras on kasvattaa varhain, että se suurenee.
Aurinko paistaa sille ja siksi se kasvaa!”*

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu lasten vanhempien ja varhaiskasvattajien arvomaailmaan. Jokaista lasta ja perhettä kunnioitetaan, arvostetaan ja suojellaan. Näin lapselle turvataan hyvät kasvuolosuhteet kulttuurista tai taustasta riippumatta. Hyviä tapoja, rehellisyyttä, oikean ja väärän tiedostamista ja erilaisuuden hyväksymistä sekä omiin kykyihin luottamista pidetään tärkeinä.

2.3.2 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen

Toiminnan suunnittelun lähtökohdaksi on hyvinvoiva lapsi:

MITÄ LAPSI TARVITSEE KASVAAKSEEN?

'Lapsi tarvitsee juomista ja syötävää, että se kasvaa. Ja äidinmaitoa ja silt' se tarvitsee äidin. Sitt' se tarvitsee elinvuotta...että tarvitsee vuosia kasvaa. Nukkumista tarvitsee sen kalloon ja että kirjaa luetaan sille, että saa unen päästä kii. Ja tarvitsee syyä karkkia, koska lauantaina pitää syyä aina karkkia! Karkista tulee sokeria ja

paha olo! Kavereita tarvii, ettei tarvii leikkiä yksin. Halin tarvii, kun sattuu ja yöhalit ja yöpusut kanssa'. Hampaat tarvii, ett' voi pestä ne. Ja tarvii heilumista ja putoomista ja unilelun ja tarvii leikkiä pihalla ja käydä lentokoneessa ja tehdä ruokaa. Silleen!'

Varhaiskasvatuksen ensisijainen tavoite on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvointia on lapsen oma kokemus arvostuksesta, hyväksynnästä, huolenpidosta, kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Kun lapsi voi hyvin, hänellä on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hän nauttii yhdessäolosta lasten ja kasvattajien yhteisössä sekä kokee iloa ja toimimisen vapautta kiireettömässä ja turvallisessa ilmapiirissä. Lapsi on kiinnostunut ympäristöstään ja hän voi suunnata energiansa leikkiin, oppimiseen ja arjen toimiin itselleen sopivin haastein. Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan ja lapsen perustarpeista huolehditaan.

Lapsi kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti. Hän kokee olevansa tasa-arvoinen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. Lapsen suhteita vanhempiin, kasvattajiin ja muihin lapsiin vaalitaan ja hän kokee kuuluvansa vertaisryhmään. Lapsi tarvitsee mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet. Tällaisessa ympäristössä lapsen on turvallista harjoitella sosiaalisia taitoja. Kodin ohella päivähoiton on oltava turvallinen paikka, jossa lasta kuunnellaan ja hänen tarpeistaan huolehditaan mahdollisimman hyvin. Lapsen pitää saada olla lapsi, joka nauttii elämästä ja leikistä oppien samalla uusia asioita.

Rakkaus, aika ja rajat ovat aikuisen lapselle antama perusta kasvuun ja kehitykseen.

- ♥ Rakkaus on huolenpitoa, välittämistä, vastuunottoa, lapsen kuulemista ja hyväksymistä, lapsen kysymyksiin vastaamista, hellyyttä, sylissä pitämistä ...
- ♥ Aika on aikuisen läsnäoloa, saatavilla oloa, yhteisiä hetkiä, ihan arkisia asioita esim. pyykinlajittelua, ruuanlaittoa yhdessä, lelujen siivoamista yhdessä, leikkipuistossa leikkimistä, pulkkamäessä laskemista ...
- ♥ Rajat tuovat lapselle säännöllisyyttä, rytmiä, johdonmukaisuutta ja turvallisuutta. Ne suojaavat lasta, ettei hän vahingoita itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöään. Aikuinen asettaa rajat, joista pidetään kiinni.

2.3.3 Lasten päivähoito

Laki lasten päivähoitosta edellyttää, että päivähoitoa tulee järjestää joko päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Subjektiviivisen päivähoito-oikeuden tultua voimaan 1996, on kunnilla ollut velvollisuus tarjota päivähoitopaikka kaikille sitä hakeville. Päivähoitolakia ollaan uudistamassa varhaiskasvatuslaiksi ja tavoitteena on saada uusi lainsäädäntö voimaan 1.1.2015. Kunnallisessa päivähoitossa on n. 500 lasta ja yksityisessä n. 90.

Palvelumuodot

Päiväkodissa lapset toimivat ryhmissä, jotka muodostetaan lasten iät, sisarussuhteet, kehitykselliset tarpeet ja päiväkodin tilat huomioiden. Päivähoitoasetus määrittelee henkilökunnan koulutuksen ja määrän suhteessa lasten määrään. Päiväkodin lapsiryhmissä työskentelee lastenhoitajia, lastentarhanopettajia ja avustajia. Päiväkodit ovat avoinna arkisin pääsääntöisesti klo 6.30–17.00, erikseen sovittaessa klo 6.15–17.30. Päivähoito voi olla joko kokotai osapäivähoitoa.

Perhepäivähoitoa järjestetään pääsääntöisesti hoitajan omassa kodissa tai sopimuksen mukaan myös lapsen kotona. Perhepäivähoitajalla on hoidossaan enintään neljä kokopäiväistä ja yksi osapäiväinen esiopetusikäinen lapsi. Perhepäivähoito on kodinomaista, pienessä ryhmässä tapahtuvaa päivähoitoa, jossa korostuvat perushoito ja leikki. Pienessä, turvallisessa ryhmässä lapsi saa yksilöllistä hoitoa ja kasvatusta. Perhepäivähoidon varahoito järjestetään varahoitajien ja päiväkotien toimesta.

Ryhmäperhepäivähoito tarjoaa kodinomaista ja suunnitelmallista toimintaa pienessä ryhmässä. Ryhmän koko on 8–12 alle kouluikäistä lasta. Ryhmäperhepäivähoitajia on 2–3 lapsiryhmän koosta riippuen. Ryhmäperhepäiväkodit sijaitsevat kantakaupungissa, Peiposjärvellä, Jäppilässä ja Virtasalmella. Aukioloajat muodostuvat lasten hoitoajoista.

Vuorohoito on klo 17.30–6.00 ja /tai viikonloppuna tapahtuvaa hoitoa. Vuorohoitoa tarjotaan vanhempien työstä tai opiskelusta johtuvan tarpeen mukaan. Lasten hoitoajat perustuvat vanhempien työvuoroihin. Vuorohoitoa järjestetään arkipäivisin klo 5.30–21.30 Naarajärvellä ja kantakaupungissa. Ympäri vuorokautista ja viikonloppuhoitoa järjestetään ainoastaan kantakaupungissa. Vuorohoidossa panostetaan sekä lasten keskinäiseen että aikuisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Vaihtelevista hoitoajoista huolimatta pyritään siihen, että jokainen lapsi voi osallistua toimintaan. Jos vuorohoidon tarve päättyy, järjestetään lapselle hoitopaikka toisesta päiväkodista tai perhepäivähoidosta. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tukijärjestelmä on osa varhaiskasvatuspalvelujen kokonaisuutta. Vanhemmat voivat valita kunnallisen päivähoiton sijaan kotihoidon tuen ja kotihoidon kuntalisän, jos perheessä on alle 3-vuotias lapsi ja häntä hoidetaan kotona. Perheen saadessa kotihoidontukea ja kuntalisää on perheen esiopetusikäisellä lapsella oikeus osallistua esiopetukseen. Kotihoidon tuen piirissä on n. 270-290 lasta. Yksityisen hoidon tukijärjestelmä antaa vanhemmille mahdollisuuden valita hoitojärjestelyiksi yksityisen päivähoiton vaihtoehtoja. Niitä ovat yksityiset päiväkodit/perhepäivähoito ja omaan kotiin palkattava hoitaja.

2.3.4 Esiopetus

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta säätelee perusopetuslaki, jonka mukaan lapsella on oikeus saada maksutonta esiopetusta oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Pieksämäellä esiopetusta järjestetään päiväkodeissa ja kyläkoulujen yhteydessä. Esiopetukseen haetaan alkuvuodesta ja hakuohjeista tiedotetaan perheille vuosittain. Pieksämäen kaupungin esiopetussuunnitelmassa kuvataan tarkemmin esiopetuksen toteuttamisen periaatteet ja esioppilaan tuen kolmiportaisuus. Pieksämäellä lapset osallistuvat 100 %:sti esiopetukseen. Ikäluokkien suuruus vaihtelee vuosittain 126 – 178 välillä, keskiarvon ollessa n. 151 lasta.

2.3.5 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja päivähoidon/esiopetuksen henkilöstön välistä yhteistyötä, johon tietoisesti sitoudutaan. Kasvatuskumppanuuden onnistunut toteutuminen edellyttää keskinäistä luottamusta, kunnioitusta, tasa-arvoa ja avoimuutta.

Yhteistyöllä pyritään tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen ja perheen tarpeista. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja - vastuu sekä oman lapsensa tuntemus. Vanhempien ja kasvattajien kokemukset ja tiedot lapsesta luovat hyvän perustan yhteistyölle lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Päivähoidon henkilöstöllä on vastuu yhteistyön sisällyttämisestä luontevaksi osaksi arjen toimintaa. Vanhemmille järjestetään kasvatuskeskusteluja perhekohtaisesti ja yhdessä toisten vanhempien ja koko henkilöstön kanssa. Kasvatuskeskusteluissa sovitaan yhdessä yhteistyön toteutuksen käytännöt ja luodaan lapsen kasvulle ja kehitykselle tavoitteet sekä tuetaan vanhempia lapsen kasvatustehtävässä.

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on myös edistää vanhempien keskinäisen yhteistyön muotoja ja tapoja. Aito kiinnostus, aktiivisuus, positiivinen asenne ja sitoutuminen ovat kasvatuskumppanuuden kulmakiviä ja edistävät hyvin toimivaa yhteistyötä.

2.3.5 Varhaiskasvatussuunnitelma

Pieksämäen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2013 on hyväksytty koulutuslautakunnassa 30.10.2013. Varhaiskasvatussuunnitelmissa turvataan kaikille lapsille tasavertaiset hoito-, kasvu- ja oppimismahdollisuudet. Varhaiskasvatussuunnitelma on kunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen väline ja keskeinen henkilöstön työväline. Varhaiskasvatuksen suunnitelmallisuus ja pitkäjänteisyys edellyttävät koko henkilöstön sitoutumista yhteisiin suunnitelmiin. Jokaisella päivähoitoyksiköllä on oma yksikkövasu ja jokaiselle lapselle tehdään oma yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä perheen kanssa.

2.3.6 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen perhetyö

Varhaiskasvatustalveilla on oma perhetyöntekijä. Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhetyön tärkein tehtävä on perheiden tukeminen kasvatustehtävässään. Perhetyöllä vahvistetaan perheiden arjen sujumista, vanhemmuutta ja kasvatusta. Toiminnan periaate on asiakaslähtöisyys, avoimuus ja lapsen edun mukaisuus. Se on perheelle vapaaehtoista ja maksutonta. Tavoitteet, sisältö ja kesto sovitaan kunkin perheen tarpeiden mukaan. Aloite yhteistyöhön tulee perheeltä, jolle päivähoitosta, neuvolasta tai muusta yhteistyötahosta on sitä mahdollisesti suositeltu. Tukea tarvitsevat perheet voivat ottaa suoraan yhteyttä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään.

Varhaiskasvatuksen puheterapeutti

Varhaiskasvatuksen puheterapeutin tehtävänä on arvioida ja kuntouttaa päivähoitossa olevien lasten puheen, kielen tai kommunikaation ongelmia. Vanhempien ja päivähoitokunnan ohjaus ja tukeminen on olennainen osa puheterapiaa. Puheterapeutin vastaanotolle tullaan yleensä lastenneuvolan terveydenhoitajan, lääkärin tai päivähoitohenkilöstön ohjaamana. Asiakkaat voivat ottaa myös suoraan yhteyttä puheterapeuttiin.

Lasten neuvola

Yhteistyössä lastenneuvolatoiminnan kanssa tavoitteena on seurata lapsen kasvua ja kehitystä lapsen vanhempien kanssa ja tarvittaessa ohjata perhettä hakeutumaan lapsen kehitystä tai perhettä tukevien palvelujen piiriin mm. perheneuvola, puheterapeutti, psykologi. Päivähoidossa on käytössä seuranta- ja arviointilomake lapsen kehityksestä 4-vuotiaiden ja tarvittaessa myös 3-5-vuotiaiden neuvolakäyntiä varten. Lomake lähetetään terveydenhoitajalle vanhempien kanssa käydyn keskustelun jälkeen. Neuvolakäynnin jälkeen terveydenhoitaja toimittaa kirjallisen palautteen päivähoitoon.

Perheneuvola

Perheneuvola tarjoaa ammattiapua lasten, nuorten ja lapsiperheiden tueksi erilaisissa elämäntilanteissa. Palveluihin kuuluvat mm. lasten psykologiset ja puheenkehitykseen liittyvät tutkimukset ja terapiat, vanhempien tukeminen ja neuvonta sekä perhetyö.

Perheneuvolan ja päivähoitokunnan henkilöstö tekevät yhteistyötä kunkin perheen kanssa erikseen sovitulla tavalla.

Lastensuojelu

Lastensuojelun ja perhetyön keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen ja avun löytäminen perheiden riskitilanteissa. Päivähoito on lastensuojelun avoimuuden tukipalvelumuoto, jossa lapselle tarjotaan turvallinen ympäristö ja hänen kehitystasonsa mukaista monipuolista toimintaa.

Pieksämäen seurakunta

Seurakunnan kanssa tehdään yhteistyötä tavoitteena täydentää päivähoidossa annettavaa kasvatustavoitteiden mukaista uskontokasvatusta. Yhteistyömuotoja ovat mm. päiväkerhot 3-5-vuotiaille lapsille, avoimet päiväkerhot aikuisille ja lapsille, yhteiset retket ja juhlat, juhlapyhien kirkkohetket ja seurakunnan työntekijän vierailut päivähoidossa sekä henkilökunnan yhteiset koulutustilaisuudet.

Yksityiset terapiapalvelut

Päivähoito tekee tarpeen mukaan yhteistyötä myös yksityisten terapeuttien kanssa; esim. puhe-, toiminta- ja fysioterapia.

Esi- ja alkuopetus

Tiiviillä yhteistyöllä päivähoidon sekä esi- ja alkuopetuksen välillä rakennetaan yhteinen näkemys kasvatuksesta ja oppimisesta. Näin lapselle turvataan joustava siirtyminen päivähoidosta esiopetuksen kautta alkuopetukseen.

Varhaiskasvatussuunnitelman arvot, tavoitteet ja sisällöt huomioidaan esi- ja alkuopetuksen opetussuunnitelmissa.

Muut yhteistyötahot

Muita yhteistyötahoja ovat mm. kaupungin sivistys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi sekä yksityiset palveluntuottajat ja järjestöt.

- ◆ Kulttuuriviikko on perinteinen yhteistyön muoto kulttuuritoimen kanssa. Päivähoidon lapsille tarjotaan monipuolisesti mahdollisuutta osallistua erilaisiin esityksiin ja työpajoihin.
- ◆ Liikuntatoimen kanssa yhteistyössä saadaan lapsille luistelu-, hiihto- ja uintimahdollisuuksia sekä eri hankkeiden muodossa kehitetään lasten mahdollisuuksia liikuntaan.
- ◆ Kouluilta saadaan tiloja päivähoidon tapahtumien, koulutusten ja liikuntatuokioiden käyttöön.
- ◆ Yhteistyötä tehdään tarvittaessa seudullisesti lähikuntien kanssa.
- ◆ Yhteistyötä tehdään myös vanhusten hoitoyksiköiden kanssa. Säännölliset vierailut vanhusten luona kuuluvat monen päivähoitoyksikön arkeen.

Varhaiskasvatuspalvelujen kehittämistarpeita:

1. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittäminen tukemaan alle kouluikäisiä lapsia ja perheitä tilanteessa, jossa perheellä ei ole tarvetta lapsen kokopäiväiselle hoidolle.
2. Pienryhmän perustaminen erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille, joiden kuntoutus edellyttää pientä lapsiryhmää ja erityislastentarhanopettajan palvelujen päivittäistä saantia.
3. Perhetyön kehittäminen yhdessä verkoston kanssa

2.4 Opetustoimi

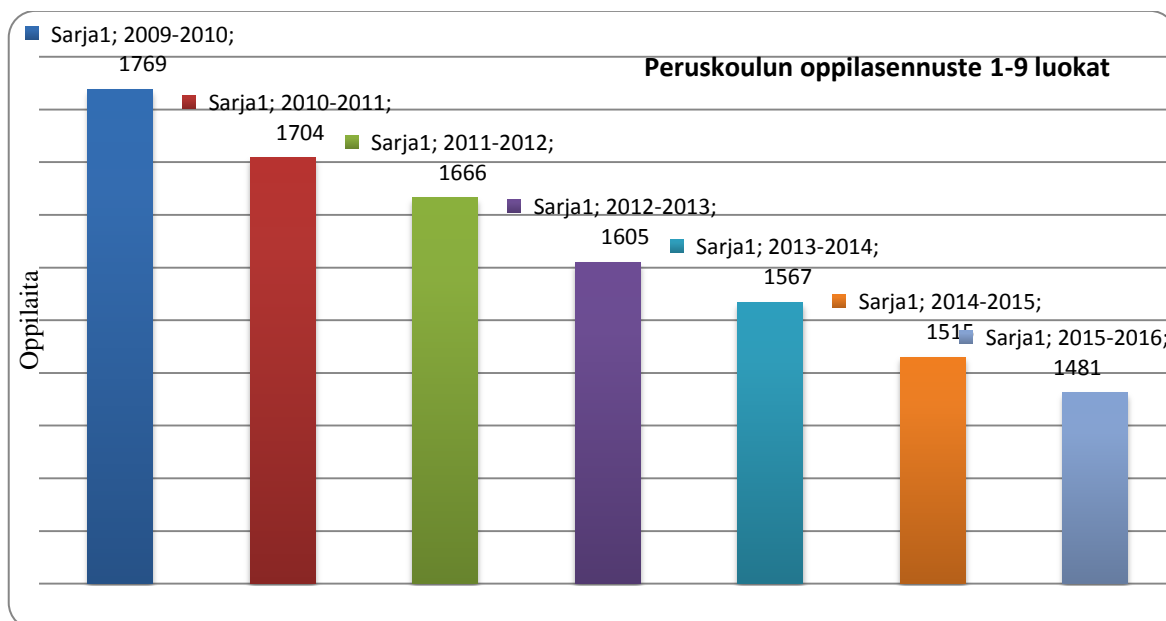
Opetustoimea ohjaavat erityislait ja -asetukset. Perusopetuslaki ja -asetus sekä lukiolaki ja -asetus määrittelevät opetuksen järjestämisen sekä oppilaan oikeudet ja velvollisuudet. Kouluissa annettava opetus perustuu valtakunnallisten ohjeiden perusteella laadittuihin paikallisiin opetussuunnitelmiin. Varhaiskasvatuspalvelujen liittäminen opetustoimen hallintoyksikköön mahdollistaa lapsen ja oppilaan katkeamattoman kasvatus- ja oppimispolun. Lisäksi nuorisotoimi on tullut kiinteäksi osaksi koulutyötä, kun koulunuorisotyö on jalkautunut kouluille.

Oppilaiden lukumäärän väheneminen asettaa haasteita opetuksen järjestämiseen ja kouluverkon ylläpitoon, sillä kaikilla oppilaille kuntamme alueella tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet saada laadukasta opetusta asuinpaikasta riippumatta.

Opetushallitus tukee paikallisia kehittämisprojekteja, joita Pieksämäelläkin on toteutettu yhteistyössä eri tahojen kanssa mm. oppilaanohjauksen, kerho- ja iltapäivätoiminnan, oppilaan kolmiportaisen tuen sekä verkko-opetustarjonnan kehittämisessä. Projektien avulla on saatu mm. lisää kerhotarjontaa ja vapaa-ajan toimintaa myös kyläkouluille. KiVa-Koulu on toimintamalli koulukiusaamisen vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. KiVa-Koulu -ohjelmassa koulut saavat ilmaiseksi käyttöönsä opetusmateriaalit, virtuaalisen oppimisympäristön, kiusaamiskyselyt sekä oppilaille että henkilöstölle ja koulutuksen. Pieksämäen peruskoulut toteuttavat KiVa-koulun mallia kiusaamisen vastaisessa toiminnassa.

2.4.1 Kasvatus ja opetustyön resurssit

Kaavio 2.1. Oppilasmäärän kehitys Pieksämäellä(tilastokeskus)

Fyysinen palvelurakenne:

Alakouluja on seitsemän sekä yksi yläkoulu ja lukio. Esiopetusta järjestetään Jäppilän, Peiposjärven ja Virtasalmen kouluissa. Muu esiopetus järjestetään päiväkodeissa.

2.4.2 Opetuksen järjestämisen muodot

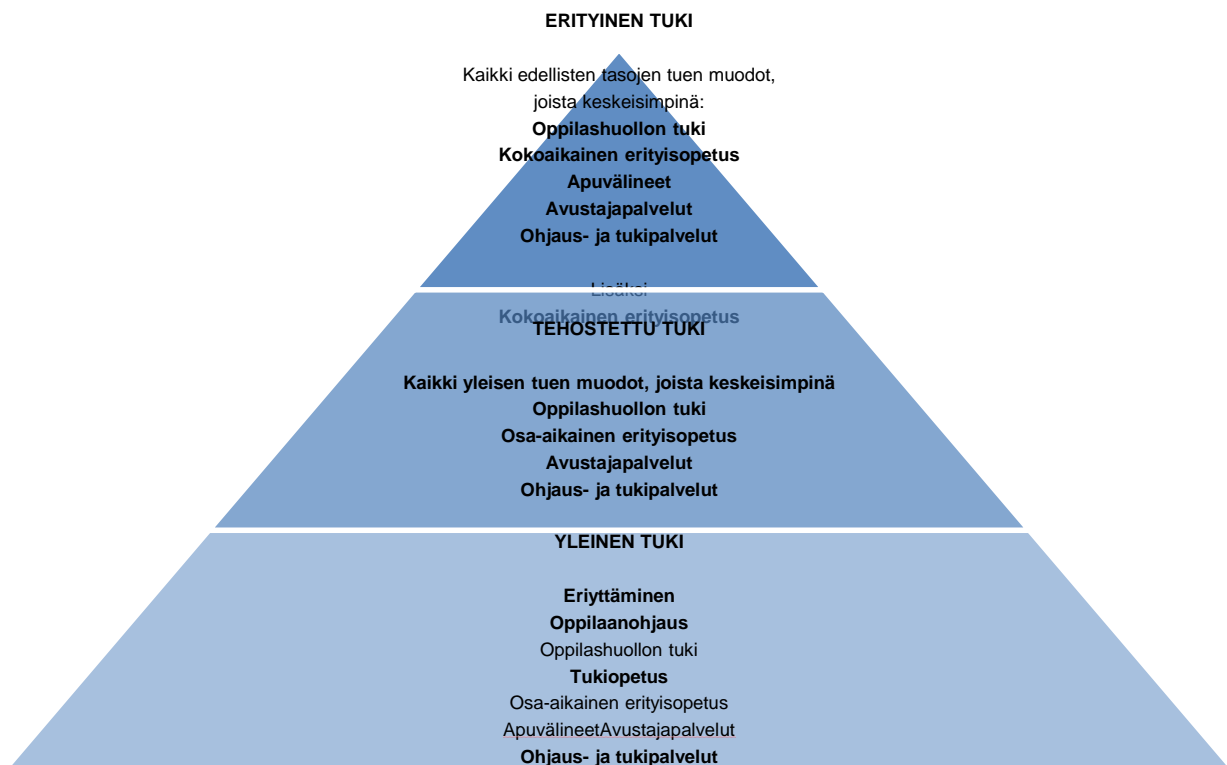
Pieksämäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaan on kirjattu perusopetuksen arvopohjana ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Meriluodon ja Siilin koulusta on muodostettu yksi yhteinen yläkoulu. Toiminta järjestetään kahdessa yksikössä ja lopullinen siirtyminen yhteiseen yläkouluun tapahtuu kun uusi Hiekanpään yläkoulu valmistuu.

Keskittämällä kouluyksiköitä turvataan oppilaalle mahdollisuus laajaan kieliohjelmaan sekä kyetään huomioimaan erilaiset oppijat ja mahdollistetaan valinnaisuuden moninaisuus. Ratkaisulla pystytään takamaan oppilaalle laadukkaat oppilashuollolliset palvelut.

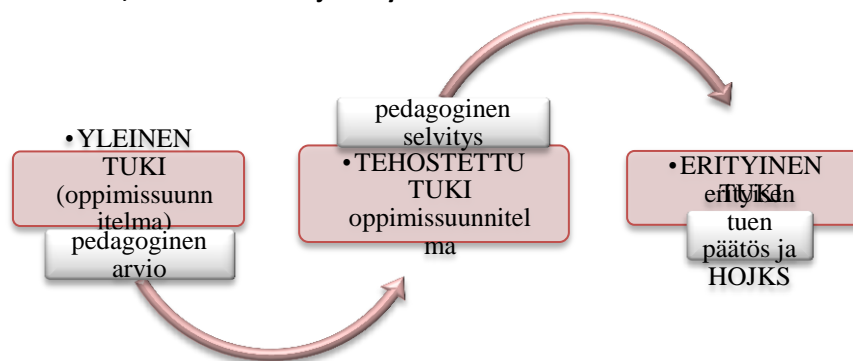
Tukea tarvitsevien oppilaiden opetus

Pieksämäen kaupungin oppilaan tuen järjestämisen suunnitelmassa perusopetuksen tukijärjestelyt on määritelty kolmelle eri tasolle: yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki (Kaavio 2.2). Kolmiportainen tukijärjestelmä perustuu oppilaan oikeuteen saada varhaista tukea ja yhdenvertaista kohtelua ikätovereihin nähden. Tukijärjestelmän tavoitteena on luoda kaupungin yhtenäinen yksilöllisen tuen järjestämisen polku, joka tukee joustavaa oppimista ja kohtaa jokaisen oppilaan.

Tukijärjestelmällä tavoitellaan oppilaan oikeutta saada yksilöllistä, suunnitelmallista, varhaista sekä ennaltaehkäisevää tukea joustavine tuenmuotoineen. Opetussuunnitelmassa korostetaan erityisesti oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaisen tunnistamisen merkitystä. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto nähdään oppimisen ja kehityksen turvaamisen kannalta ratkaisevina.

KAAVIO 2.2: yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki

KAAVIO 2.3: Tuen vaiheiden asiakirjat

Tuen tarjoamisessa edetään oppilaan tarpeiden mukaisesti yleisestä tuesta tehostettuun tukeen ja edelleen erityiseen tukeen. Tukimuodot eivät ole ankkuroituneet kiinteästi vain tietyllä tukijärjestelmän portaalle; yleisen ja tehostetun tuen muodot kumuloituvat viimeiselle, erityisen tuen tasolle astuttaessa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Opetusta ja tukea suunniteltaessa tulee ottaa huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä, jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaalla tulee olla mahdollisuus palata nykyistä joustavammin erityisen tuen piiristä takaisin tehostetun ja yleisen tuen piiriin. Tuen eri vaiheissa tehdyt asiakirjat (Kaavio 2.3) toimivat myös toistensa pohjana.

Iltapäivä – ja kerhotoiminta

Pieksämäellä iltapäivätoimintaa järjestetään kouluvuoden aikana peruskoulun 1. ja 2. vuosiluokkien oppilaille ja kaikkien ikäluokkien erityisoppilaille. Iltapäivätoiminta on osa kokonaiskoulupäivä-ajattelua. Tätä tuetaan sillä, että ohjaajina ovat koulujen ”omat” koulunkäynninohjaajat. Iltapäivätoimintaa järjestetään Maaselän, Jäppilän, Peiposjärven, Virtasalmen, Harjun ja Kontiopusiston kouluilla. Mikäli ryhmissä on tilaa, voivat myös 3. vuosiluokan oppilaat osallistua toimintaan. Haja-asutusalueen ryhmissä toiminnassa on mukana myös esikoululaisia, huoltajien suostumuksella. Toiminnan käynnistyminen edellyttää, että edellä mainituissa toimintapaikoissa aloittaa vähintään yhdeksän iltapäivätoiminnan valtionosuuden piirissä olevaa lasta. Iltapäivätoimintaa tarjotaan koulupäivinä varsinaisen koulutyön jälkeen klo 17.00 saakka. Toiminta on maksullista ja siihen hakeudutaan lomakkeella. Tällä hetkellä Pieksämäen kaupungissa järjestetään aamupäivätoimintaa kahdessa toimipisteessä. Pieksämäen koulutoimi järjestää kerho- ja kurssitoimintaa sekä välituntitoimintaa peruskouluikäisille. Kaikille avointa tai ikäryhmittäin määrättyä kerhotoimintaa järjestetään kaikilla ala- ja yläkouluilla.

Kodin ja koulun yhteistyö

Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Pieksämäen kaupungin kouluissa yhteistyön perustaksi nähdään osapuolten keskinäinen luottamus ja tasa-arvo. Yhteistyössä tulee tavoitella avointa ja monipuolista yhteydenpitoa koulun ja kodin välillä. Yhteistyö käynnistetään koulun taholta mahdollisimman varhain toimikauden alettua muun muassa tiedottamalla vuotuisista tai tiedossa olevista yhteistyömuodoista sekä rohkaisemalla koteja olemaan yhteydessä kouluun oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Huoltajia kannustetaan seuraamaan aktiivisesti lapsen/nuoren koulunkäyntiä sekä kertomaan havainnoistaan opetuksesta vastaaville henkilöille. Luokanopettaja/-ohjaaja tiedottaa oppilaita ja heidän huoltajiaan käytössä olevista tietolähteistä (koulun ja luokan kotisivut, tiedotteet jne.), yhteydenpitokeinoista (reissu-/reppuvihko, Wilma, puhelin, sähköposti jne.) sekä henkilökohtaisista tapaamisista.

Keskeisin tiedottamisen ja viestimisen väline on Wilma. Sitä käytetään koko perusopetuksen ja lukion ajan yhteydenpitoon, poissaolojen seurantaan, oppilasarviointiin, kokeista tiedottamiseen, oppilaan tuen asiakirjojen laadintaan ja koulujen vuosisuunnitelmien tekemiseen. Lisäksi koulujen turvallisuussuunnitelmat tehdään Wilmaan. Yhteistyömuotoja tulee kehittää huoltajien kanssa koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirtymävaiheissa. Kodin ja koulun yhteistyö on suunnitelmallista ja se todetaan vuosittain koulujen työsuunnitelmassa. Pieksämäen kaupungissa käytössä olevia kodin ja koulun yhteistyömuotoja ovat muun muassa aktiivinen tiedottaminen, (arviointi)keskustelut huoltajien, oppilaan ja opettajan välillä, vanhempainillat, teemapäivät, koulun juhlat, avointen ovien päivät ja vanhempainyhdistykset ja -toimikunnat.

Oppilaanohjaus

Perusopetuslain 30 §:n mukaan jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnan tarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksen tehtävänä on estää oppilaiden syrjäytymistä. Yhteisötasolla oppilaanohjauksella tavoitellaan koulutuksellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 34.)

Oppilas saa oppilaanohjausta koko koulupolkinsa ajan. Alakoulussa ohjauksen vastuu on luokanopettajalla. Yläkoulussa luokanohjaaja vastaa luokkansa ohjauksesta ja jokainen aineenopettaja oman aineensa ohjauksesta. Yläkouluissa on oppilaanohjaajat joiden vastuulla on ohjauksen kokonaisuus sekä oppimaan oppimisen ja ammatinvalinnan ohjaus yhteistyössä muun henkilöstön kanssa. Nivelvaiheiden koordinointi on oppilaanohjaajien vastuulla. Oppilaanohjaajat tekevät yhteistyö eri oppilaitosten, työelämän, kunnan eri hallintokuntien ja eri viranomaistahojen kanssa.

Oppilaskuntatoiminta

Oppilaskunta on elin, joka käyttää opiskelijoiden puhevaltaa. Oppilaskunnan jäseninä ovat kaikki koulun opiskelijat. Oppilaskuntaa johtaa oppilaskunnan yhteisesti valitsema hallitus. Oppilaskunnassa opiskelijat määrittelevät itse, lainsäädännön puitteissa, sen toiminnan muodot ja sisällön. Oppilaskuntia toimii kaikilla kouluilla. Toimintaa kehitetään yhdessä nuorisotoimen kanssa. Pieksämäen kaupungissa on käynnistynyt Lasten parlamentti syksyllä 2013. Parlamentissa on edustus jokaiselta koululta. Tarkoituksena on saada lapsen ääni paremmin kuuluviin päätöksenteossa.

Yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi Pieksämäen lukiossa:

Lukiolain mukaan jokaisella oppilaitoksella tulee olla opiskelijoista muodostuva oppilaskunta, jonka tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa päätettäessä opintoihin ja muihin opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavista asioista. (LL § 31) Oppilaskunnan jäseniä ovat kaikki koulun opiskelijat ja sitä johtaa oppilaskunnan yhteisesti valitsema hallitus. Oppilaskunta on olemassa vaikuttaakseen ja kehittääkseen koulun asioita. Kaikkea, mihin mielikuvitus ja voimat lakien ja koulujen järjestyssääntöjen puitteissa antavat mahdollisuuden, voi ja saa oppilaskunta tehdä.

Opettajakunnasta on nimetty oppilaskunnan ohjaava opettaja, joka auttaa ja tukee oppilaskunnan hallitusta käytännön toimissa.

Oppilaskunnan hallituksen vaalit pidetään yleiskokouksessa, mihin kaikilla on mahdollisuus osallistua. Oppilaskunnan hallituksen jäsenet tiedottavat toiminnastaan ja toiveistaan aina tarpeen mukaan opettajakuntaa viikkopalavereissa ja opettajainkokouksissa.

Lukiossa on myös tutortoimintaa. Vanhemmat opiskelijat opastavat nuorempia koulun alkaessa. Tutorit ovat myös linkki opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä. Tutortoimintaan hakemalla tai heille omia ajatuksiaan kertomalla, kaikkien opiskelijoiden on mahdollista päästä vaikuttamaan lukion viihtyvyyteen, erilaisiin tapahtumiin ja uusien lukiolaisten ohjaukseen.

Erilaisiin kyselyihin aktiivisesti vastaamalla opiskelija voi vaikuttaa lukion toimintaan ja sen kehittämiseen. Laajempina kyselyinä toteutetaan kahden vuoden välein valtakunnallinen kouluterveyystutkimus, jonka tuloksista

työyhteisö valitsee muutamia kehittämiskohteita. Myös jaksojen päättyessä kerätään opiskelijoilta palautetta suoritetuista kursseista, niiden sisällöistä ja opetusmenetelmistä.

Luokkatoimikunnat

Isommilla alakouluilla toimii luokkatoimikuntia. Ne ovat luokan oppilaiden vanhemmista muodostuvia ryhmiä, jotka suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä mukavaa toimintaa kouluajan ulkopuolella. Luokan opettaja toimii tiedottajana kotien suuntaan luokkatoimikunnan suunnittelemista tapaamisista. Opettaja osallistuu yhteisiin tapahtumiin vierailijan roolissa. Jos opettajalta toivotaan muunlaista roolia, siitä tulee sopia hänen kanssaan erikseen.

Tukioppilastoiminta

Tukioppilastoiminta on lähinnä peruskoulun 7.-9. -luokilla toimiva vertaistukeen perustuva tukijärjestelmä. Tukioppilas auttaa muita oppilaita, yleensä kouluun uusina tulevia oppilaita, sekä toimii muutenkin kouluyhteisön hyväksi. Tukioppilas pyrkii edistämään kouluviihtyvyyden, yhteisvastuun sekä kannustavan ja turvallisen kouluilmapiirin syntyä.

2.4.3 Opetuksen tukitoimet

Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoolto on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukiolaissa ja ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona.

Opiskeluhooltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoolto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Tavoitteena on

- 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
- 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
- 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoollonpalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
- 5) vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Opiskeluhoolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville ja on kiinteä ja luonnollinen osa jokaisen perustyötä.

Kokonaistarve ja resurssit

Pieksämäen kaupungin oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmä tekee vuosittain arvion opiskeluhoollon kokonaistarpeesta eri opetuksen järjestäjien keräämän tiedon pohjalta. Arvioinnissa tehdään tiivistä yhteistyötä kaikkien oppilaitosten sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Opiskeluhoollon palvelut mitoitetaan siten, että jokainen oppilas ja opiskelija saa riittävän opiskeluhoollon tuen. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan kouluyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrää. Lukuvuoden 2014-2015 alkaessa Pieksämäellä on tarve neljälle koulukuraattorille ja kolmelle koulupsykologille, kun myös toisen asteen oppilaitosten kuraattori- ja psykologipalvelut tulevat kunnan järjestettäväksi.

Opiskeluhoollon suunnitelma

Opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen *opiskeluhoollon suunnitelma*. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Rehtori vastaa suunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista yhdessä henkilöstön ja eri sidosryhmien kanssa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee koulun käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuollotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos.

Opiskeluhoolloryhmät

Pieksämäen kaupungissa opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen *opiskeluhoollon ohjausryhmä*. Opiskeluhoollon ohjausryhmään kuuluu edustus kaikista Pieksämäen

kaupungin alueella toimivista opetuksen järjestäjistä. Ohjausryhmään kuuluu edustus perusopetuksesta, lukiosta, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta, Etelä-Savon ammattiopistosta, Kirkkopalveluista, Bovallius-erityisammattioppilaitoksesta, Vaalijalan kuntayhtymästä ja Diakonia Ammattikorkeakoulusta. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii sivistysjohtaja.

Oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen *oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä*. Oppilaitoskohtaista opiskeluhoitoryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja.

Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa *monialaisessa asiantuntijaryhmässä*. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja varhainen tuki

Koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria kehitetään siten, että koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhoolltoa toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat.

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevät sekä opiskeluhoolltopalveluista vastaavat edistävät opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Keskeisenä toimintaa ohjaavana tekijänä on mahdollisimman varhainen tuki. Toiminta voi olla muun muassa oppilaaseen ja hänen huoltajiinsa tutustuminen; aktiivisen ja avoimen keskusteluyhteyden pitäminen koulun suunnasta; avoin yhteistyö ja suunnittelu henkilökunnan kesken; tiedonsiirto (erityisesti nivelvaiheissa) ja saadun tiedon käyttäminen työssä oppilaan ja oppilasryhmän kanssa; läksyjen ja poissaolojen valvonta, kontrollointi sekä välitön puuttuminen näissä havaittuihin epäkohtiin.

Oppilas ja opiskelija voi hakeutua koulukuraattorin luokse oma-aloitteisesti, huoltajien, opettajien, terveydenhoitajan tai muun tahon ohjaamana. Tarve voi liittyä sosiaalisiin suhteisiin, koulutyöskentelyyn, käyttäytymiseen, tunne-elämään, perheeseen sekä siirtymävaiheisiin.

Toiminnan toteutumisen seuranta ja arviointi

Pieksämäen kaupunki osallistuu Opetushallituksen ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arviointiin opiskeluhoollon toteutumisesta ja vaikuttavuudesta.

Pieksämäen kaupungissa arvioidaan opiskeluhoollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä opetuksen järjestäjien, oppilaitosten sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Arvioinnin tulokset julkistetaan ja käsitellään kaupunginvaltuustossa.

Maahanmuuttajat

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa maahanmuuttajaoppilaille tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika huomioon ottaen.

Tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi oppilaille on järjestettävä tarpeen mukaan erilaisia tukitoimia. Näihin tukitoimiin kuuluu alkuvaiheen valmistava opetus, yleisopetukseen siirtyneiden oppilaiden suomi toisena kielenä -opetus, oman äidinkielen opetus mahdollisuuksien mukaan, pienryhmäopetus sekä tukioetus. Koulunkäynninohjaajia käytetään mahdollisuuksien mukaan opiskelun tukena. Maahanmuuttajaoppilaille laaditaan henkilökohtaiset opinto-ohjelmat.

Maahanmuuttajien opetuksesta vastaa alakoulussa luokanopettaja ja erityisopettaja ja vuosiluokilla 7-9 opetuksesta vastaa äidinkielen opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa.

Maahanmuuttajien valmistava opetus on keskitetty Kontiopuiston kouluun. Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Kotikielen opetusta järjestetään tarpeen ja resurssien mukaan. Pieksämäen kaupungissa toimii venäjän ja englannin kielen opetusryhmä.

Suomi toisena kielenä –S2 opetus järjestetään oppilaan lähikoulussa. Maahanmuuttajaoppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi, opetetaan suomea toisena kielenä joko kokonaan tai osittain äidinkielen ja kirjallisuuden suomi äidinkielenä -oppimäärän sijaan.

Kouluruokailu

Perusopetuslain perusteella opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisen työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria. Kouluissa tarjottava ruoka ostetaan ostopalveluna Ruokaradalta. Ruokailu tapahtuu koulun ruokasalissa opettajien valvonnassa. Pienissä kyläkouluissa ruokaillaan luokissa.

Koulukuljetukset

Kunta järjestää ilmaisen koulukuljetuksen esioppilaille, 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 3 kilometriä sekä 3.-9. vuosiluokan oppilaille, joiden koulumatka on yli 5 kilometriä. Oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen taikka kuljettamista tai saattamista varten myönnettävään riittävään avustukseen, jos oppilaan ikä tai muut olosuhteet tekevät koulumatkan liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Koulukuljetusten turvallisuutta varten on annettu ohjeet sekä oppilaille että kuljetusta hoitaville autoilijoille. Lukuvuoden 2014-2015 loppuun saakka on menossa kokeilu, jossa perusopetuksen oppilaat voivat matkustaa ilmaiseksi Paikallisliikenteen vuoroilla.

Yleinen tuki esi- ja perusopetuksessa

Yleinen tuki järjestetään oppilaan lähikoululla, luontaisessa oppilasryhmässä ja pääsääntöisesti lastentarhan-, luokan- ja aineenopettajan voimin. Yleisen tuen eri muodot ehkäisevät ja poistavat oppimisen esteitä ja vähentävät tarvetta tehostetumpiin tukitoimiin. Opiskelun yleinen tuki suunnataan kaikille oppilaille, mutta koululla on samalla oltava valmius kohdentaa tukea joustavasti myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yleisen tuen muotoja ovat esimerkiksi joustavat opetusjärjestelyt. Tämä tarkoittaa mm. joustavaa ryhmittelyä, vuosiluokkiin sitomatonta opetusta, joustavaa henkilöresurssin käyttöä tai oppimisympäristön muokkaamista.

Pieksämäellä rinnakkaisluokat ja samanaikaisopettajuus tarjoavat lisämahdollisuuksia jakaa perusopetusryhmä erilaisiin ja erikokoisiin ryhmiin tarpeen ja tilanteen mukaan. Yleisen tuen muotoja ovat myös eriyttäminen ja tukiovetus. Lisäksi yleisen tuen tasolla oppilas voi saada myös osa-aikaista erityisopetusta.

Koulunkäynninohjaajat

Pieksämäellä sivistysjohtaja osoittaa koulujen käyttöön asiantuntijalausuntojen ja muiden perustelujen pohjalta koulunkäynninohjaajaresurssin. Avustajapalvelujen kohdentamisessa selvitetään yksilö- ja ryhmäkohtaiset tarpeet. Lääkärintlausunnon ja mahdollisten muiden selvitysten perusteella arvioidaan avustajapalvelujen tarvetta opetuksen ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi. Rehtori osoittaa koulunkäynninohjaajan palvelut sitä tarvitsevalle oppilaalle koululle myönnetystä ohjaajaresurssista.

Opiskeluhoiltoa ja ohjausta Pieksämäen lukiossa

Pieksämäen lukion opetus ja koulun muu toiminta pyritään suunnittelemaan ja toteuttamaan siten, että se tukee opiskelijan oppimista, kasvua ja hyvinvointia mahdollisimman joustavasti, monipuolisesti ja laaja-alaisesti. Oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuen painopiste on varhaisessa tuessa sekä ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Pieksämäen lukiossa kehitetään ja käytetään joustavia toimintamuotoja, joiden avulla tukea tarvitseva oppilas pystytään kohtaamaan oikeaan aikaan ja tarkoituksenmukaisesti. Oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tukimuotoja pohditaan erityisesti moniammatillisessa opiskeluhoiltoeryhmässä. Opiskelijan sujuva opintopolku pyritään turvaamaan oppilaanohjauksella sekä nivelvaiheiden yhteistyöllä

Keinot

1. Ryhmänohjaus: Opiskelijahuiltoa toteutetaan ryhmänohjauksessa seuraamalla ja tukemalla mm. opiskelijoiden opiskelua, elämänhallintaa, sosiaalisia suhteita ja yhteisöllisyyttä. Ryhmänohjauksessa käsiteltävät asiat valmistellaan etukäteen ryhmänohjaajien ja opinto-ohjaajan yhteistyönä.
2. Opinto-ohjaus: Opinto-ohjauksen avulla edistetään opiskelijan opiskelunvalmiuksia ja sosiaalista kypsymistä sekä lisätään hyvinvointia kouluyhteisössä. Opiskelijaa ohjataan aktiivisesti löytämään oma opintopolkunsu. Opinto-ohjauksen oppitunnit ovat suurimmaksi osaksi toisen lukuvuoden keväällä, mutta yksilöllistä ohjausta toteutetaan koko lukio-opiskelun ajan.
3. Opiskeluhoiltoeryhmä: Opiskeluhoiltoeryhmä on koulun sisällä toimiva moniammatillinen ryhmä, joka toimii yhteistyössä opiskelijoiden vanhempien, opettajien sekä tarvittaessa hoidosta vastaavien asiantuntijoiden kanssa. Opiskeluhoiltoeryhmä kokoontuu vähintään kerran jokaisessa jaksossa ja aina tarvittaessa pohtimaan keinoja tukea tarvitsevien opiskelijoiden auttamiseksi. Oppilashuoltoeryhmän kokoonpano lukuvuonna 2013-2014: rehtori Vesa Vahtermo, opinto-ohjaaja Ari Holkko, erityisopettaja Tarja Riikkilä, koulupsykologi Terhi Saavalainen, koulukuraattori Päivi Hännikäinen, psykiatrian sairaanhoitaja Piia Tenhunen, kouluterveydenhoitaja Sanna Sepponen ja erityisnuorisotyöntekijä Annu Hankilanoja.
4. Yhteistyö huoltajien kanssa: Huoltajien ja koulun yhteistyön tavoitteena on tukea opiskelijoita heidän opinnoissaan. Koulun ja kodin yhteistyöllä luodaan puitteet terveydelle, turvallisuudelle ja koulussa jaksamiselle. Ensisijaisesti yhteyttä opiskelijoiden huoltajiin pitävät ryhmänohjaajat. Tarvittaessa

järjestetään tapaamisia, joissa voivat tapauksesta riippuen olla huoltajien kanssa keskustelemassa esimerkiksi ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja, rehtori tai joku opiskeluhuoltoryhmän jäsen. Tärkeinä keskustelufoorumina ja tukimuotoina ovat myös vanhempaintilaisuudet, joita pidetään vuosittain kaikille ikäluokille.

Muita tukipalveluja

- Kouluterveydenhoitajan vastaanotto lukiolla tiistaisin ja torstaisin klo 8-15 ja perjantaisin (ei koeviikoilla) klo 8-13.
- Erityisopettaja tavattavissa koululla joka maanantai ja torstai klo 8 -11. Hän tekee tarvittaessa lukitestausta ja toimii asiantuntijana, kun opiskelijoille suunnitellaan ja haetaan erityisjärjestelyjä opiskelua sekä ylioppilaskokeita varten. Erityisopettaja antaa luonnollisesti apua myös opiskeluvaikeuksiin liittyvissä asioissa.
- Koulukuraattorin ja koulupsykologin sekä koululääkärin vastaanotto on koululla tarvittaessa.
- Nuorten sairaanhoitajan (psykiatrian sh) ja erityisnuorisotyöntekijän (etsivä nuorisotyö) vastaanotto koululla kerran kuukaudessa. Tukea on tarjolla elämänhallintaan sekä mm. päihteiden käyttöön liittyvissä ongelmissa.

Koulutoimen kehittämiskohteet lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan

1. Joustavan perusopetuksen (JOPO) laajentaminen alakouluille. Alkuvaiheessa lähtee Harjun koulu yhteistyössä Hiekanpään koulun kanssa kehittämään mallia opetuksen järjestämiseksi.
2. Uuden opiskeluhuoltolain vaatimusten toteutuminen kaikilla tuen tasoilla.
3. Etsivä nuorisotyö ulottuu jo alakoulujen ylimmille luokille.
4. Kaikkien koulujen oppimisympäristöt lisäävät lasten ja nuorten hyvinvointia.
5. Toteutetaan tehokkaampi ja joustavampi resurssien käyttö sekä elämäntaaran mukaisen palvelukonseptien kehittäminen koko sivistystoimessa sekä kaikissa kaupungin palveluissa verkoston kanssa yhteistyössä

2.4.4 Nuorisotoimi

Nuorisolaki sekä nuorisopolitiittinen kehitysohjelma ovat kunnallisen nuorisotyön ja nuorisopolitiikan toiminnallinen perusta. Nuorisolain seitsemännessä pykälässä sanotaan, että kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvat myös toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta sekä nuorten ympäristökasvatus. Nuoret kasvavat kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Nuorisotyö on kasvatustyötä, jossa yhdistyvät ammatillisuus ja vapaa-ehtoisuus. (Nuorisolaki 2006).

Nuorisotoimi on siirtynyt vuoden 2013 alusta vapaa-aikatoimesta koulutoimen alaisuuteen. Pieksämäellä nuorisotoimen yhdistäminen koulutoimeen on kahden hallinnon alan yhdistämistä yhdeksi yksiköksi, jonka tehtävänä on saada synergia etua yhteistyöstä ja parempia palveluja kuntalaisille eli lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Tavoitteena on saada aikaan tiiviimpi yhteistyö koulun sekä siellä jo olevien toimintojen, toimijoiden ja nuorisotoimen välille. Yhdistämisen tarkoituksena on luoda kokonaisuus, jotta pystytään parempaan ja joustavampaan yhteistyöhön lasten ja nuorten kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen monialaisen yhteistyön myötä mahdollisimman laadukkaasti ja tehokkaasti.

Nuoret Pieksämäellä (Lähde SOTKANet 2012):

- nuorisolain piiriin kuuluvia alle 29 vuotiaita nuoria 5405 henkilöä
- koulutuksen ulkopuolelle on jäänyt 9,9% 17-24- vuotiaista nuorista
- nuorisotyöttömiä on 11,4% 18-24-vuotiaista nuorista

Nuorisotyön tarkoituksena on ennakoita, reagoida ja ohjata nuorta tasapainoisen kasvun tiellä. Perusnuorisotyön tehtävä on ennalta ehkäistä nuorten ongelmia ja sitä kautta vähentää niiden korjaamisesta aiheutuvien kustannusten kasautumista yhteiskunnan maksettavaksi. Erityisnuorisotyön tavoitteena on olla tukena ja rinnalla kulkijana niille nuorille, joiden elämänhallinnantaidot kaipaavat sosiaalista vahvistamista tai jotka ovat muuten erityisen tuen tarpeessa. Erityisnuorisotyössä työskentelevien kahden erityisnuorisotyöntekijän työpanos kohdentuu mm. osallisuustyöhön sekä koulu-, poliisi- ja sosiaalitoimen ja verkoston kanssa tehtävään yhteistyöhön niin ennaltaehkäisevän kuin sosiaalisen vahvistamisenkin näkökulmasta. Yksi erityisnuorisotyöntekijä ja yksi nuorisotyöntekijä siirtyivät vuoden 2014 alusta kokopäiväisiksi koulunuorisotyöntekijöiksi yläkouluun toimien mm. Jopotoiminnassa opettajan työparina sekä erilaissa pienryhmätoiminnoissa. Koulunuorisotyötä on kehitetty ja kehitetään hankerahalla vuoden 2015 kevääseen saakka, jonka jälkeen toiminnot vahvistetaan ja mallinnetaan osaksi koulun ja nuorisotyön arkea tukemaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Nuorison kehityksen tukemiseksi ja monipuolisen toiminnan varmistamiseksi lapsille ja nuorille tarjotaan toimiva ja alueellisesti tasa-arvoinen nuorisotaloverkosto (Jäppilä, Virtasalmi, Naarajärvi ja keskusta) eri harrastusmahdollisuuksineen. Vakinaista henkilökuntaa nuorisotoimessa on kuusi: 1 lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaattori (nuorisotoimen esimies), 2 erityisnuorisotyöntekijää ja 2 nuorisotyöntekijää sekä vuoden 2014 alusta 1 etsivä nuorisotyöntekijä. Lisäksi henkilökuntaan kuuluu 2 tuntipalkkaista nuorisotyöntekijää ja puolikas toimistos sihteeri (ostopalveluna) sekä läpi vuoden vaihteleva määrä projektihenkilöstöä ja harjoittelijoita. Vuonna 2013 nuorisotoimen eri palveluissa kirjattiin yhteensä 20715 käyntikertaa. Nuorisotoimi käytti vuonna 2013 rahaa 86 euroa/alle 29-vuotias nuori. Nuorisotoimea kehitetään vuosittain vahvasti eri hankerahoitusten tuella.

Nuorten työpajatoimintaa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Pieksämäen seudun Liikunnan hallinnoiman hankkeen kanssa. Nuorten työpajatoimintaa kehitetään yhdessä ja tavoitteena on hakea hankerahaa nuorten työpajatoiminnan kehittämiseksi ja opinnollistamiselle uudelta ESR hankekaudelta 2014 -2017. Nuorisolain velvoittama nuorisotiedotus on hoidettu kustannustehokkaasti alueyhteistyössä kahdenkymmenen kahden pohjois – ja eteläsavolaisen kunnan kanssa yhdessä.

Nuorten kuulemis- ja osallisuusmenetelmät

Nuorisolaki (8§) edellyttää, että kunta järjestää nuorille mahdollisuuden osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja – poliittikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Pieksämäellä toimii kaikilla kouluilla (perusopetus ja lukio) oppilaskunnat sekä lisäksi lasten ja nuorten osallisuusryhminä lasten parlamentti (7-12-vuotiaat) ja nuorisovaltuusto Pisto (13 - 21-vuotiaat). Nuorisovaltuusto Pistolla on läsnäolo ja puheoikeus koulutus-, tekninen ja vapaa-aikalautakunnissa sekä kaupunginvaltuustossa. Nuorisotoimi järjestää vuosittain peruspalveluiden arviointitilaisuuden nuorille, jossa on mahdollisuus keskustella ja arvioida kaupungin omia peruspalveluita lasten ja nuorten sekä päättäjien ja johtavien virkamiesten kanssa yhdessä. Kuulemistilaisuuksia järjestetään aina tarvittaessa.

Aloitekanava on vuorovaikutteinen verkkodemokratiapalvelu, jolla edistetään nuorisolain (2006) 8§:n kunnille asettamaa vaatimusta nuorten kuulemisesta heitä koskevissa asioissa. Aloitekanava toimii matalan kynnyksen välineenä nuorten kuulemiselle. Myös Pieksämäellä on otettu käyttöön opetusministeriön tukemana nuorten verkkodemokratiapalvelu Aloitekanava.fi. Tavoitteena on tarjota niin nuorille kuin päättäjillekin uudenlaisen mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon.

Hyvin toteutuneesta osallisuustyöstä kertoo uuden 2013 kouluterveyskyselyn tulokset jossa pieksämäkeläiset 8- ja 9-luokkalaiset kokivat tulevansa kuulluksi paremmin kuin keskimäärin Etelä-Savon ja koko maan 8- ja 9-luokkalaiset. Samoin pieksämäkeläiset kokevat kuulemis – ja vaikuttamismahdollisuuksiensa lisääntyneen edellisen kouluterveyskyselyyn verrattuna.

Viisariryöryhmä

Ehkäisevä päihdetyö (EPT) on lakisääteistä toimintaa, jonka yleisten edellytysten luominen on ensisijaisesti valtion ja kuntien tehtävä. Käytännön toiminnasta vastaavat kunnat eri hallinnonaloineen sekä järjestöt ja erilaiset muut toimijat. Pieksämäellä on pitkä nuorten ehkäisevän päihdetyön perinne. Pieksämäen ehkäisevää päihdetyötä koordinoi vuodesta 1997 toiminut moniammatillinen Viisari-työryhmä. Työ on monen eri toimijan välistä yhteistyötä, jota tehdään paljolti osana eri ammattikuntien perustyötä. Viisari työryhmässä on edustajat koulu-, nuorisoi-, sosiaali- ja terveystoimesta, poliisista sekä EHYT ry:stä. Ryhmän koordinoinnista vastaa Pieksämäen kaupungin ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö, joka on Pieksämäen nuorisotoimen nuorisotyöntekijä.

Työryhmän avulla pyritään edistämään terveyttä, sosiaalista tasa-arvoa ja toimintakykyä, hyvinvointia, liikennehaittuita sekä turvallisuutta. Työryhmä järjestää esimerkiksi koulutuksia ja koordinoi erilaisia tapahtumia, kuten elämyksellistä Kuka päättää - viikkoa Pieksämäen seudun kuudesluokkalaisille sekä valtakunnallista ehkäisevän päihdetyön teemaviikkoa.

Katiskatyöryhmä

Nuorisolain mukaan kunnassa tulee olla nimettynä nuorten ohjaus- ja palveluverkosto työryhmä. Pieksämäellä työryhmä on nimetty kaupunginhallituksessa 2010 ja työryhmän nimi on Katiska. Verkosto edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja palvelusta toiseen siirtymistä sekä edistää palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti ja toiminnan vetovastuu on nuorisotoimella.

Varhaisen tuen työryhmä

Pieksämäellä toimii varhaisen tuen työryhmä. Verkoston kanssa laaditussa käsikirjassa määriteltiin varhainen tuki toimintana, jolla pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain heti huolen havaitsemisen jälkeen. Toiminnan ytimenä on ihmisten aito osallisuus, läheisverkostojen tuen hyödyntäminen sekä joustava, rajoja ylittävä yhteistyö. Työryhmä kokoontuu säännöllisesti n.1 krt/2kk keskustelemaan ja kehittämään yhdessä varhaisen tuen palveluja.

Yllämainitut työryhmät tuottavat tietoa lasten ja nuorten elinoloista hyvinvointisuunnitelmatyötä varten.

Nuorisopalveluiden kehittämistarpeet

1. Kehitetään edelleen yhteistyötä koulutoimen kanssa ennaltaehkäisevän koulunuorisotyön toteuttamiseksi ja mallintamiseksi Pieksämäellä.
2. Nuorten työpaja toiminnan kehittäminen yhteistyössä verkoston kanssa. Päävastuu Pieksämäen seudun liikunnalla (Hankeraha päättyy 31.12.2014)
3. Kehitetään ja mallinnetaan yhteistyötä kirjastotoimen kanssa mediakasvatuksen näkökulmasta.

2.5 Seutuopisto

Seutuopisto tarjoaa omaehtoista opiskelua ja harrastepainotteista oppimista lasten ja nuorten vapaa-ajalla. Opistossa räätälöidään opetuksen ajankohtia ja opetuspaikkoja kokonaiskoulupäivän ideaa tai perheiden aikataulua tukien. Lasten ja nuorten osuus opiston opiskelijoista on n. 30 %.

Suosituimpia kursseja ovat musiikki, kuvataide, teatteritaide, tanssi ja liikunta. Erityisesti lapsille ja lapsiperheille suunnattua toimintaa ovat muskarit ja perhemuskarit, perhekeramiikka, kuvataidekoulun toiminta, eri instrumenttien opetus musiikissa sekä sirkuskoulu, zumbatomic ja luovatanssi. Opisto tekee yhteistyötä koulunjälkeisen kerhotoiminnan kanssa sekä koulujen ja päivähoidon kanssa. Tämä yhteistyö on mm. sisällöllisen osaamiseen liittyvä yhteistyötä sekä esimerkiksi päivähoidon kanssa toteutettu muskaritoiminta ja perusopetuksen kanssa toteutetut taidepajat. Nuorisoteatteri Puntti siirtyi osaksi opiston toimintaa v. 2012 ja lasten ja nuorten teatteriharrastajien määrää on saatu kasvatettua yhteistyössä paikallisten teattereiden kanssa yhteistyössä.

Miten edellisen lanukan kehittämistarpeet on huomioitu:

Koulutuslautakunta teki keväällä 2013 päätöksen, että opistossa voidaan tarjota myös vapaaoppilaspaiikkoja lasten ja nuorten harrastustoiminnan tasa-arvoistamiseksi. Seutuopiston opettajia on koulutettu nyt reilun vuoden ajan erityisen oppijan kohtaamiseen ja oppimisen tukemiseen.

Koulujen kanssa on neuvoteltu tiiviimmin opiston opetuksen alkamisajankohdista, tarjottu yhdessä luentoja vanhemmille ja perheille sekä räätälöity liikuntaryhmiä peruskoululaisille yhteistyössä perusturvan kanssa.

Seutuopiston kehittämistarpeet

1. Yhteistyön tiivistäminen edelleen kaupungin eri toimijoiden sekä järjestöjen kanssa lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukemisessa.
2. Nuorten edustus mukaan opiston kurssitoiminnan suunnitteluun, niin että kurssit soveltuisivat sisällöltään entistä paremmin nuorten osallisuutta edistämään.
3. Yhteistyömallin luominen Mediapajaan etsivän nuorisotyön kanssa.

2.6 Liikuntatoimi

2.6.1. Liikuntapalvelut

Lasten ja nuorten liikunnan edistämisen päämääränä on kansallisen liikuntasuosituksen täyttyminen. Palveluratkaisut suunnitellaan arkipäivän liikunnallistamiseksi siten, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus saada yhteensä noin 2 tunnin liikunta-annos useammassa jaksossa päivän aikana. Suunnitelma on ikäryhmitelty kronologia aamusta iltaan, jossa on eri mittaisia liikuntatuokioita perusopetuksen, liikuntatoimen ja liikuntaseurojen tarjoamina tai omaehtoisesti ja hyötyliikkuen.

ALLE KOULUIKÄISET:

Liikuntatoimi järjestää ryhmäliikuntaa perhepäivä- ja kotihoidossa oleville lapsille. Toimintaa on kuudella alueella (Uimahallin alue, Naarajärvi, Tahiniemi, Kontiopusi, Jäppilä ja Virtasalmi). Jatkossa alueet saavat tilata muutaman päivän mittaisia eri liikuntamuotojen starttikursseja, joiden avulla luodaan tottumusta liikuntaan ja kannustetaan omaehtoiseen liikunnan jatkamiseen. Alle kouluikäisten liikuntapalveluissa on tarve tarjota perheille vapaata liikuntatilaa, jossa liikutaan omaehtoisesti ja on mahdollisuus kokeilla erilaisia liikuntavälineitä. Toimintamuotoina voivat olla esimerkiksi seikkailuradat ja välinepeuhulat.

ALAKOULULAISET:

Isoilla alakouluilla (Maaselkä, Harju, Kontiopusi) koulupäivää on liikunnallistettu eri tavoin. Käytössä ovat pitkät välitunnit, jolloin liikunnan vaikuttavuus on lyhyitä välitunteja parempi. Välitunneilla koulutetaan (ESLi:n toimesta) 5. ja 6. luokan oppilaita välituntiohjaajiksi. Nämä Välikkärit järjestävät monipuolista toimintaa, kuten sähllyturnauksia ja tanssituokioita. Isoilla alakouluilla toimivat myös välinevuokraamot, joista oppilaat voivat lainata lainauskortilla välineitä välituntiaktiiviteetteihin.

Liikuntatoimi järjestää liikunnallista kerhotoimintaa Kontiopusiston ja Maaselän kouluilla. Harjun koululla kerhoista vastaavat opettajat. Seuraavassa vaiheessa kartoitetaan kaikki koulujen kerhot ja rakennetaan niistä yhteinen liikuntakerhotarjotin. Näin oppilaat voivat vapaasti valita eri liikuntamuotoja eri kouluilta. Kyseessä on eräänlainen harrasteliikuntatarjotin, joka toimii lapsille ja nuorille vaihtoehtona seuratoiminnalle tai sen täydentäjänä.

Pienimmille koululaisille (1.-2. lk) on tarjolla Ip-kerhot, joiden toimintaa täydennetään kuukausittain liikuntatoimen liikuntailtapäivillä.

YLÄKOULULAISET:

Yläkoulujen liikunnallistaminen seurailee pääpiirteissään alakoulujen mallia. Yläkoulujen osalta kehittäminen on alussa. Liikunnallistamisen sisältöjä ovat pitkät välitunnit, ulko- ja sisäliikuntatilojen välituntikäyttö, käytävien hyödyntäminen sekä erityisesti Hiekanpään koulun liikuntaympäristön suunnittelu liikuntaa edistäväksi.

KOULUAJAN ULKOPUOLINEN TOIMINTA:

Koulun, kerhotoiminnan ja koulumatkaliikunnan jatkona palvelee Pieksämäen suhteellisen laaja liikuntaseuratarjonta, joka tosin tarvitsee jatkossa uudistamista ja vahvistamista.

Liikuntapalveluiden kehittämistarpeet

1. Lasten ja nuorten liikuntaan liittyvät kehitystarpeet liittyvät liikuntapaikkoihin, informaation kulkuun ja toiminnan järjestämiseen. Koulujen ja muiden julkisten liikuntatilojen tulee olla käytettävissä jokaisena viikonpäivänä lasten ja nuorten liikuntaharrastuksiin. Koulupihoja on kehitettävä ns. lähiliikuntamallilla. Suurimpien alakoulujen osalta näin on jo toimittu. Liikuntakulttuuri jatkaa eriytymistään, mikä tarkoittaa uusien lajien jatkuvaa lisääntymistä ja uusien isojenkin lajien ilmestymistä lajikartalle. Tähän on kyettävä vastaamaan liikuntapaikkarakentamisella.

2. Tulevaisuuden liikuntapalvelujen kehittämisen kannalta on tärkeää selvittää lasten ja nuorten liikuntaaktiivisuutta, sen määrää ja laatua sekä kartoittaa palvelujen käyttäjien toiveita. Seuratoiminnan kehittämisen rinnalla on huolehdittava siitä, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on entistä paremmat mahdollisuudet harrasteliikuntaan liikuntaan ilman kilpailutavoitteita ja korkeata osallistumiskynnystä. Lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksia on kehitettävä monipuolistamalla palveluja, esimerkkinä järjestötoiminnan kehittäminen terveyttä edistävän liikunnan suuntaan sekä kaupungin omaa monialaista työtä sairausliikunnan suuntaan. Liikuntapalveluissa tarvitaan yhä enemmän yksilö- ja pienryhmätyötä. Liikuntatoimen ja koulujen yhteistyötä on syvennetty välituntiliikunnan, koulupäivän rakenteellisen muokkaamisen ja välinelainaamoiden kautta ja yhteistyötä on edelleen kehitettävä.

3. Hiekanpään liikuntapaikka rakentaminen suunnitelmallisesti.

2.7 Kirjastotoimi

Kaupunginkirjasto tuottaa kuntalaisille monipuoliset kirjasto- ja tietopalvelut. Kirjasto välittää asukkaille heidän elämänsä eri vaiheissa tarvitsemaa tietoa sekä tarjoaa pääsyn tiedon lähteille. Palveluja tarjotaan koko kunnan alueella neljässä toimipisteessä ja kirjastoautossa. Asiakkailta on käytettävissään koko laajan kunnan kokoelmat ja hän voi lainata ja palauttaa aineistoa missä toimipisteessä tahansa.

Lapset ja nuoret ovat aktiivinen kirjasto- ja tietopalvelujen käyttäjäryhmä Pieksämäellä. Kuitenkin heidän kirjastonkäyttönsä on vähentynyt viime vuosina osittain tieteenkin lasten lukumäärän vähentyessä. Tämän kehityssuunnan kääntämiseksi Poleenin kirjastoon perustettiin nuorten tila, jonka suunnittelussa nuoret olivat aktiivisesti mukana. Lapset ja nuoret voivat pelata, katsella elokuvia, surffailla netissä tai muuten vain viettää aikaa kivassa seurassa.

Lapset aktivoituvat kirjaston käyttäjiksi myös kouluilla, joissa Harjun ja Kontiopusiston kouluilla toimivat omat koulukirjastot. Koulujen kokoelmat ovat samassa rekisterissä kaupunginkirjaston kanssa. Koulujen kirjastojen aineiston viemisestä rekisteriin huolehtii kirjaston henkilökunta. Samoin henkilökunta vie uuden koululaisen tiedot asiakasrekisteriin. Tärkeätä lukemisen aktivointia ovat kirjastoauton vierailut kyläkouluilla. Alle kouluikäisten lasten aktivoinnissa ovat tärkeitä kerran viikossa järjestettävät satutunnit, joissa ohjaajina toimivat syksyllä Seurakuntaopiston oppilaat ja keväisin lastenkulttuurikeskus Verson ohjaajat.

Kirjaston nuorten tilassa aloitti syksyllä 2013 mediapaja, jonka toteuttajina ovat kuntouttava työtoiminta, kirjasto ja Seutuopisto. Pajassa tuetaan osallistujien mediataitoja koulutuksen avulla sekä vertaisoppimista hyödyntäen.

Kirjastopalveluiden kehittämistarpeet

1. Lapsille ja nuorille mahdollisuus osallistua kirjastopalveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin menetelmin, jotka ovat heille luontevia ja joissa heidät huomioidaan asiakasryhmänä. Esimerkiksi mystery shopping, pienille lapsille piirtäen toteutetut kyselyt.
2. Tiivis yhteys perusopetukseen sekä äidinkielen ja kirjallisuuden että tieto- ja viestintätaitojen opetuksen kautta. Elävä, päivitetty yhteistyösuunnitelma joka lukuvuodelle, jossa myös vastuualueet määriteltä.
3. Kirjastotilojen kehittäminen 2010-luvun oppimisympäristöiksi, joissa sekä aineistot, laitteistot ja henkilökunta tukevat lasten ja nuorten oppimista.
4. Henkilökunnan osaamistason nostaminen esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: nuorten kohtaaminen, elektroniset aineistot, erityisryhmien tarpeet.
5. Aktiivisempi tapahtumakulttuuri. Pelien ja pelikulttuurin tuominen osaksi kirjaston perustoimintaa.
6. Kirjastotilojen kehittäminen omatoimisen asioinnin näkökulmasta: itsepalvelulainaus ja –palautus, mahdollisuudet omaehtoiseen tiedonhakuun ja aineistojen käyttämiseen, panostukset opasteisiin ja tilojen selkeyteen.

2.8 Kulttuuritoimi

Työntekijöitä kulttuuritoimessa on seuraavasti:

1 vapaa-aikasihteeri, 1 kulttuurituottaja, 3 teknistä erikoisammattimiestä. Lisäksi projektihenkilöstöä ja harjoittelijoita läpi vuoden.

Alueellista yhteistyötä on tiivistetty mm. Varkauden kanssa. Alueellisen lastenkulttuurikeskus Verson kautta verkotutaan käytännön tasolle toiminnassa.

Koulutoimi, varhaiskasvatus, nuorisotoimi, sekä lastenkulttuurikeskus Verso ovat kulttuuritoimen läheisimmät tahot palveluketjussa. Kulttuurikeskus Poleenin ohjelmatuotanto tekee yhteistyötä erityisnuorisotyön kanssa tarjoamalla maksuttomasti osallistumismahdollisuuksia Poleenissa tapahtuviin esityksiin.

Kulttuuripalveluiden kehittämistarpeet

1. Lasten ja nuorten kulttuuripalveluita on kehitettävä kokonaisuutena kaupungin toimesta. Pieksämäen kulttuuritoimi toimii lastenkulttuuripalveluiden kokoajana ja kehittäjänä mm. toteuttamalla erilaisia kehittämisprojekteja. Toiminnassa painotetaan omaehtoista tekemistä ja hankerahoitusta haetaan jatkuvasti kehittämistyöhön.
2. Verkostomaisia toimintamalleja kehitetään ja yhteistyötä tiivistetään niin kaupungin sisällä kuin muidenkin toimijoiden kesken. Lasten kulttuuripalveluja tarjotaan koko kaupungin alueella. Kansainvälisyyttä ja monikulttuurisuutta välitetään erilaisten tapahtumien kautta. Erityisryhmät otetaan mukaan paitsi yleisöksi myös tekijöiksi. Nukkekodin toiminnan uudelleenorganisoinnin myötä selvitetään lastenkulttuurin uusia toimijoita.
3. Yhteistyöllä Seutuopiston kanssa saavutetaan laajaa osallistumista ja osallistamista.

2.9 Poliisin, seurakuntien ja järjestöjen lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2.9.1 Poliisi

Poliisi pyrkii ehkäisemään nuorten päihteiden käytöstä johtuvia rikoksia ja ongelmia. Onnistuneilla huumausaineiden ja päihteiden käyttöä vähentävillä toimenpiteillä vähennetään myös yksityisten ja yritysten omaisuuteen kohdistuvaa rikollisuutta nuorten osalta. Yhteistyössä eri tahojen kanssa poliisi järjestää valitustilaisuuksia kouluissa ja vanhempainilloissa. Jokaisella oppilaitoksella on nimetty oma kummipoliisi helpottamaan ongelmatilanteissa yhteydenottoa poliisiin.

Poliisin toiminnan tavoitteina ovat myös ns. katurikollisuuden (erityisesti väkivallan), järjestyshäiriöiden ja turvattomuuden tunteen vähentäminen. Huomiota kiinnitetään katurauhaa heikentävään käyttäytymiseen, alkoholin vähittäismyyntiin ja anniskeluun, järjestyksellään vastaiseen alkoholin nauttimiseen yleisellä paikalla, ympäristön siisteyteen ja järjestykseen ja liikenneturvallisuuteen sekä keskustan valvontaan. Poliisin periaatteena on keskittää toimenpiteitä juuri niihin paikkoihin ja kellonakoihin, jolloin ongelmia ilmenee. Tarvittaessa puuttumiskynnystä alennetaan nollatoleranssiin.

Pieksämäen poliisi osallistuu poliisin valtakunnallisiin nuoriin liittyviin valvontateemoihin. Koulujen päättymis- ja alkamisviikonloppuina valvontaa suunnataan erityisesti nuorten päihteiden käyttöön.

Poliisilla on edustaja Viisari- ja Katiska-työryhmissä. Työryhmien kautta kehitetään keinoja nuorten päihde- ja syrjäytymisongelmien vähentämiseksi. Pieksämäen poliisi osallistuu aktiivisesti työryhmien toimintaan.

2.9.2 Seurakunta

Seurakunta tekee laajasti työtä eri ikäisten lasten ja nuorten parissa. 3–6 -vuotiaalle on päiväkerhoja sekä perhekerhoja. Päiväkerhoissa lapsia on noin 170 ja perhekerhoissa 150 lasta ja aikuista. Lisäksi seurakunta tekee

pyhäkoulu- ja päiväkotityötä. Pyhäkoulut tavoittavat 60 lasta ja yhteistyö kaupungin päivähoiton kanssa on yhä merkittävämpää. Kerho-, pyhäkoulu- ja päiväkotityö työllistävät 10 työntekijää. 7–14-vuotiaille seurakunta tarjoaa kerhoja noin 15–20/vuosi. Mukana toiminnassa on noin 200 lasta. Leiritoiminnan piirissä on puolestaan vuosittain noin 200 lasta. Lähes koko 15-vuotiaiden ikäryhmä käy puolen vuoden ajan rippikoulua, jossa tapaamisia on kuukausittain sekä viikon tiivis jakso. Osa 16-20-vuotiaista nuorista osallistuu lisäksi ryhmän- ja kerhohonjaajakoulutuksiin (noin 80 vuosittain) sekä leireille ja usean päivän retkille. Nuoret toimivat kerhohonjaajina (noin 20–30 nuorta) sekä leirien apuohjaajina (noin 50 nuorta vuosittain). 7–20-vuotiaiden parissa tekee työtä 5,5 työntekijää kokoaikaisesti sekä laaja joukko osa-aikaisia, pääasiassa rippikouluutyössä.

Välittömästi nuoriin kohdistuvaa toimintaa on myös yhteistyö koulujen kanssa sekä ennaltaehkäisevä päihdevalistustyö kaupungin muiden yhteistyötahojen kanssa. Seurakunta järjestää myös konserttitoimintaa ja ihmishenkursseja 6. luokkalaisille (K12) sekä nuorille (Nuisku). Diakoniatyö toimii usein perheen tukihenkilönä, antaa lausuntoja perheiden tilanteista ja tarvittaessa tekee lastensuojeluilmoituksia. Rahallista avustusta ohjataan toisinaan harrastustoiminnan tukemiseen.

2.9.3 Pieksämäen Seudun Liikunta

Pieksämäen Seudun Liikunta ry. on alueen seurojen yhteenliittymä. Yhdistys toimii Pieksämäen seudulla jäsenseurojensa välisenä yhdyssiteenä sekä tuki- ja palveluorganisaationa. Jäseninä 34 urheilun ja liikunnan piirissä toimivaa yleishyödyllistä yhdistystä.

- Edistämme urheilun ja erilaisten liikuntamuotojen harrastusta Pieksämäen seudulla
- Toimimme Pieksämäen seudun liikunta- ja urheiluseurojen yhteisenä edunvalvontaorganisaationa
- Edistämme Pieksämäen seudun liikunta- ja urheiluseurojen yhteistoimintaa
- Kehitämme urheilu-, liikunta- ja nuorisotyötä
- Edistämme tasa-arvoa ja kansainvälistä yhteistoimintaa sekä toimimme puhtaan luonnon ja ympäristön puolesta

Työllisyysprojektiansa kautta järjestö tarjoaa nuorille mahdollisuuden tutustua kerhohonjaus-, myymälä- ja työmiestehtäviin mm. työharjoittelun ja työelämävalmennuksen kautta. Työllistämishankkeilla pienennetään alueen nuorisotyöttömyyttä ja luodaan tukityöllistämisen avulla mahdollisuuksia ponnistaa vapaille työmarkkinoille. Yhdistys ja jäsenseurat pyrkivät lisäämään lasten ja nuorten aktiivisuutta ja osallistumista kaikilla elämän osa-alueilla sekä panostavat yhdessä lasten ja nuorten turvallisen ja kannustavan kasvuympäristön luomiseksi.

LASTEN JA NUORTEN LIIKUNNAN TUKIRAHASTO

Rahasto on perustettu Sirkka Rytkösen 50-vuotisjuhlapäivänä 17.9.2005. Rahaston varojen hankinta tapahtuu lahjoituksia vastaanottamalla. Rahastoon kertyvin varoin tuetaan Pieksämäen seudun lasten ja nuorien urheilijoiden (alle 18 v) liikunnan harrastamista. Stipendit jaetaan tarvittaessa hakemusten saavuttua. Stipendejä jaetaan vuosittain enintään 25 % rahaston pääomasta. Stipendit jaetaan valintaraadin tekemien päätösten mukaan Pieksämäen Seudun Liikunta ry:lle tulleiden hakemusten mukaan. Raatiin kuuluu Pieksämäen Seudun Liikunta ry:n puheenjohtajat ja toiminnanjohtaja.

PSLiikunnan KISKO-työllisyysprojekti (1.6.2012-31.5.2015)

Pieksämäellä toimivan KISKO-työllisyysprojektin tavoite on työllistää mahdollisimman paljon vaikeasti työllistyviä ja nuorten yhteiskuntatakuun piiriin kuuluvia haasteellisiin ja mielenkiintoisiin työpaikkoihin Pieksämäen kaupungin alueella vuosina 2012 - 2015. KISKO tarjoaa ns. pehmeitä työpaikkoja, joissa tärkeintä ei ole työn kannattavuus. Tärkeää sen sijaan on, että työllistetty kokee työn ja paikkansa tärkeäksi.

NUORTEN TEKOPAJA Potku-hanke 1.8.2010-31.7.2014

Hankeen kesto on 3+1 vuotta, jonka aikana pyritään synnyttämään paikkakunnalle pysyvät rakenteet ja yhteistyömallit nuorten koulupudokkaiden ja muiden ”ei mihinkään kiinnittyneiden” auttamiseksi. Tärkeitä yhteistyökumppaneita hankkeessa ovat PSLiikunnan työllisyysprojekti, Pieksämäen kaupunki, TE-toimisto, alueen oppilaitokset sekä uusi seudullinen työpaja-hanke. TEKOPAJAN tarkoituksena on lisätä nuorten koulutushalukkuutta ja työllistämismahdollisuuksia tukemalla nuoren sosiaalista vahvistumista ja elämän taitoja. Toteutuksessa otetaan huomioon nuoren elämäntilanne sekä henkiset ja fyysiset voimavarat. Toiminta suunnitellaan työllistymisedellytyksien kannalta mielekkääksi ja riittävän vaativaksi korostaen arjen oppimista, toiminnallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Pieksämäen seudun liikunnalla on kaupungin kanssa alkoholiohjelman kuntakumppanuussopimus.

2.9.4 MLL Pieksämäen yhdistys

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pieksämäen yhdistys ry on perustettu 1922. Yhdistys on Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhimpia paikallisyhdistyksiä. Yhdistys toimii Pieksämäen kunnan alueella MLL:n arvojen, toimintaperiaatteiden ja liittokokouksessa määriteltyjen linjausten mukaisesti, ja edistää toiminnallaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Yhdistyksen toimintaa ohjaavat myös yhdessä sovitut ja MLL:n keskusjärjestön hyväksymät säännöt. Yhdistys on MLL:n keskusjärjestön ja Järvi-Suomen piirin jäsen.

Pieksämäellä yhdistyksen toiminta keskittyy vuonna 1993 perustettuun Perhekeskus Hermanniin, joka sijaitsee yhdistyksen omistamassa kiinteistössä osoitteessa Savontie 40. Hermannin on arkisin avoinna oleva kaikille avoin perhekeskus. Hermannissa toimii perhekahvila, lapsiparkki, kirpputori, lastentarvikkeiden vuokraus ja MLL:n tuotteiden myynti. Hermannissa toimii vertaisryhmiä; vauva-ryhmä, äitien hyvinvointi-ryhmä sekä allergisten lastenryhmä. Hermannissa järjestetään normaalien aukiolojen lisäksi myös ilta-aukioloja. Hermannissa työskentelee tällä hetkellä kaksi tukityöllistettyä työntekijää.

Yhdistys tiedottaa toiminnastaan Perhekeskus Hermannissa, kotisivuillaan, Facebook-ryhmässä sekä paikallislehdissä.

MLL:n Pieksämäen yhdistys toimii pääosin vapaaehtoisten voimin tukien paikkakunnan lapsiperheiden arkea vertaistukea antaen. Yhdistyksen toiminta täydentää omalta osaltaan kaupungin ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Yhdistys on tarjonnut ja tehnyt paikkakunnalla avoimeen varhaiskasvatukseen verrattavaa toimintaa jo kahden vuosikymmenen ajan. Yhdistys on aktiivinen vapaaehtoistoimija Pieksämäen kaupungin lasten, nuorten ja lapsiperheiden asioissa.

Yhdistys on osallistunut Pieksämäen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman yhteistyöryhmään ja meillä on kaupungin kanssa alkoholiohjelman kuntakumppanuussopimus. Olemme olleet lisäksi kaupungin terveystieteidenhankkeen yhtenä osallistujana. Tiloissamme toimii Vahvuutta vanhemmuuteen ryhmä. Käymme vuoropuhelua kaupungin kanssa kuntakumppanuudesta ja yhteistyöstä avoimen varhaiskasvatuksen tiimoilta. Yhteistyökumppaneitamme on myös seurakunta. Teemme oppilaitosyhteistyötä Seurakuntaopiston ja Esedun kanssa. Olemme yhteistyössä monien järjestöjen kanssa mm. Toimintakeskus Neuvokas.

Yhdistyksessämme jäseniä on yli 300.

Perhekeskuksen kävijämäärät kuukausittain vuonna 2012:

Tammikuu 455, helmikuu 439, maaliskuu 522, huhtikuu 451, toukokuu 457, kesäkuu 443, heinäkuu 619, elokuu 571, syyskuu 508, lokakuu 300, marraskuu 158, joulukuu 82.

yhteensä 5005 (2011:5590) kävijää, joista lapsia 2713 (2011: 3054) ja näistä lapsiparkissa hoidossa olleita 15 (2011: 14).

2.9.5 Pieksämäen seudun 4H

Pieksämäen seudun 4H-yhdistys tarjoaa kerhotoimintaa 6–28-vuotiaille nuorille Pieksämäen kaupungin taajamissa sekä haja-asutusalueilla ja mukana toiminnassa on nuorisojäseniä 385 ja aikuisjäseniä 75. 4H-yhdistys ylläpitää kahdeksaa 4H-kerhoa ja seitsemää harrastuskerhoa, joista kaksi on kokkikerhoa, kaksi eläinkerhoa, liikuntakerho, heppakerho ja eläinkerho. 4H-yhdistys tarjoaa lapsille ja nuorille myös monenlaista koulutusta, kuten kotipalvelu kädentaitokoulutusta, kotitalouskursseja, teknologiakoulutusta, ohjaajakoulutusta sekä aikuisohjaajakoulutusta. Työelämäkurssiin kuuluvat ajokortti työelämään, 4H-yritys-, dogsitter-, kotipalvelu- ja pihataitaja ja osaava kerhonojaajakoulutukset. Työelämäkurssien jälkeen nuoret voivat tehdä yksityisasiakkaille erilaisia työpalvelutehtäviä, joista he saavat palkkaa. 4H-yhdistys toimii työnantajana ja hoitaa työnantajan velvoitteet. 4H-yrityskurssin jälkeen nuorilla on henkilökohtaisia tai ryhmäyrityksiä, joista he saavat henkilökohtaisia tuloja. 4H-toimintaan kuuluvat myös erilaiset kilpailut puutarha-, kalastus-, mönkijä-, luontopolku-, metsätaito- ja traktorinajokilpailut. Kotitalous- ja käsityökilpailut vaihtelevat vuosittain. Lisäksi järjestetään yhdistyksen omia kilpailuja. Perheretkiä järjestetään kaksi vuodessa. Kansainväliseen toimintaan kuuluvat puolestaan Sirye eli lyhyt nuorisovaihto (2 viikkoa- 4 viikkoa) ja Ifye eli pitkänuorisovaihto (2kk- 6 kk), ryhmävaihto Amerikkaan sekä isäntäperhotoiminta Ifyeille. Pohjoismainen 4H-leiri järjestetään joka toinen vuosi. Lisäksi yhdistys osallistuu yhteistyökokoukseen vuosittain kaupungin nuorisotoimen kanssa.

2.9.6 Terveys r.y

Ehkäisevä päihdetyö Ehyt ry on Terveys ry:n, Elämäntapaliitto ry:n ja Elämä On Parasta Huumetta ry:n perustama järjestö, joka aloitti toimintansa v. 2012 alussa. Pieksämäen paikallisyhdistys jatkaa toimintaa entisellä Terveys ry:n nimellä. Yhdistyksen tarkoituksena on terveiden elämäntapojen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteena on kannustaa päihitteettömyyteen sekä omasta terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. Pääkohderyhmiin, nuoriin, vaikutetaan tekemällä yhteistyötä koulujen, muiden järjestöjen ja nuorisotoimen kanssa. Yhdistys osallistui vuonna 2012 seuraaviin tapahtumiin:

- Hyvinvointitapahtuma opiskelijoille Esedun Pieksämäen yksikössä
- Kuka päättää – elämysreitti kuudesluokkalaisille
- Ruusuratsia 4.5. yhteistyössä poliisin kanssa
- Good Mood Stock, päihteen gospelsuikkipäivä
- Selvä peli – kurssi lukion opiskelijoille

2.9.7 Pieksämäen Pelastakaa lapset r.y

Pieksämäen Pelastakaa Lapset ry toimii paikkakunnan vähävaraisten lapsiperheiden auttamiseksi mahdollisuuksien mukaan vastaamalla esimerkiksi perheiden avustuspyyntöihin myöntämällä ruokalahjakortteja kerran vuodessa. Paikkakunnan peruskoulujen oppilaille jaetaan myös mahdollisuuksien mukaan stipendejä lukuvuoden päättyessä. Vuoden 2013 aikana järjestettiin yhdistyksen 60 – vuotisjuhlan merkeissä lasten ja perheiden yhteinen lastenjuhla Pieksämäellä Nukkekodilla sekä toteutettiin lapsiperheille suunnattu lastenteatterinäytös kulttuuripappila Sylvissä. Yhdistys tekee myös yhteistyötä paikkakunnan eri järjestöjen kanssa toimimalla Pieksämäen alueen sosiaali- ja terveysalan järjestöjen tuki ry:ssä (Paiste ry). Yhdistys tukee Pelastakaa Lasten Keski- Suomen aluetoimiston työtä tuki- ja lomaperheiden hankinnassa ja perheille tarkoitettujen tilaisuuksien järjestelyissä.

2.10 Kotipalvelu ja perhetyö

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (20§, 21§) mukaista toimintaa. Pieksämäellä lapsiperheiden kotipalvelu on osa kaupungin kotihoitoa ja se on toiminut jo muutaman vuosikymmenen ajan pienimuotoisesti muun kotihoidon ohella. Syksyllä 2008 kotihoidosta eriytettiin yhden kodinhoitajan työpanos lapsiperheiden kotipalveluun. Arjen apua tarvitsevia lapsiperheitä alkoi ohjautua palvelun piiriin ja kysyntä kasvoi vuosi vuodelta. Vuonna 2012 kuitenkin yhden työntekijän työpanos ei enää riittänyt, sillä kysyntä oli suurempaa kuin tarjonta. Joulukuusta 2012 alkaen lapsiperheiden kotipalvelussa on ollut käytössä myös palveluseteli, jolla on saatu lisää apua perheille. Lapsiperheiden kotipalvelun henkilöstöresurssi kasvoi yhä lisää myös keväällä 2013, mistä alkaen kodinhoitajan lisäksi arjen apua on antanut myös kokoaikainen lähihoitaja. Nykyään lapsiperheiden kotipalvelussa on melko hyvä tilanne ja avuntarpeessa olevia perheitä on pystytty auttamaan yhä paremmin.

Lapsiperheille tarkoitettuna kotipalvelun tavoitteena on vahvistaa perheiden hyvinvointia ja ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä. Palvelua voivat saada lapsiperheet, jotka perustellun syyn vuoksi tarvitsevat apua kodinhoidollisissa tehtävissä ja/tai lastenhoidossa. Avuntarve arvioidaan yksilöllisesti. Avun tarpeen syynä voi olla esimerkiksi raskauden/synnytyksen vaatima erityinen palveluntarve, vanhemman väsyminen/uupuminen, vanhemman sairastuminen, äkillisestä kriisistä/erityistilanteesta johtuva tilapäinen käytännön avun tarve tai lapsen sairastaminen yli 3 päivää (eikä lapselle hoitajaa saatavilla muualta). Hoitojakso voi olla tilapäinen äkillinen tarve tai suunniteltu pidemmän aikavälin apu.

Palvelupyynnöt tulevat asiakkailta, sosiaalityöntekijältä tai lastensuojelusta. Erillistä lähetettä ei kotihoidon palvelujen piiriin tarvitse. Yhteydenoton jälkeen palveluohjaaja tekee kotikäynnin, jolloin yhdessä sovitut palvelut kirjataan palvelu- ja hoitosuunnitelmaan.

Perhetyö

Perhetyöntekijöitä kaupungissa on 5,5. Heistä 1 työskentelee neuvolassa, 1,5 perheneuvolassa ja 3 lastensuojelun perhetyössä.

Perhetyöntekijät tekevät yhteistyötä lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijöiden kanssa.

Perhetyöstä tarkemmin kohdissa Perheneuvola ja Lastensuojelu.

Kotihoidon ja perhetyön kehittämistarpeet

1. Lapsiperheiden kotihoidolle näyttäisi Pieksämäellä edelleen olevan tarvetta tarjontaa enemmän. Käyttöön otettu palvelusetelijärjestelmä on helpottanut perheiden avun saamista yksityisiltä palveluseteliyrittäjiltä. Kotiin annettava konkreettinen apu ja ohjaus oikea-aikaisena voi ehkäistä raskaamman palvelun tarvetta.
2. Perheohjaajien, perhetyöntekijän ja lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijöiden keskinäistä yhteistyötä tulisi yhä kehittää tiiviimmäksi, jotta asiakkaita pystyttäisiin palvelemaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.
3. Perhetyön ohjaajien sekä lastensuojelun ja kotipalvelun perhetyöntekijöiden keskittäminen samaan yksikköön toisi monenlaisia hyötyjä perheille sekä tehostaisi yhteistyötä.

2.11 Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityön tehtävät painottuvat toimeentulotukiasioiden hoitoon ja siihen liittyvään asiakaskohtaiseen sosiaalityöhön sekä asiakkaiden aktivointiin ja sen osana toteutettavan kuntouttavan työtoiminnan tehtäviin.

Toimeentulotukihakemus on lain mukaan käsiteltävä muissa kuin kiireellisissä tapauksissa viivytyksettä, kuitenkin viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Kiireelliset hakemukset on käsiteltävä välittömästi. Pieksämäellä keskimääräiset käsittelyajat ovat alle seitsemän päivää, mutta vuosilomien ja sairauspoissaolojen aikana määräajat ovat voineet hiukan ylittyä.

Toimeentulotukipäätöksiä tehtiin vuonna 2012 ajalla 1.1.-30.6. yht. 2 679 kpl ja vuonna 2013 vastaavana aikana 3 005 kpl. Toimeentulotuen kustannukset ovat tasaisessa kasvussa. Ajalla 1.1.-30.6. bruttomenot olivat vuonna 2012 1,03 M€ ja vuonna 2013 1,13 M€.

Aikuissosiaalitoiminnassa painotetaan asiakkaiden ohjausta ja neuvontaa, aktivointia ja yhteistyötä työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten ja verkostojen kanssa. Verkostotyöskentelyä asiakkaiden asioissa tapahtuu mm. lastensuojelun, päihdehuollon ja psykiatrian poliklinikan kanssa. Onnistunut aktivointi parantaa asiakkaiden ja heidän perheidensä elämänhallintaa ja hyvinvointia sekä vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä.

Asiakkaan kanssa tehdään aktivointisuunnitelmia ja niihin sisällytettävää kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään kaupungin hallintokuntien omissa yksiköissä ja ostopalveluna Vaalijalan ky:n, Bovallius Säätiön, Keski-Savon Hoivakehitys ry:n ja PS-liikunnan toteuttamana. Viimeisimpänä ostopalvelusopimus on tehty Pieksämäen seurakunnan kanssa. Kuntouttavan työtoiminnan toteutuneita toimintapäiviä oli vuonna 2011 9 633 päivää, vuonna 2012 12 164 päivää. Vuonna 2013 toteutuneita toimintapäiviä on ajalla 1.1.-31.8. ollut 9 099 päivää.

Aikuissosiaalitoiminnassa työskentelee 4 sosiaalitoimintakäyttäjää, 2 sosiaaliohjaajaa ja etuuskäsittelyssä ja välitystilien hoitotehtävissä ja muissa aikuissosiaalitoiminnan toimintotehtävissä 2 toimistosuhteeriä. Sosiaaliohjaajat työskentelevät alle 30-vuotiaiden nuorten ja myös lastensuojelulain mukaisessa jälkihuollossa olevien 18-20-vuotiaiden nuorten parissa. Kaikki aikuissosiaalitoiminnan toimintakäyttäjät työskentelevät myös lapsiperheiden kanssa. Aikuissosiaalitoiminnan toimintatilat ovat kaupungintalolla ja sosiaalitoimintakäyttäjän vastaanottopäiviä on lisäksi Jäppilässä ja Virtasalmella. Kuntouttavassa työtoiminnassa työskentelee lisäksi kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja, työpaikkaohjaaja ja työnsuunnittelija/ohjaaja.

Alla olevasta taulukosta käy ilmi, että Pieksämäellä nuoria, 18-24-vuotiaita toimeentulotuen saajia suhteessa muuhun vastaavanikäiseen väestöön on enemmän kuin Etelä-Savon alueella tai koko Suomessa. Sen sijaan toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus muista lapsiperheistä ei eroa merkittävästi Pieksämäellä muuhun maahan verrattuna.

Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuoden aikana yhteensä	Etelä-Savo	yhteensä	6342	6227	5941
	Pieksämäki		903	877	858
	Koko maa		240257	239212	238373
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä	Etelä-Savo		8,6	8,3	8,0
	Pieksämäki		8,9	8,0	8,7
	Koko maa		8,7	8,6	8,7
Toimeentulotukea saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	Etelä-Savo		15,4	14,6	15,1
	Pieksämäki		18,9	18,6	19,5
	Koko maa		14,5	14,1	14,1
Toimeentulotuki, euroa / asukas	Etelä-Savo		84	86	89
	Pieksämäki		87	92	104
	Koko maa		118	120	130
Toimeentulotukea saaneet avio-/avoparit (joilla lapsia) vuoden aikana	Etelä-Savo		600	542	537
	Pieksämäki		63	58	70
	Koko maa		22257	21716	21708

3 TEHOSTETUN TUEN PALVELUT

3.1 Varhaiskasvatuspalveluiden tarjoama tuki lapsille ja perheille

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Tämän kehityksen turvaamiseksi lapsi voi jossain vaiheessa tarvita varhaista tai erityistä tukea. Tuen tarve on voitu todeta ennen lapsen päivähoitoon tuloa tai sitä arvioidaan yhdessä lapsen vanhempien ja kasvatushenkilöstön kanssa.

Varhaiskasvatuksen tukitoimet aloitetaan heti, kun tuen tarve on havaittu. Ne ovat varhaiskasvatuksen tietoista tehostamista, suunnitelmallista päivittäisen ympäristön ja toiminnan arviointia sekä ympäristön ja kasvatustoiminnan muokkaamista lapsen tarpeiden mukaisesti. Tarvittaessa lapsi ohjataan jatkotutkimuksiin.

Varhaiskasvatuksessa erityishoito, -kasvatus ja -opetus liittyvät lapsen päivittäiseen toimintaan kokonaisvaltaisesti. Lapsi toimii ryhmän jäsenenä muiden lasten kanssa. Päivittäisessä toiminnassa huomioidaan suunnitelmallisesti arjen kuntouttavat elementit.

Lapsen tarvitsemat tukitoimet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman liitteeseen; Lapsen yksilöllisen kasvun tukemisen suunnitelmaan.

3.1.1 Erityispäivähoito

Pieksämäellä toimii kaksi kiertävää erityislastentarhanopettajaa (keltoa). He konsultoivat, havainnoivat ja arvioivat lasten kasvua ja kehitystä sekä osallistuvat yhdessä muiden päivähoiton työntekijöiden kanssa lapsen yksilölliset tarpeet huomioivan toiminnan ja varhaiskuntoutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Keltot kiertävät päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitokodeissa ja perhepäivähoidossa erikseen sovittavan aikataulun mukaan.

3.1.2 Varhaiskasvatuksen puheterapeutti

Varhaiskasvatuksen puheterapeutin tehtävänä on arvioida ja kuntouttaa päivähoitossa olevien lasten puheen, kielen tai kommunikaation ongelmia. Vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan ohjaus ja tukeminen on olennainen osa puheterapiaa. Puheterapeutin vastaanotolle tullaan yleensä lastenneuvolan terveydenhoitajan, lääkärin tai päivähoitohenkilöstön ohjaamana. Asiakkaat voivat ottaa myös suoraan yhteyttä puheterapeuttiin.

3.1.3 Varhaiskasvatuksen perhetyö

Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhetyön tärkein tehtävä on perheiden tukeminen kasvatustehtävässään. Perhetyöllä vahvistetaan perheiden arjen sujumista, vanhemmuutta ja kasvatusta. Toiminnan periaate on asiakaslähtöisyys, avoimuus ja lapsen edun mukaisuus. Se on perheelle vapaaehtoista ja maksutonta. Tavoitteet, sisältö ja kesto sovitaan kunkin perheen tarpeiden mukaan. Aloite yhteistyöhön tulee perheeltä, jolle päivähoitosta, neuvolasta tai muusta yhteistyötahosta on sitä mahdollisesti suositeltu.

3.1.4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Esiopetuksen opetussuunnitelman tukijärjestelyjen tavoitteena on lisätä varhaista ja ennaltaehkäisevää oppimisen ja hyvinvoinnin tukea, sekä vahvistaa jokaisen lapsen oikeutta suunnitelmalliseen, riittävään ja oikea-aikaiseen tukeen. Lapsiryhmää arvioidaan kokonaisuutena ja toisaalta huomioidaan jokaisen lapsen vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Lapsi voi esiopetuksessa saada yleistä tukea, tehostettua tukea tai erityistä tukea (tuen kolmiportaisuus). Asteittain vahvistuva tuki parantaa esioppilaan hyvän oppimisen ja kasvun edellytyksiä. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tavoitteena on myös vakiinnuttaa moniammatillinen yhteistyö. Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan lapsen lähellä olevien tahojen välistä yhteistyötä.

Erityinen huomio pitää Opetushallituksen ohjeiden mukaan kiinnittää lapsiin, joilla perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi. Erityistä huomiota pitää myös kiinnittää yhteistyöhön esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken, mikäli lapsi käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja esiopetuksen lisäksi, jotta lapsen kasvun ja oppimisen tuki olisi yhteneväistä.

3.2 Perheneuvola

Pieksämäellä lasten ja nuorten erityispalvelut on pääosin koottu perhepalvelukeskuksen perheneuvolaan, jossa on tarjolla tukea ja apua lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin. Perheneuvolassa työskentelee sosiaalityöntekijöiden, psykologien, terapiaan ja perheterapiaan erikoistuneiden ammattilaisten, puheterapeuttien ja perheohjaajien moniammatillinen työryhmä.

Pieksämäen perheneuvola aloitti toimintansa 1.1.2007. Vuoden 2009 alusta lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian työryhmät liitettiin perheneuvolan yhteyteen. Perheneuvolassa työskentelee kolme psykologia, kaksi sosiaalityöntekijää, terveydenhoitaja/lasten psykoterapeutti, sosiaalikasvattaja/perheterapeutti, puolitoista perheohjaajaa, osa-aikainen lastenpsykiatri ja nuorisopsykiatri, puolitoista puheterapeuttia ja osa-aikainen toimistos sihteeri

Perheneuvolan tehtävänä on luoda edellytyksiä lasten turvalliselle kehitykselle ja lisätä perheiden psykososiaalista hyvinvointia. Perheneuvolatoiminta perustuu asiakaslähtöisyyteen ja terapeutitiseen työtapaan. Toiminnassa

korostuu mahdollisuus ennaltaehkäisevyyteen ja varhaiseen puuttumiseen. Perheneuvola tarjoaa tukea lapsille ja lapsiperheille ennen kuin ongelmat kasvavat niin mittaviksi, että tarvitaan raskaita hoitotoimia.

Yleisimpiä syitä perheneuvolaan hakeutumiselle ovat lasten kohdalla erilaiset käytösongelmat, keskittymisvaikeudet ja levottomuus. Nuorten kohdalla yleisimpiä syitä ovat masennus, paniikki- oireet ja kehityskriisit. Muita syitä sekä lapsilla että nuorilla ovat erilaiset perhetilanteen kriisit. Kasvava asiakasryhmä molemmissa ikäryhmissä on erilaisista neuropsykiatrisista häiriöistä kärsivät lapset ja nuoret sekä heidän perheensä. Sairaalahoittoa tarvitsevien lasten ja nuorten määrä vaihtelee vuosittain, kuitenkin kyse on muutamista lapsista tai nuorista/vuosi. Hoitopaikat ovat Alavan sairaalan lasten- psykiatrisen osasto sekä lasten ja nuorten kriisiosasto Kuopiossa sekä Moisio sairaalan nuorisopsykiatrisen osasto Mikkelissä.

Pieksämäen perheneuvolan toiminta jakautuu viiteen toiminnalliseen osa-alueeseen:

3.2.1 Lasten ja nuorten psykososiaalinen kuntoutus

Lasten ja nuorten kehitystasoon liittyvät psykologiset tutkimukset, terapiat ja psykososiaaliset tukikäynnit, puheterapia sekä lasten ryhmätoiminta.

3.2.2 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmuutta tuetaan vanhempien neuvonnan ja ohjauksen, perheohjauksen sekä kasvatuskeskustelujen avulla. Lasten ja nuorten tutkimuksiin ja tukikäynteihin ja terapiaan liittyvät oleellisenä osana vanhempien omat tukikäynnit.

Perhe-ohjaus osana vanhemmuuden tukea:

Perheohjaaja työskentelee pääosin perheiden kotona tukien vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta ja tarjoten vanhemmille mahdollisuuksia kasvatuskysymysten selvittelyyn. Perheohjaus on suunnitelmallista ja perustuu aina perheen kanssa tehtävään sopimukseen. Perheneuvolan perheohjaajat vetävät Muksuoppi ja Käsikynkkä vertaisryhmiä yhteistyössä lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa. Perheneuvolassa tehdään myös perheasiain sovittelutyötä avio-/avoerotapauksissa, sekä lasten huoltoon ja tapaamiseen liittyvissä pulmissa. Vanhemmuuden arviointia tehdään tarvittaessa lastensuojeluviranomaisten pyynnöstä.

3.2.3 Perhe- pari- ja yksilöterapia

Perheitä tavataan kulloinkin tarkoituksenmukaisessa kokoonpanossa. Toiminnan periaatteena on perhekokonaisuuden huomioiminen.

3.2.4 Lähisuhdeväkivaltatyö

Perheneuvolatoiminta tähtää myös lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn. Perheneuvolassa väkivalta-ongelmaa selvitetään auttamalla niin uhria kuin tekijääkin. Perheneuvolan työntekijät ovat oman alansa asiantuntijajäseninä mukana alueellisessa väkivaltatyöryhmässä.

Pieksämäellä on jo usean vuoden ajan toiminut moniammatillinen lähisuhde- ja perheväkivaltatyö- ryhmä. Sen tehtävänä on kehittää ja koordinoita lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy- ja hoitotyötä sekä järjestää eri toimijatahoille koulutusta. Aluetyöryhmä kokoontuu n. neljä kertaa vuodessa. Työryhmä on laatinut Lähisuhdeväkivallan kohtaaminen ja ehkäisy Pieksämäellä –toimintamallin. Lähisuhdeväkivaltaryhmä osallistuu aktiivisesti Itä-Suomen miestyöfoorumiin, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Sen tehtävänä on tukea lähisuhde- ja perheväkivaltaan syllistyneiden miesten kanssa työskenteleviä toimijoita.

Paikallinen toimintamalli lähtee siitä, että se viranomaisen, joka saa virka- tai työsuhteen hoidon yhteydessä tiedon henkilön kohdistuneesta väkivallasta on myös velvollinen puuttumaan tilanteeseen. Puuttumisvelvoite on yhtäältä virkaan liittyvä ja toisaalta eettinen velvoite. Puuttumisvelvoite tulee lastensuojelulaista (ilmoitusvelvollisuus 25§) ja rikoslaista. Aktiivista puuttumista lähisuhde- ja perheväkivaltaan helpotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön käyttöön suunnitellulla sähköisellä toiminta-ohjeella.

Lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmän sisällä toimii vaikeita lähisuhde- ja perheväkivaltatapauksia selvittävä moniammatillinen ryhmä, jolla on kokoontumisvalmius seitsemän vuorokauden sisällä koollekutsumisesta. Ryhmän tehtävänä on tukea yksittäistä viranhaltijaa tai työntekijää sekä nimettyjä auttajatahoja erityisen ongelmallisissa tapauksissa. Pyrkimyksenä on mahdollisimman nopeasti ja turvallisesti ratkaista kuinka lähisuhde- ja perheväkivallan kohteena olijat ja tekijä saavat tarvitsemansa avun. Lähisuhde- ja perheväkivallan nimettyjä auttajatahoja Pieksämäellä ovat kotihälytyksiä hoitavat poliisit, virka-ajan ulkopuolella toimiva sosiaalipäivystys, lastensuojelun sosiaalityö, psykiatrian poliklinikan aikuis- työryhmä, perheneuvola, seurakunta sekä Viola ry.

3.2.5 Opetus, tiedotus, konsultaatio

Perheneuvola toimii eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa verkostotyössä. Konsultaatiota yhteisöille ja yksityisille henkilöille tarjotaan kasvatukseen, parisuhteeseen, lapsen ja vanhemman varhaiseen vuorovaikutukseen sekä lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä asioissa. Erityisryhmille tarkoitettuja vertais- tukiryhmiä ja toiminnallisia ryhmiä järjestetään tarpeen mukaan.

Perheneuvolan asiakaskäynnit

Vuonna 2012 lasten ja nuorten psykiatrisessa työryhmässä asiakkaana on ollut 169 lasta ja nuorta. Sen lisäksi asiakkaana ovat olleet heidän vanhempansa ja mahdollisesti sisaruksensa.

Taulukko Perheneuvolan asiakaskäynnit

suoritteet (käynnit)	2010	2011	2012	2013
Perheneuvola Kanttila (suorite 45 min)	4 248	3 656	3 551	2541

3.3 Lastenneuvola

Lasten neuvolan tehostetun tuen palveluita ovat mm. perhetyöntekijän käynnit perheessä sekä tihennetyt neuvolaseurannat. Tihennetyillä neuvolakäynneillä tuetaan perhettä selviytymään arjessa sekä pyritään huomioimaan mahdollisimman varhain perheen lisäavun tarve. Neuvolan perhetyöntekijä käy perheissä sovitun suunnitelman mukaisesti keskimäärin 5 – 7 kertaa. Mikäli lapsen terveydentilan, kehityksen tai perheen tilanteen perusteella tunnustetaan erityisen tuen tarvetta, lapsi ja hänen perheensä ohjataan perheneuvolaan (esim. puheterapeutti, psykologi, sosiaalityöntekijä), lastensuojelun työntekijälle tai erikoissairaanhoidon. Neuvolan terveydenhoitaja ja/tai lääkäri voivat kutsua tarvittaessa moniammatillisen verkoston koolle sovittuaan asiasta perheen kanssa.

3.4 Päihde ja mielenterveystyö

Päihde- ja mielenterveystyössä perhe huomioidaan kokonaisuutena ja nuorten aikuisten hoitoon on entistä enemmän kiinnitetty huomiota. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on lisääntynyt viime vuosina.

Päihdepoliklinikalla toimineen, nuorten päihdetyöhön suuntautuneen Oikeille Raiteille- hankkeen aikana tuli esiin tarve matalan kynnyksen nuorten palveluista. Nyt toiminnassa on nuorisoasema Pientare, jossa nuoret saavat palveluohjausta ja voivat osallistua mm. hoidollisiin ryhmiin ja keskusteluihin. Nuorisoasema on nuorten palveluja tuottavien yhteistoimintaa.

Päihdepoliklinikalla ei ole suoraan lapsille järjestettyjä ryhmiä, mutta lapsinäkökulmaa pidetään esillä huomioimalla päihdeongelman vaikutukset koko perheen ja etenkin lasten kannalta. Tarvittaessa asiakkaita ohjataan perheneuvolan palveluihin. Päihdepoliklinikalla kokoontuu säännöllisesti moniammatillinen lapsityön ryhmä, jossa käsitellään lasta ja vanhemmuutta koskevia asioita. Ryhmässä ovat mukana poliklinikan lisäksi työntekijät perheneuvolasta, äitiysneuvolasta, päivähoidosta, koulusta, lastensuojelusta ja lastensuojelun perhetyöstä, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitaja.

Päihdepoliklinikalla tehdään lastensuojelun pyynnöstä arvioita vanhempien päihteiden käytöstä ja sen vaikutuksesta lapsiin.

Huoltokoti Yläristin Pysäkin työntekijät tukevat asiakkaidensa vanhemmuutta keskusteluissa ja jalkautuvan työn avulla. Pysäkillä korostuu isien vanhemmuutta tukeva työ. Perheväkivallan kohteeksi joutunut vanhempi voi saada tilapäisen suojan Pysäkin asuntolasta.

Psykiatrian poliklinikalla toteutetaan Toimiva lapsi ja perhe -työmallin mukaista lasten hyvinvoinnin tukemista. Perheen lasten näkökulman ja tilanteen huomioiminen ja puheeksi ottaminen on osa vanhemman hoitosuhdetta. Aikuispsykiatria tekee yhteistyötä mm. lastensuojelun, perheneuvolan, sosiaalityön, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa.

3.5 Vammaispalvelu ja kehitysvammahuolto

Vammaispalvelu ja kehitysvammahuolto huolehtivat vammaisten lasten ja nuorten palvelujen järjestämisestä vammaispalvelulain ja -asetuksen sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain perusteella. Kaupungissa on vammaispalvelutehtävissä yksi sosiaalityöntekijä. Hänen tehtäviinsä kuuluu antaa palveluohjausta vammaisille henkilöille ja heidän perheilleen sekä myöntää vammaispalvelulain mukaiset etuudet, kuten apuvälineet, asunnon muutostyöt sekä sopeutumisvalmennuskurssit.

Vammaispalvelulain nojalla myönnetään myös avustajia vammaisten lasten ja nuorten harrastuksiin sekä koulunjälkeiseen iltapäivähoitoon yli 10-vuotiaille perusopetuksessa oleville vammaisille. Muita palveluja ovat lainmukainen kuljetustuki ja nuorten asumisen järjestäminen (yleensä ostopalveluna). Kaupungin

vammaispalveluissa toimii myös erityislasten ja nuorten sosiaaliohjaaja, jonka palvelut on suunnattu ADHD-, Asperger-; Tourette- yms nuorille ja nuorille aikuisille.

Kehitysvammalain mukaisia palveluja toteuttamassa on kaupungissa kaksi kehitysvammaohjaajaa. He laativat kehitysvammaisille lapsille ja nuorille palvelusuunnitelmat yhdessä perheiden kanssa ja antavat palveluohjausta sekä ovat mukana moniammatillisessa tiimissä laatimassa kuntoutussuunnitelmia. Kehitysvammaisten lasten kuntoutusvastuu on yleensä Vaalijalan Keski-Savon poliklinikalla, jonne se siirtyy MKS:sta diagnoosin asettamisen jälkeen. Kehitysvammaisten lasten kuntoutusvastuu on tällä hetkellä 21 alle 17-vuotiaasta lasta ja nuorta. Kehitysvammaisten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta koulupäivinä järjestetään koulutoimen alaisuudessa Maaselän koululla ja Wateksilla, Naarajärvellä. Koulujen loma-aikoina kouluikäisten kehitysvammaisten lasten ja nuorten tarvitseman kokopäiväisestä hoidosta vastaa kehitysvammahuolto. Tilapäishoitoa (mm. omaishoidon vapaapäivien ajaksi) kehitysvammaisille lapsille ja nuorille järjestetään eri tavoin yksilöllisen tarpeen mukaan. Järjestämisessä pyritään huomioimaan perheiden kokonaistilanne ja etsimään ratkaisuja sen mukaisesti. Lyhytaikaista kuntoutusta järjestetään tarvittaessa Vaalijalan kuntoutuskeskuksessa.

3.6 Tehostettu tuki esi- ja perusopetuksessa

Tarkoituksena on korostaa tehostetun tuen ensisijaisuutta suhteessa erityiseen tukeen. Tehostetun tuen aloittamisessa ja järjestämisestä keskeistä ovat pedagoginen arvio, moniammatillinen yhteistyö ja oppimissuunnitelma. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Tehostettu tuki on toteutettava, jos oppilas tarvitsee jatkuvampaa tukea tai käytössä on samanaikaisesti useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki edellyttää aikaisempaa yleisen tuen saamista ja pedagogista arviota. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

3.6.1 Oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle hyvät edellytykset edetä opinnoissaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 17). Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman avulla voidaan toteuttaa, seurata ja arvioida tukea tarvitsevan/lahjakkaan oppilaan etenemistä ja opetuksen eriyttämistä. Sen avulla pystytään toteamaan, riittävätkö yleiset tukimuodot oppilaan tukemiseksi. Oppimissuunnitelman laatimisessa otetaan huomioon oppilaan vahvuudet ja kehittämisalueet sekä aiempi oppimishistoria.

3.6.2 Erityinen tuki esi- ja perusopetuksessa

Erityinen tuki edellyttää aikaisempaa tehostetun tuen käyttämistä oppilaan oppimisen tukena. Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea. Erityinen tuki on tarkoitettu oppilaille, jotka tarvitsevat pidempiaikaista ja laajaa tukea.

Perusopetuslain 17 §:n mukaan erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Käytössä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot. Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 14.)

Päätös erityisestä tuesta

Perusopetuslain 17 §:n mukaan erityisen tuen antamiseksi tulee tehdä kirjallinen päätös, jota on tarkistettava aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa (Opetussuunnitelman perusteiden luonnos 23.6.2010.), mutta ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Erityisestä tuesta tehty päätös on hallinnollinen. Erityisen tuen antamista koskevassa päätöksessä on määrättävä oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, oppilashuollon palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Erityisen tuen päätöksen yhteydessä päätetään pidennetystä oppivelvollisuudesta sekä opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain (Opetussuunnitelman perusteiden luonnos 23.6.2010). Sellaisen oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus annetaan erityisopetuksena hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) mukaisesti.

Mikäli oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen järjestämisen lopettamisesta tehdä hallintopäätös. (Opetussuunnitelman perusteiden luonnos 23.6.2010).

Pieksämäen kaupungissa moniammatillinen työryhmä tekee pedagogisen selvityksen pohjalta esityksen sivistysjohtajalle oppilaan siirtämisestä erityisen tuen piiriin tai pois erityisen tuen piiristä. Sivistysjohtajan tekemä erityisen tuen päätös on hallintopäätös, johon osoitetaan oppilaiden huoltajille valitusosoikeus.

3.6.3 HOJKS

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman. Suunnitelma on laadittava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa muun laillisen edustajan kanssa. Tarvittavilta osin se voidaan tehdä moniammatillisena yhteistyönä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 20.)

Laatimisessa hyödynnetään oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa ja otetaan huomioon pedagogisessa selvityksessä esiin nousseet asiat. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010, 22.) Perusopetuslain 17a §:n mukaan suunnitelma tarkastetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi.

Pieksämäellä HOJKS on laadittava 30.11. mennessä ja päivitettävä tarpeen mukaan. Kesken lukuvuotta erityisopetukseen siirrettyjen HOJKS tehdään mahdollisimman pian siirron jälkeen.

3.6.4 Pienluokkaopetus

Harjun koulussa on neljä ja **Kontiopuiston koulussa** kolme pienluokkaa niille oppilaille, jotka tarvitsevat yksilöllisen tuen, pienen ryhmän sekä selkeiden sääntöjen ja päivärytmin vahvistamaan oppimista. Pienluokassa opiskelevalle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai HOJKS. Erityisluokanopettajan opettamassa luokassa on enintään 10 oppilasta ja siellä työskentelee luokkakohtainen koulunkäynninohjaaja tai henkilökohtaisia ohjaajia.

Maaselän koulussa on kaksi pienluokkaa, joissa annetaan kokonaan yksilöllistettyä opetusta. Opetus perustuu päätökseen 11-vuotisesta oppivelvollisuudesta. Opetus on tarkoitettu erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle, jolla on suuria vaikeuksia selviytyä isossa oppilasryhmässä. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, jossa harkitaan yksilöllisesti, voidaanko opetusta joiltakin osin integroida yleisopetukseen. Luokat ovat yhdysluokkia, joissa erityisopettajan lisäksi työskentelee useita koulunkäynninohjaajia. Yhdysluokassa voi olla enintään 8 oppilasta.

3.6.5 Joustava perusopetus (JOPO)

Pieksämäen kaupungin yläkoulussa toimii kaksi joustavan perusopetuksen ryhmää. Toiminnan keskeisinä ideoina ovat moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen. Toiminnallinen ja työpainotteinen opetus ja opiskelu sovitetaan vastaamaan oppilaan yksilöllisiä tarpeita ja tilanteita. Opetuksessa kehitetään joustavia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä ja toimintatapoja. JOPO-toiminnan päämääränä on peruskoulun päättötodistuksen saaminen sekä perusopetuksen jälkeisen jatkosuunnitelman löytäminen jokaiselle oppilaalle.

Toiminta on tarkoitettu sellaisille oppilaille, joilla on esimerkiksi heikko koulumenestys, arkuutta tai jännitteisyyttä sosiaalisissa tilanteissa, puutteelliset taidot ryhmässä toimimiseen, heikko koulumotivaatio, runsaasti poissaoloja tai vaara jäädä ilman peruskoulun päättötodistusta ja jatko-opiskelupaikkaa. Joustavaan perusopetukseen otettavan oppilaan tulee yhdessä huoltajansa kanssa sitoutua toimintaan.

Opiskelu tapahtuu lähiopiskeluna ja työpaikkaopiskeluna. Lähiopiskelu toteutetaan enimmäkseen pienryhmässä opetussuunnitelman mukaisesti. Opetukselle on ominaista joustavuus ja yksilöllisyys, mistä osoituksena muun muassa oppilaan mahdollisuus edetä oman opinto-ohjelman mukaisesti vuosiluokkiin sitoutumattomasti. Oman opinto-ohjelman pohjana ovat ne tiedot ja taidot, jotka hän on yleisopetuksen tavoitteiden mukaisesti saavuttanut ennen siirtymistään JOPO-luokalle. JOPO-oppilaille tehdään henkilökohtainen oppimissuunnitelma (HOPS) tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Työpaikkaopiskelu tapahtuu todellisessa työympäristössä työpaikkaohjaajan opastuksessa. Oppilas osallistuu työpaikan työtehtäviin ja oppii samalla työelämän pelisääntöjä. Oppilailla on koulun antamia työpaikkatehtäviä, jotka he suorittavat raportein ja portfolioin. Työjakson päätteeksi opettaja, työpaikan ohjaaja ja oppilas käyvät arviointikeskustelun. Koulu huolehtii oppilaan vakuutusturvasta.

Joustavan perusopetuksen toimintaan liittyvät myös leirikoulut, yritysvierailut sekä yhteistyö toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kanssa.

JOPO-tiimiin kuuluvat luokan opettajan ohella koulun rehtori sekä nuorisotyöntekijä. Opettajan vastuulla on opetus, arviointi sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Nuorisotyöntekijä on osa nuoren tukiverkkoa ja mukana luokkaopetuksessa. Hän osallistuu työpaikkaverkoston ylläpitoon sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Joustavan perusopetuksen moniammatilliseen toimintaan osallistuvat lisäksi koulun koko opetushenkilökunta, JOPO-oppilaiden huoltajat, työpaikkaohjaajat, oppilashuoltoryhmä, nuoriso- ja sosiaalitoimi sekä ammatilliset oppilaitokset.

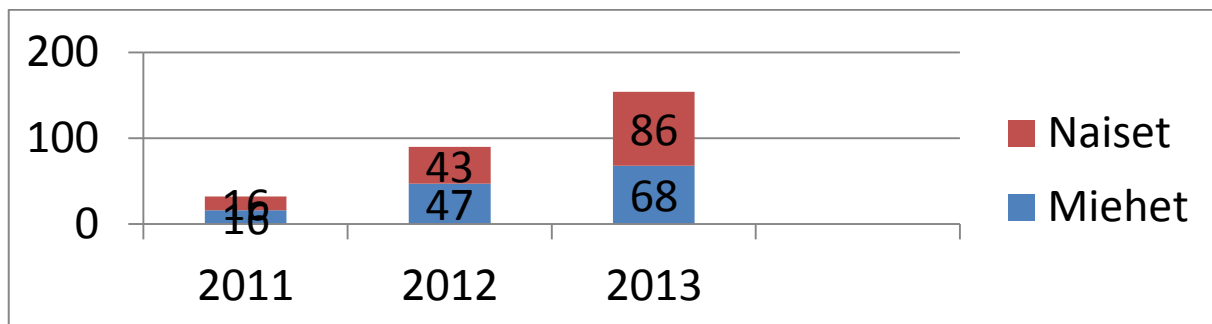
Pieksämäen kaupungissa JOPOn hakuprosessi käynnistyy maaliskuussa vapaamuotoisella hakemuksella, jonka käsittelee koulun oppilashuoltoryhmä. Myös opettajat voivat esittää oppilaita JOPOon (Lomake 3). Opetukseen hakeutuvat oppilaat haastatellaan huhtikuussa ja valittujen kanssa tehdään sopimus opiskelusta toukokuussa seuraavan lukuvuoden alussa käynnistyvästä opetuksesta.

3.7 Erityisnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö

Erityisnuorisotyön tavoitteena on olla tukena ja rinnalla kulkijana niille nuorille, joiden elämänhallinnan taidot kaipaavat sosiaalista vahvistamista tai jotka ovat muuten erityisen tuen tarpeessa. Erityisnuorisotyössä työskentelevien kahden erityisnuorisotyöntekijän työpanos kohdentuu mm. osallisuustyöhön sekä koulu-, poliisi- ja sosiaalitoimen ja verkoston kanssa tehtävään yhteistyöhön niin ennaltaehkäisevän kuin sosiaalisen vahvistamisenkin näkökulmasta. Vuoden 2014 alusta koulun nuorisotyössä toimii 2 kokoaikaista koulunuorisotyöntekijää yläkoululla.

Nuorisolaissa säädetään myös etsivästä nuorisotyöstä, jonka tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille matalan kynnyksen tukea ja ohjausta, sekä auttaa heitä löytämään oikeanlaiset palvelut, nuoren rinnalla kulkien. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Ajatuksena on toimia eräänlaisena linkkinä nuorten ja erilaisten palvelujärjestelmien välillä sekä madaltaa heidän kynnystään löytää ja saada apua. Lisäksi tukea tarjotaan nuorten erilaisiin nivelvaiheisiin. Etsivä nuorisotyö on nuorelle vapaaehtoista ja luottamuksellista. Työssä etsivälle nuorisotyöntekijälle tulee nuorisolain (7b §) mukaisesti ilmoitukset alle 25-vuotiaista nuorista, jotka keskeyttävät opiskelunsa tai varusmiespalveluksensa. Pieksämäen etsivän nuorisotyön työmuotoja ovat verkostotyön ja moniammatillisen yhteistyön kehittäminen ja vahvistaminen etsivän nuorisotyön näkökulmasta, pidempiaikainen tukinuoritoiminta, lyhytaikaisempi nuorten ohjaus- ja neuvontatoiminta, pienryhmätoiminta, katupartiotyö sekä nettinuorisotyö. Jalkautuviksi, ja siten matalankynnyksen palveluiksi, ovat muodostuneet esimerkiksi päivystykset 2.asteen oppilaitoksissa, nuorisosema Pientareella, ja nuorten työpajalla. Pieksämäellä on 1 vakituinen etsivä nuorisotyöntekijä joka vastaa nuorisolain vaatimuksiin etsivän nuorisotyön osalta. Asiakkuudet etsivässä nuorisotyössä ovat nousseet huomattavasti viime vuosien aikana.

Etsivän nuorisotyön asiakasmäärät 2011 - 2013

Etsivän nuorisotyön ja erityisnuorisotyön kehittämisen painopiste alueet

Etsivä nuorisotyö on luonut oman toimintamallinsa yhdessä verkoston kanssa Pieksämäellä. Asiakasmäärät ovat nousseet ja etsivästä nuorisotyöstä on tullut vahva ja olennainen osa matalankynnyksen palvelua nuorille. Tavoitteena on kehittää matalankynnyksen palveluja (etsivä nuorisotyö, nuorten työpaja, nuorisosematoiminta, valmentava opetus, yhteinen oppilashuolto peruskoulusta ammatillisen opiskelun päättämiseen jne.) toisen asteen oppilaitosten ja peruskoulun kanssa etenkin Hiekanpään elämäntaakamoduulilla tukemaan nuorten opintopolkuja yhdessä monialaisen verkoston kanssa. Vahvistetaan nuorten koulutuksesta koulutukseen tai työelämään siirtymistä tukevia menetelmiä ja palveluita sekä koulutuksen ja työelämän vuorovaikutusta. Kehitystyöllä pyritään vahvistamaan nuorten elämänhallinnan taitoja sekä nuorten opintopolkuja jotka auttavat syrjäytymisen uhan alla olevia nuoria saattamaan tutkintonsa loppuun ja kiinnittymään yhteiskuntaan. Keskeisessä asemassa on myös nuorisosematoiminnan monialainen kehittäminen.

3.8 Liikuntatoimen tehostettu tuki

Liikuntatoimella on valmius tarjota palvelua ns. koululiikuntapudokkaille. Liikunnanopetusta on mahdollista eriyttää osittain liikuntatoimelle esimerkiksi siten, että liikuntaan totuttomien olisi mahdollisuus suorittaa

liikuntatunteja yksilöllisesti ja saada liikuntaneuvontaa (motivointi ja seuranta). Lisäksi kaupungin liikuntaneuvonta on lasten ja nuorten käytettävissä.

3.9 Seutuopiston tehostettu tuki

Yhteistyössä kuntouttavan työtoiminnan, Te-toimiston ja kirjaston kanssa Seutuopistossa on käynnistynyt mediapaja-toiminta nuorille syksyllä 2013. Mediapaja valmistaa markkinointi ja tiedotusmateriaalia kaupungin eri yksiköiden ja etenkin kulttuurikeskus Poleenin tarpeisiin. Mediapajassa nuoret voivat opiskella lisää tietoteknisiä ja media-alan valmiuksia sekä yleisiä työelämävalmiuksia tuetusti

3.10 Pieksämäen seudun Liikunnan tehostettu tuki

Nuorten työpaja Potku toteuttaa Esedun kanssa yhteistyössä pienryhmätoimintaa Esedussa opiskeleville nuorille joilla on riski keskeyttää opinnot ja sitä kautta mahdollisesti syrjäytyä koulutusuralta.

4. ERITYISPALVELUT

4.1 Päihde ja mielenterveyspalvelut

Psykiatrian poliklinikalla toteutetaan Toimiva lapsi ja perhe – työmallia. Vuosittain järjestetään 10 kertaa kokoontuva 6-8-vuotiaiden lasten Tarinatuparyhmä, jossa tuetaan lasten tunneilmaisua ja sosiaalisia taitoja. Lasten vanhempien kanssa käydään ryhmän päätyttyä vanhemmuuskeskustelut. Lapset ohjautuvat ryhmään poliklinikoiden, perheneuvolan tai lastensuojelun kautta. Ryhmän ohjaajina ovat psykiatrian poliklinikan sairaanhoitaja ja lastentarhanopettaja/psykodraamaohjaaja.

Päihde- ja mielenterveystyön kehittämistarpeet

1. Lasten ja perheen kokonaistilanteeseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota ja priorisoinnin painopisteenä ovat edelleen nuoret, 18 vuotta täyttäneet aikuiset. Nuorten mielenterveyspalvelut ovat liian ohuesti resursoitu ja palvelujen saatavuuteen tulee kiinnittää tulevaisuudessa huomiota.

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria 0-17 v. (sotkanet)			2010	2011	2012
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta	Etelä-Savo	yhteensä	257	276	290
	Pieksämäki		85	105	93
	Koko maa		209	214	222
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta	Etelä-Savo		712	798	1101
	Pieksämäki		29	35	100
	Koko maa		682	762	826
Psykiatrian laitoshoidon hoitajaksot 7 -17- vuotiaat (sotkanet)			2010	2011	2012
Psykiatrian laitoshoidon hoitajaksot 7 - 12-vuotiailla / 1000 vastaavanikäistä	Etelä-Savo	yht.	4,5	3,9	2,9
	Koko maa		4,7	4,3	4,6

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria 0-17
v. (sotkanet)

		2010	2011	2012
Psykiatrian laitoshoidon hoitojaksot 13 - 17-vuotiailla / 1000 vastaavanikäistä	Etelä-Savo	8,6	6,9	7,3
	Koko maa	9,8	10,3	9,9

4.2 Lastensuojelu

4.2.1 Lastensuojelutarpeen määrittely

Vuoden 2008 alusta lukien uusitun lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla, joiden tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa säädetään.

Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun tehtävänä on tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta sekä kasvatuksesta vastaavia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Laissa säädetyn edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin hoidon ja huollon järjestämiseksi.

Kunnan tulee järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi ja turvaamiseksi sekä vanhemmuuden tukemiseksi toteutettavaa ehkäisevää lastensuojelua on myös kunnan muiden palveluiden piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana.

Varsinaista lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu eli lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelun asiakkuuteen johtavia syitä ovat tavallisimmin lapsen tai vanhempien päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, lapsen rikollinen käyttäytyminen sekä vanhemmuuteen, arjen hallintaan ja lapsen perushuoltoon ja kasvatukseen liittyvät ongelmat ja puutteet.

Lastensuojelussa työskentelee 6 sosiaalityöntekijää ja 4 lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa tiiviissä yhteistyössä toimivaa perheohjaajaa ja yksi perhetyöntekijä. Sosiaalityöntekijöistä 4 työskentelee avohuollon työryhmässä ja 2 sijaishuollon työryhmässä.

Lastensuojeluun on yhdessä Etelä-Savon sosiaalityön ja varhaisen tuen kehittämishankkeen (ESSKE) kanssa laadittu prosessikuvaukset lastensuojelutarpeen selvityksestä, avohuollon prosessista, perhetyöstä, avohuollon sijoituksen prosessista, kiireellisestä sijoituksesta, huostaanotosta sekä sijaishuollon prosessista ja jälkihuollosta. Oman työn hahmottamisen lisäksi prosessikuvauksia on mahdollista mm. uusien työntekijöiden perehdyttämiseen.

Lastensuojelulaissa mainitun moniammatillisen asiantuntemuksen turvaamiseksi kaupungissa on nimetty lastensuojelun asiantuntijaryhmä, joka voi avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi tarvittaessa myös lausuntoja antavan asiantuntijaryhmän jäsenet edustavat terveydenhuollon, lapsen kasvun ja kehityksen ja oikeudellista asiantuntemusta.

Vuoden 2013 alusta on vaihteittain käynnistänyt toimintaansa Etelä-Savon lastensuojelun erityisyksikkönä perhehoitoyksikkö Pessi, jonka perustavoitteena on perhehoidon tehostaminen jäsenkuntiansa (Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Pertunmaa, Pieksämäki, Puumala ja Rantasalmi) alueella. Perhehoidon kehittämisen ohella erityisyksikkö pyrkii tehostamaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena toteutettavaa tukiperhetoimintaa.

Lastensuojelun kehittämistarpeet

Uudistunut lastensuojelulaki velvoittaa entistä selkeämmin ennaltaehkäisevän lastensuojelun toteuttamiseen kunnassa. Tämä tapahtuu lisäämällä ja tiivistämällä yhteistyötä peruspalvelujen (neuvola, päivähoito, koulu, vapaa-aikatoimi, nuoriso, järjestöt) kanssa, asiantuntija-apua ja konsultaatiota antamalla sekä kehittämällä ennaltaehkäisevän työn toimintamalleja. Samanaikaisesti lastensuojelun lapsi- ja perhekohtainen korjaava työ (lastensuojelutarpeen selvitysprosessit, huostaanottojen ja hallinto-oikeuden päättämien tahdonvastaisten huostaanottojen entistä perusteellisempi valmistelu jne.) vaatii enenevästi resursseja. **Lastensuojelutyö tulee voida organisoida ja resursoida niin, että työntekijöillä olisi nykyistä enemmän aikaa lasten henkilökohtaisiin tapaamisiin.** Avohuollon työprosesseja ja -menetelmiä tulee edelleen kehittää ja palveluissa ja niiden kehittämisessä tulee vahvistaa asiakkaiden osallisuutta.

4.2.2 Lastensuojeluilmoitukset

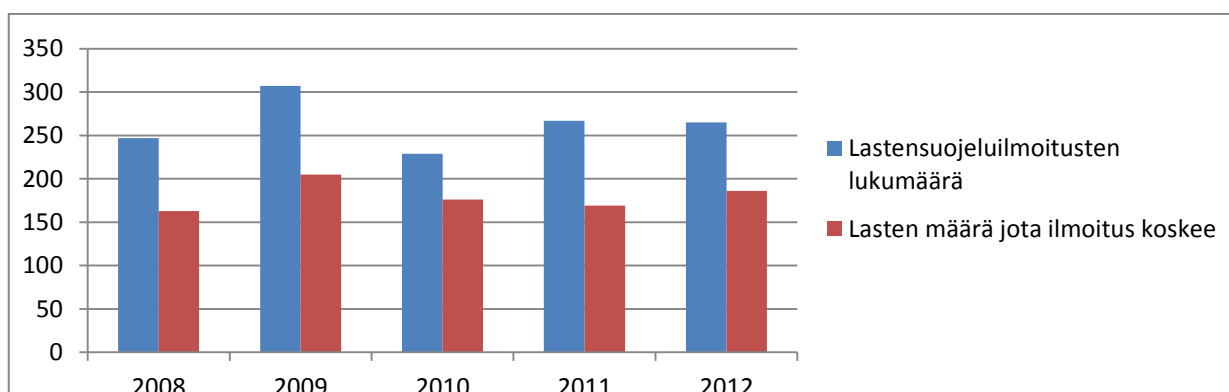
Lastensuojelulain mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen, Rikosseuraamuslaitoksen, palo- ja pelastustoimen sekä sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen ja koulutuksen järjestäjän, seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan, kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain tarkoittaman vastaanottokeskuksen ja järjestely-keskuksen, hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Myös muu kuin edellä tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen häntä mahdollisesti koskevien salassapitosäännösten estämättä. Poikkeuksen ilmoitusvelvollisuuteen tekee vain se, mitä rikkiin tai muuhun sielunhoitoon liittyvästä salassapitovelvollisuudesta on erikseen säädetty tai määrätty. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on pidettävä rekisteriä lastensuojeluilmoituksista ja niiden sisällöstä.

Taulukko 4.2.2.1 Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä Pieksämäellä

Ilmoitusten keskeisimmät syyt

- lapsen tai vanhemman päihteiden käyttö
- huoli lapsesta
- lapsen epäsosiaalinen käyttäytyminen
- lapsen rikollisuus
- perheväkivalta

4.2.2.1 Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä ja lasten määrä jota ilmoitus koskee

4.2.2.2 Lastensuojeluilmoituksen tekijä

Lastensuojeluilmoituksen tekijä	vuosi 2008	vuosi 2009	vuosi 2010	vuosi 2011	vuosi 2012
Huoltaja	25	19	12	4	20
Poliisi	93	99	76	96	84
Hätäkeskus/sosiaalipäivystys	30	52	51	50	38
Terveydenhuolto	31	46	30	44	44
Koulu	23	29	9	12	30
Muut tahot	45	62	51	61	49

4.2.3 Lastensuojelutarpeen selvitys

Sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta tai lastensuojeluasian vireilletulosta ratkaistava, tehdäänkö asiassa lastensuojelun asiakkuuden aloittava lastensuojelutarpeen selvitys vai onko ilmoitus selvästi luonteeltaan sellainen, että se ei johda toimenpiteisiin. Lastensuojelutarpeen selvitys tehdään viimeistään kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelun tukitoimien tarvetta.

Lastensuojelutarpeen selvitys tehdään parityönä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän johdolla. Selvitysten tekoon on tarpeen mukaan käytettävissä 1-1,5 lastensuojelun perheohjaajan työpanos.

Lastensuojelutarpeen selvityksiä ei aina ole kyetty tekemään kolmen kuukauden määräajassa. Lastensuojelun resursseihin nähden ulkopuolisena syynä tähän on voinut olla esimerkiksi selvityksen tekemiseksi tarpeelliseksi katsottavien asiantuntijalausuntojen viipyminen. Mahdolliset viiveet lastensuojelutarpeen selvitysten tekemisessä eivät kuitenkaan ole lykänneet ilmeisen välttämättömiksi katsottujen avohuollon tukitoimien käynnistämistä.

Niiden lasten lukumäärä, joita koskeva lastensuojelutarpeen selvitys on tehty vuoden aikana valmiiksi oli vuonna 2011 156 ja vuonna 2012 150 lasta.

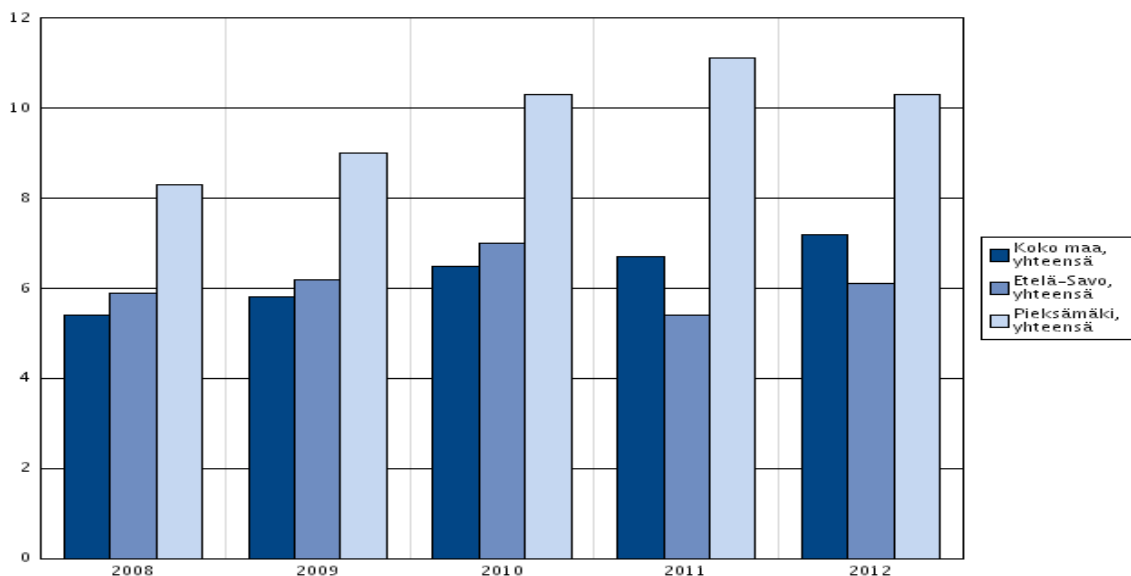
4.2.4 Avohuolto

Avohuollon tukitoimet ovat lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keskeinen painopistealue. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä vahvistaa vanhempien, huoltajien sekä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskyykyä ja -mahdollisuuksia. Vapaaehtoisuuteen perustuvia avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Tukitoimina on käytetty perhetyötä, sosiaalityöntekijöiden antamaa tukea lapsen ja perheiden ongelmatilanteiden selvittämiseen, tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa, perhekuntoutusta, ryhmätoimintaa, taloudellista tukea mm. lapsen harrastustoiminnan tukemiseksi, hoito- ja terapiapalveluja, lasten päivähoitoa, lomatukea ja avohuollon sijoitusta oman kodin ulkopuolelle.

Avohuollon tukitoimien järjestämisestä vastaa lastensuojelun avohuollon työryhmä. Ostopalveluna tukitoimista järjestetään lähinnä avohuollon sijoituksia, tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa, perhekuntoutusta ja perhetyötä.

Alle 18-vuotiaita lapsia avohuollon asiakkaina oli Pieksämäellä vuonna 2009 298 lasta, vuonna 2010 331 lasta, vuonna 2011 356 lasta ja vuonna 2012 315 lasta.

Kaavio 4.2.4.1 lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien 0 - 17vuotiaiden lastenosuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä (sotkanet)

Yllä oleva kaavio kuvaa lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä olevien 0 - 17vuotiaiden lastenosuuden prosentteina vastaavankäisestä väestöstä. Pieksämäellä lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä on kasvanut tasaisesti aina vuoteen 2011 saakka, jolloin lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä on kääntynyt laskuun. Pieksämäellä lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa on selvästi enemmän lapsia kuin Etelä-Savossa tai koko maassa. Uusien asiakkaiden määrän kasvu ja jo aikaisemmin asiakkuudessa olevien lasten avuntarpeen pitkäaikaisuus vaikuttavat osaltaan siihen, että avohuollon asiakasmäärät ovat jatkuvasti lähes joka vuosi lisääntyneet.

4.2.5 Lastensuojelun perhetyö

Lastensuojelun perhetyö on suunnitelmallinen avohuollon tukitoimi. Perhetyötä tehdään yleisimmin kodeissa, mutta vanhempia ja lapsia voidaan tavata myös muualla. Perhetyöhön ohjautetaan sosiaalityöntekijän kautta, kun on huolta lapsen kasvusta, kehityksestä ja hyvinvoinnista tai vanhemmuudesta. Perhetyöllä pyritään ehkäisemään vaikeiden perhetilanteiden kriisiytymistä ja lasten huostaanottoja. Lasten arjen havainnointi ja arjessa mukanaolo sekä vanhempien tukeminen ja ohjaaminen ovat perhetyön keskeisiä tehtäviä. Perhetyön tavoite on toimia ennaltaehkäisevänä ja korjaavana tukimuotona.

Perhetyötä tehdään kodeissa itsenäisesti tai parityönä ja perheohjaajat ja perhetyöntekijä työskentelevät tiiviissä yhteistyössä avohuollon työryhmän sosiaalityöntekijöiden kanssa. Työn keskeisiä tehtävälajeita ovat mm. vanhemmuuden tukeminen, lasten ikä- ja kehitystasoisien toiminnan järjestäminen sekä koulunkäynnin ja harrastusten tukeminen, perheen ohjaaminen vuorovaikutussuhteen rakentamisessa sekä perheiden neuvonta ja ohjaus erilaisissa arjen tilanteissa.

Perhetyön asiakkaana oli vuonna 2009 34 perhettä, vuonna 2010 52 perhettä, vuonna 2011 62 perhettä ja vuonna 2012 63 perhettä.

Avohuollon tukitoimien kehittämistarpeet

1. Avohuollon tukitoimien tehokas käyttö ja uusien tukimuotojen kuten oman perhekuntoutusmallin kehittäminen ja käyttöönotto yhdessä yhteistyötahojen esimerkiksi nuorisotoimen, perheneuvolan ja asiakkaiden kanssa. Eri hallintokuntien sekä yksiköiden ammattihenkilöiden erityisosaamista tulisi hyödyntää tehokkaammin asiakkaan tukemiseksi jo varhaisessa vaiheessa.

2. Rajapintatyöskentelyyn lastensuojelun ja peruspalveluiden välillä tulee kehittää uusia toimintamalleja.

Erityisesti on tarpeen miettiä miten perhetyön resurssia voitaisiin kohdentaa entistä varhaisempaan vaiheeseen.

4.2.6 Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla tavalla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Sijaishuoltoon sijoitettujen lasten asioista vastaa kaksi sijaishuollon työryhmän sosiaalityöntekijää.

Sijaishuolto tulee lastensuojelulain mukaan pyrkiä järjestämään ensisijaisesti perhehoitona, mitä tavoitetta tukemaan on perustettu kahdeksan eteläsavolaisen kunnan yhteisenä lastensuojelun erityisyksikkönä toimiva perhehoitoyksikkö Pessi. Vuoden 2013 alusta lukien toimintaansa käynnistäneen Pessin keskeisenä tavoitteena on pyrkiä perhehoidon tehostamiseen mm. sijaisperheitä rekrytoimalla, kouluttamalla ja tukemalla.

Kodin ulkopuolelle sijoitettavien lasten ongelmien vaikeutuminen ja erityisen tuen tarpeen lisääntyminen on kuitenkin johtanut siihen, että etenkin murrosikäisille lapsille on vaikea löytää heidän tarpeitaan vastaavaa sijaisperhettä. Ammatilliset perhekoditkaan eivät kaikissa tapauksissa pysty turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä. Tällöin sijoituksissa joudutaan turvautumaan kustannuksiltaan kalliimpiin lastensuojelulaitoksiin. Kiireellisten sijoitusten lisääntyminen puolestaan näkyy lastensuojelun sosiaalityön muuttumisena entistä hektisemmäksi.

4.2.6.1 Sijoitetut lapset

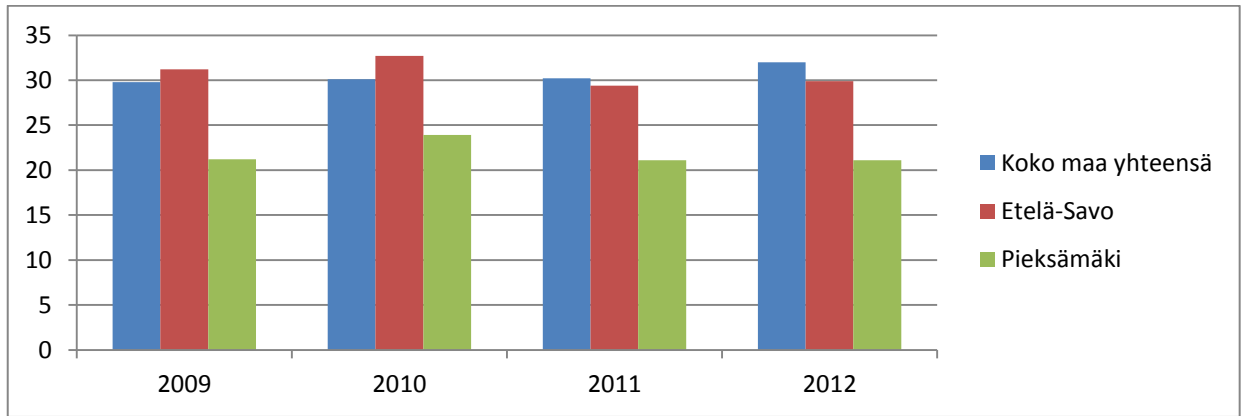
Sijoitetut lapset	31.12.2011	31.12.2012
- perhehoidossa	15	14
- perhekodeissa	16	15
- lastensuojelulaitoksissa	10	12
yhteensä	41	41
Kiireellisten sijoitusten lkm	18	23

4.2.6.2 Hoitopäivät

Hoitopäiviä vuoden aikana	2011	2012
- perhehoito	5358	5467
- perhekodit	5152	5255
- lastensuojelulaitokset	4364	3744
- muu laitoshuolto	324	
yhteensä	15198	14466

Pieksämäellä oli vuoden 2012 lopussa perhehoidossa 14 lasta, perhekodissa 15 lasta ja lastensuojelulaitoksissa 12 lasta. Lastensuojelulain mukaan lapsi tulee sijoittaa ensisijaisesti perheeseen. Perhesijoitus ei ole aina kuitenkaan jokaisen lapsen kohdalla mahdollinen, koska useat kodin ulkopuolelle sijoitettavista lapsista kärsivät monenlaisista ongelmista ja heidän oirehdintansa on sen laatuista, että he tarvitsevat jatkuvaa aikuisen valvontaa ja ohjausta mikä ei tavallisissa perheolosuhteissa ole yleensä mahdollista. Lisäksi valmennetuista sijaisperheistä on jatkuvasti pulaa. Pieksämäellä perheisiin alle 18-vuotiaita lapsia on sijoitettu keskimäärin vähemmän kuin koko maassa tai Etelä-Savossa yleensä. Vuosina 2009 -2012 perhesijoitusten määrä on pysynyt suhteellisen vakiona. Laitossijoitettujen määrä on Pieksämäellä vähentynyt 2009 – 2012. Tilastoissa perhekodit luokitellaan laitoksiksi.

4.2.6.3 Kodin ulkopuolelle perheisiin sijoitetut alle 18-vuotiaat, % kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista

4.2.6.4 Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 vuotiaat, joiden sijoituspaikkana laitos, kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista

4.2.7 Jälkihuolto

Huostaanottoon perustuneen sijaishuollon tai vähintään puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena järjestetyn sijaishuollon päätyttyä on sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen järjestettävä lapselle tai nuorelle lastensuojelulain mukainen jälkihuolto. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle. Jälkihuolto on järjestettävä tukemalla lasta tai nuorta, hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on. Jälkihuoltovelvollisuus päättyy 21 ikävuoteen ja jälkihuoltoa järjestetään avohuollon tukitoimista säädetyllä tavalla ja toimenpiteillä. Jälkihuoltoa toteuttavina ja järjestävinä työntekijöinä toimivat kaksi sijaishuollon työryhmän sosiaalityöntekijää ja kaksi aikuissosiaalityössä työskentelevää sosiaaliohjaajaa.

Taulukko 4.7.1 Jälkihuollossa olevat (Pieksämäen kaupunki)

Jälkihuollossa olevat	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0-17-vuotiaat lapset	2	6	6	7	8	7
18-20-vuotiaat nuoret	9	14	15	12	16	21
yhteensä	11	20	21	19	24	28

Jälkihuollon kehittämistarpeet

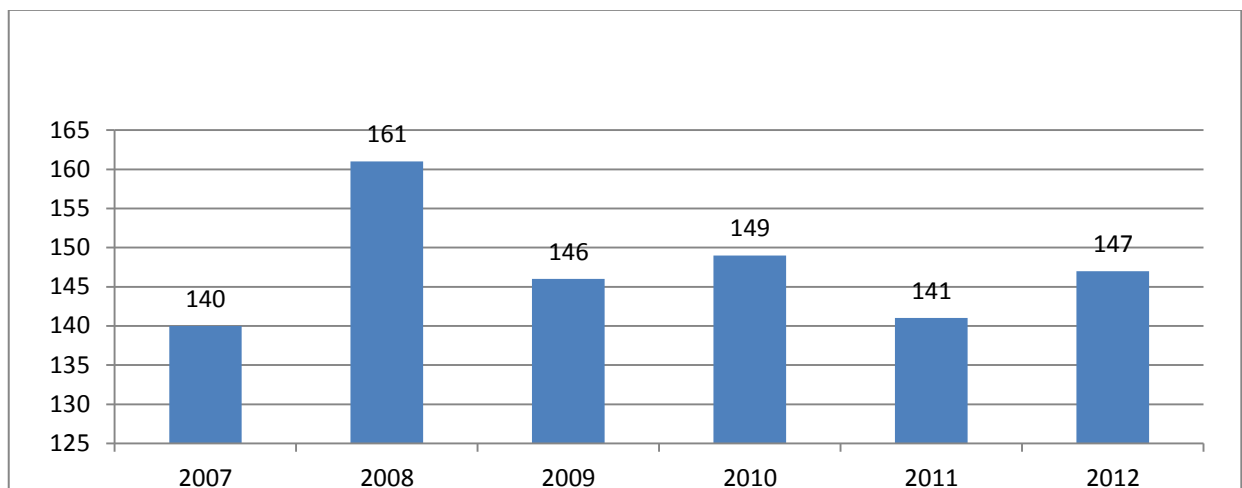
- Jälkihuollossa olevien nuorten aktivointi ja siihen liittyvä verkostotyö on tärkeä kehittämis-alue, jotta itsenäistymisvaiheessa olevien nuorten syrjäytymiskehitys voidaan estää.

4.2.8 Huolto- ja tapaamissopimukset, oikeudelle annettavat selvitykset

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Tapaamisoikeuden tarkoituksena on turvata lapselle oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu.

Avio- tai avoerossa lapsen aseman turvaamisen katsotaan edellyttävän tämän huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta sopimista. Lapsen syntyessä avioliiton ulkopuolella pysyy lapsen äiti isyyden tunnustamisen ja vahvistamisen jälkeenkin yksin lapsen huoltajana, elleivät vanhemmat tee yhteishuoltosopimusta. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat kirjalliset sopimukset tehdään vanhempien kesken lastenvalvojan luona ja sopimukset vahvistetaan siinä kunnassa missä lapsella on asuinpaikka. Tehtyjen sopimusten lukumäärä on pysynyt vuosittain likimain vakiona, mutta yksittäisiin sopimusneuvotteluihin käytetty työaika on keskimäärin lisääntynyt. Vanhempien asuessa eri paikkakunnilla joudutaan sopimusneuvotteluja käymään virka-aputeitse, mikä myös lisää sopimuksen tekemiseen käytettävää aikaa.

Taulukko 4.7.1 Vahvistetut sopimukset lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

Mikäli vanhemmat eivät pääse sopimukseen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta voidaan asia ratkaista sen paikkakunnan tuomioistuimessa missä lapsella on asuinpaikka. Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevassa asiassa tuomioistuimen on hankittava selvitys sen kunnan sosiaalilautakunnalta, missä lapsella, lapsen vanhemmilla, huoltajalla tai huoltajaksi esitetyllä on asuinpaikka. Vanhempien väliset huolto- ja tapaamisoikeusriidat ovat viime vuosina lisääntyneet ja tulleet entistä monimuotoisemmiksi ja vaikeammiksi. Tuomioistuimelle annettavien selvitysten laatijoina toimivat Pieksämäellä lastensuojelun sijaishuollon työryhmän sosiaalityöntekijät. Selvityksiä annettiin vuonna 2007 2 kpl, vuonna 2008 4 kpl ja vuosina 2009 -2012 3 kpl/vuosi.

4.2.9 Ottolapsineuvonta

Ottolapsineuvonnan tehtävänä on valvoa lapsen etua lapseksiottamisen yhteydessä. Neuvonnan tavoitteena on auttaa lasta, lapsen vanhempia ja ottovanhempia ennen tuomioistuimen vahvistavaa päätöstä sekä tarvittaessa myös sen jälkeen. Ottolapsineuvonnan erityisenä tehtävänä on selvittää se, voidaanko lapsen ja ottovanhempien välille perustaa lapsen kannalta myönteinen ja pysyvä lapsen ja vanhemman suhde. Ottolapsineuvontaa antavat kuntien sosiaalihuollon toimielimet sekä ottolapsitoimistot, jotka ovat saaneet sosiaali- ja terveysministeriön luvan harjoittaa ottolapsineuvontaa.

Pieksämäellä ottolapsineuvonta hankitaan ostopalveluna Pelastakaa Lapset ry:ltä. Vuonna 2007 ei tehty yhtään maksusitoumusta. Vuonna 2008 maksusitoumuksia tehtiin 1 kpl, vuonna 2009 2 kpl, vuonna 2010 3 kpl ja vuosina 2011 - 2012 1 kpl/vuosi.

4.2.10 Lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä oleva palvelujärjestelmä

Vuoden 2008 lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun laajasti koskemaan kaikkien viranomaisten ja kansalaisten toimintaa. Lastensuojelulaissa korostetaan kaikkien lasten ja perheiden kanssa työskentelevien vastuuta lasten hyvinvoinnista. Lasten suojelun tavoitteena on turvata jokaisen lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Tämä tapahtuu edistämällä lasten hyvinvointia kaikilla elämän osa-alueilla, kehittämällä lapsiperheille laaja-alaisesti palveluja kasvatuksen tukemiseksi sekä toteuttamalla yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua.

Lastensuojelu edellyttää perus- ja erityispalveluiden sektorirajat ylittävää, asiakaslähtöistä palvelujärjestelmää. Pieksämäellä on vuodesta 2009 alkaen toiminut perhepalvelukeskus, johon on koottu lastenneuvolan, perheneuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja lastensuojelun palvelut. Muutoksella on luotu pohja asiakaslähtöisten, joustavien perhepalveluiden kehittämiseksi. Perhekeskuksen toiminnan edelleen kehittäminen on tulevien vuosien tärkeä tehtävä. Perhekeskuksen toiminnan avulla pyritään lasten, nuorten ja lapsiperheiden ongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen hoitamiseen. Perhepalvelukeskus toimii tiiviissä yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulun sekä vapaa-aikatoimen kanssa.

Peruspalveluilla (neuvola, päivähoito, terveydenhoito, koulu, vapaa-aikatoimi, järjestötyö, seurakunta) on erittäin tärkeä tehtävä lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukemisessa ja varhaisessa ongelmien havaitsemisessa ja ennaltaehkäisyssä. Tehtävänsä hoitamiseksi peruspalvelut tarvitsevat erityispalvelujen kuten lastensuojelun sosiaaliryöön tukea ja mahdollisuutta konsultaatioon. Erityispalveluiden tulee jatkossa pystyä tukemaan peruspalveluita entistä enemmän ja varhaisemmassa vaiheessa, jotta tilanne saataisiin hallintaan myös taloudellisesti. Perus- ja erityispalveluiden tulee yhteistyössä kehittää uusia toimintatapoja ja luoda moniammatillisia toimintamalleja.

V SEURANTA JA KUULEMINEN

Lasten ja nuorten Pieksämäki – hyvinvointisuunnitelma 2014–2017 on tiivistetty kuvaus lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttamista tekijöistä sekä palveluista ja niiden kehittämistarpeista. Suunnitelman laatimisen yhtenä tavoitteena on tuoda työvälaineitä ja tiivistää eri toimijoiden yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteena on kaikessa päätöksenteossa ja kaikilla tasoilla systemaattisesti edistää ja vahvistaa ehkäiseviä toimia ja palveluita, joiden avulla korjaavien palveluiden tarve vähenee. Suunnitelma on sekä strateginen että konkreettinen toimintaohjelma joka sisältää kunnan arvopohjan ja tahtotilan (visio), konkreettiset tavoitteet ja niitä koskevat linjaukset ja paino- pisteet sekä kehittämisehdotukset eri vuosille. Suunnitelma varmistaa, että kunnan lasten hyvinvointiin liittyvä toiminta on tavoitteellista suunnitelmallista sekä pitkäjänteistä, ja että se perustuu yhteistoimintaan ja kumppanuuteen. Suunnitelmassa päätöksentekijät määrittävät kunnan lapsi- ja lasten- suojelupolitiikan keskeisen sisällön ja painopisteet sekä varaavat toiminnan ja sen kehittämisen edellyttämät voimavarat.

Suunnitelma hyväksytään Pieksämäen kaupunginvaltuustossa ja sen toteutuminen tarkistetaan vuosittain. Suunnitelma päivitetään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Hyvinvointi- suunnitelman ohjausvaikutusta korostaa se, että sen sisältö, kehittämistoimet ja voimavaraehdotukset on otettava huomioon laadittaessa kuntalain (L 365/1995) mukaista kunnan talousarviota ja -suunnitelmaa eri vuosille. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman suunta on yhdenmukainen Pieksämäen kaupungin strategian kanssa. Lasten ja nuorten Pieksämäki - hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita, toimenpiteitä ja vaikutuksia seurataan sekä arvioidaan yhteistyössä tavoitteellisesti ja säännöllisesti. Suunnitelman seurannasta vastaa Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä.

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä 2008 – kevät 2013
Nuorisosihteeri Seija Laitinen
Perhepalvelujohtaja Liisa Hynynen
Terveystiedon yhdyshenkilö Merja Norontaus
Sivistysjohtaja Kari Koistinen
Varhaiskasvatusjohtaja Eija Tarvonen 2010 -
Rehtori Timo Tarkiainen 2011-

Lasten ja nuorten Pieksämäki työryhmä syksy 2013 –
Lasten ja nuorten hyvinvointikoordinaattori Seija Laitinen
Lastensuojelun sosiaalityöntekijä Marja Pulkkinen
Terveystiedon yhdyshenkilö Merja Norontaus
Sivistysjohtaja Kari Koistinen
Varhaiskasvatusjohtaja Eija Tarvonen
Rehtori Timo Tarkiainen

Sosiaali- ja terveysjohtaja Raija Voutilainen ajalla 1.4 – 3.7.2014

Lasten ja nuorten työryhmä järjesti 14.5.2014 kaikille kuntalaisille avoimen kuulemistilaisuuden Naarajärven kanttilassa Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelmasta.

Nuorisovaltuusto PISTO on käsitellyt lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelmaa 2014 -17 kokouksessaan 18.5.2014 antaen suunnitelmasta omat kommenttinsa.

Lasten ja nuorten Pieksämäki hyvinvointisuunnitelma 2014 -17 on ollut 20.5 – 8.6.2014 Pieksämäen kaupungin netissä kaikkien kuntalaisten nähtävänä ja kommentoitavana.

Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelma 2014 -17 on käynyt myös lausuntokierroksella kaikissa lautakunnissa kevään 2014 aikana.

Pieksämäen kaupunki
2014